

**RAPORT Z REALIZACJI CELÓW I KIERUNKÓW POLITYKI ROZWOJU
PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO, ZAWARTYCH
W AKTUALIZACJI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO**

LATA 2009-2012

DYREKTOR BIURA:

Ewa Paturalska-Nowak

**KIEROWNIK REGIONALNEGO OBSERWATORIUM TERYTORIALNEGO
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO:**

Anna Szymańska

REDAKCJA OPRACOWANIA:

Justyna Dolaczyńska

Łódź, grudzień 2013 r.

SPIS TREŚCI:

I.	Wprowadzenie	3
I.1.	Cel i zakres opracowania	3
I.2.	Materiały źródłowe	4
I.3.	Zmiany w strukturze administracyjnej województwa	4
II.	Realizacja ustaleń wynikających z zapisów Aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	6
II.1.	System osadniczy	6
II.2.	Powiązania infrastrukturalne	28
II.3.	Powiązania środowiskowe i kulturowe	41
II.4.	Środowisko przyrodnicze	44
II.5.	Obronność i bezpieczeństwo publiczne	56
II.6.	Obszary problemowe	57
III.	Realizacja ustaleń wiążących oraz zadań wynikających z programów rządowych, służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym	58
IV.	Realizacja inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, uwzględnionych w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa	59
IV.1.	Sfera działań – system osadniczy	59
IV.2.	Sfera działań – powiązania infrastrukturalne	68
IV.3.	Sfera działań – powiązania środowiskowe i kulturowe	79
IV.4.	Sfera działań – środowisko przyrodnicze	83
V.	Realizacja ustaleń Aktualizacji „Planu...” w planowaniu miejscowym	89
V.1.	Ocena zgodności studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin województwa z ustaleniami Aktualizacji „Planu...”	89
V.2.	Szczegółowa analiza zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin województwa na przykładzie problematyki związanej z infrastrukturą komunikacyjną w kontekście ustaleń aktualizacji „Planu...”	97
V.3.	Stan zaawansowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w województwie łódzkim	105
VI.	Wnioski	108

I. WPROWADZENIE

I.1. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Aktualizacja „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” została przyjęta uchwałą Nr LX/1648/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 września 2010 r., jako dokument stanowiący wyraz długookresowej (perspektywa najbliższych 20 lat) polityki przestrzennej samorządu województwa, powiązany ze strategią rozwoju województwa oraz określający cele i kierunki rozwoju przestrzennego regionu.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest elementem systemu planowania przestrzennego, odgrywającym rolę koordynacyjną pomiędzy planowaniem krajowym a planowaniem miejscowym. Ustalenia aktualizacji „Planu...” odnoszą się do obszaru województwa w jego granicach administracyjnych.

Głównymi realizatorami aktualizacji „Planu...” są jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne samorządów terytorialnych, instytucje publiczne, w tym uczelnie wyższe i instytuty, ZOZ, przedsiębiorcy.

Nadrzędnym celem polityki zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego jest kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, warunkującej dynamizację rozwoju zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju poprzez:

- wykorzystanie cech położenia w centrum Polski;
- wykorzystanie endogenicznego potencjału regionu;
- trwałe zachowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- dążenie do budowy wewnętrznej spójności regionu.

Polityka przestrzenna województwa poprzez realizację celów i kierunków polityki przestrzennej będzie kształtować korzystne uwarunkowania dla lokalizacji przedsięwzięć efektywnych ekonomicznie, chroniąc jednocześnie tereny o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych, ważnych dla tożsamości regionu.

Cele i kierunki polityki zagospodarowania przestrzennego województwa obejmują:

- ustalenia wiążące dla samorządów lokalnych, które stanowią zadania wynikające z programów rządowych, służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym oraz zadania obejmujące inwestycje celu publicznego, uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa;
- rekomendacje i postulaty do polityki przestrzennej samorządów lokalnych.

Realizowane są one w ramach sześciu sfer działań:

- system osadniczy;
- powiązania infrastrukturalne;
- powiązania środowiskowe i kulturowe;
- środowisko przyrodnicze;
- obronność i bezpieczeństwo publiczne;
- obszary problemowe.

Począwszy od 2009 r. realizacja aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego podlega monitorowaniu. Monitoring ma na celu określenie stanu i zmian przestrzeni województwa w oparciu o przyjęte wskaźniki monitorowania oraz generalizacje studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Opracowanie zawiera wyniki monitoringu aktualizacji „Planu...” za lata 2009-2012, przy czym rok 2009 to rok opracowania założeń rozwoju województwa, przyjętych na posiedzeniu Zarządu Województwa Łódzkiego w dniu 22 kwietnia 2009 r. i stanowiących podstawę opracowywania aktualizacji „Planu...”, uchwalonego w II połowie (wrzesień) 2010 r.

I.2. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Dane wykorzystane w dokumencie pochodzą z różnych źródeł.

Do oceny zmian wartości wskaźników wykorzystywane są najczęściej dane dostępne w Banku Danych Lokalnych oraz opracowaniach i rocznikach Głównego Urzędu Statystycznego.

Wartość źródłową posiadają również informacje pozyskane bezpośrednio z instytucji bądź umieszczone na stronach internetowych, m.in.:

- Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi:
  - monitoring Budżetu Województwa Łódzkiego;
  - monitoring Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Łódzkiego;
  - materiały Departamentu Polityki Zdrowotnej Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi - Monitoring Strategii Polityki Zdrowotnej Województwa Łódzkiego na lata 2006-2013;
  - druga i trzecia aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych zatwierdzona odpowiednio przez Radę Ministrów w dniu 2 marca 2010 r. (AKPOŚK 2009) i w dniu 1 lutego 2011 r. (AKPOŚK 2010) oraz sprawozdania Urzędu Marszałkowskiego z realizacji w/w aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych za 2009, 2010, 2011 i 2012 rok;
  - monitoring realizacji projektów przyjętych do dofinansowania w ramach programów RPO i PROW;
  - sprawozdania z działań Departamentu Kultury i Edukacji z lat 2008-2010;
- Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (monitoring POLiŚ);
- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (zestawienia udzielonych dotacji);
- Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (raporty o stanie ochrony środowiska w województwie);
- poszczególnych placówek służby zdrowia (w zakresie realizowanych inwestycji);
- poszczególnych jednostek administracji publicznej w województwie (materiały dotyczące studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz realizacji różnych projektów, w tym np.: dotyczących rewitalizacji lub gospodarki ściekowej).

Ze względu na problem z uzyskaniem części danych oraz długi okres oczekiwania na ich udostępnienie, ich brak w raporcie nie wyklucza możliwości uzupełnienia danych w trakcie kontynuacji monitorowania zjawiska w następnym roku kalendarzowym.

I.3. ZMIANY W STRUKTURZE ADMINISTRACYJNEJ WOJEWÓDZTWA

Z dniem 1 stycznia 2010 r. uległy zmianie granice administracyjne miasta i gminy Rawa Mazowiecka przez włączenie części obszaru ewidencyjnego Boguszewice w granice miasta Rawa Mazowiecka. Podstawą prawną opisanych zmian było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 r. w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw gmin oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz.U. Nr 120 z 2009 r. poz.1000).

Z dniem 1 stycznia 2011 r. uległy zmianie granice miast: Krośniewice w powiecie kutnowskim i Rzgów w powiecie łódzkim wschodnim. W obu przypadkach granice miast uległy powiększeniu.

Z kolei w powiecie piotrkowskim w dotychczas wiejskiej gminie Wolbórz zostało wydzielone miasto Wolbórz. Podstawą prawną zmian było rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie ustalenia granic i nazw gmin oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz.U. Nr 138 z 2010 r. poz.929).

Z dniem 1 stycznia 2012 r. powiększeniu uległ obszar miasta Skierniewice, przyłączony teren należał do gminy Maków. Również obszar miejski gminy Łask został powiększony kosztem terenu wiejskiego.

II. REALIZACJA USTALEŃ WYNIKAJĄCYCH Z ZAPISÓW AKTUALIZACJI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

II.1. SYSTEM OSADNICZY

Cel główny: **Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu.**

W aktualizacji „Planu...” przyjęto dwie grupy kierunków działań dla równoważenia regionalnego systemu osadniczego: pierwsze mają na celu kształtowanie metropolitalnych funkcji Łodzi i powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej, drugie – wspomagać rozwój społeczno-gospodarczy pozostałych miast województwa i w efekcie przeciwdziałać procesom peryferyzacji. Dla obszarów wiejskich jako priorytetowy kierunek przyjęto rozwój wielofunkcyjny, oparty, poza działalnością rolniczą, między innymi na usługach turystycznych, w tym agroturystycznych i wypoczynkowych, wstępnym przetwórstwie rolno-spożywczym, rzemiośle i rękodzielnictwie. Dla sprawnego funkcjonowania i rozwoju gospodarki przyjęto kształtowanie się sieciowej struktury powiązań funkcjonalnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych pomiędzy miastami województwa i kraju. Dla zapewnienia mieszkańcom województwa wysokiej jakości standardów życia w ramach rozwoju infrastruktury społecznej przyjęto wyrównanie na obszarze całego województwa dostępności do odpowiednich rodzajów usług, zwłaszcza opieki medycznej, szkolnictwa, usług kulturotwórczych i usług dla przedsiębiorstw oraz powiększanie zasobów mieszkaniowych, szczególnie na obszarze kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej.

Kierunki działań:

1. **Podniesienie rangi Łodzi do miana metropolii i wzrost jej znaczenia w krajowej i europejskiej sieci osadniczej** – realizację kierunku zakładano poprzez kształtowanie i rozwój metropolitalnych funkcji wyspecjalizowanych oraz kształtowanie funkcjonalnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych powiązań Łodzi z innymi dużymi miastami Polski;
2. **Rozwój obszaru kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej** – realizację kierunku zakładano poprzez integrację wewnętrzną obszaru oraz kształtowanie podmiejskiej strefy mieszkaniowo-rekreacyjnej z zachowaniem walorów kulturowo-krajobrazowych;
3. **Rozwój Piotrkowa Trybunalskiego jako ponadregionalnego bieguna wzrostu** – realizację kierunku zakładano poprzez wzrost jego potencjału społeczno-ekonomicznego przez rozwój wyspecjalizowanych funkcji przemysłowych i usługowych;
4. **Rozwój regionalnych i ponadlokalnych biegunów wzrostu** – realizację kierunku zakładano poprzez wzrost potencjału społeczno-ekonomicznego Kutna, Sieradza, Skierniewic, Radomska i Wielunia (regionalnych biegunów wzrostu) oraz Bełchatowa, Tomaszowa Mazowieckiego, Łowicza i Rawy Mazowieckiej (ponadlokalnych biegunów wzrostu) przez wspomaganie rozwoju wyspecjalizowanych funkcji przemysłowych i usługowych;
5. **Rozwój społeczno-ekonomiczny miast powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją** – realizację kierunku zakładano poprzez rozwój funkcji ponadlokalnych i wspieranie rozwoju społeczno-ekonomicznego w ośrodkach powiatowych poza obszarem kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej: Łęczycy, Opocznie, Pajęcznie, Poddębicach i Wieruszowie;
6. **Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich** – realizację kierunku zakładano poprzez przywrócenie zasięgu oddziaływania przestrzennego małych i bardzo małych miast (Biała Rawska, Błaszki, Drzewica, Działoszyn, Kamieńsk, Krośnice, Przedbórz, Sulejów, Szadek, Uniejów, Warta, Złoczew, Żelów, Żychlin); racjonalne

wykorzystanie dla produkcji rolnej obszarów o najlepszych uwarunkowaniach przyrodniczych (strefa intensywnego rolnictwa), realizację funkcji środowiskowej obszarów wiejskich oraz sukcesywnie przekształcanie obszarów wiejskich w obszarze kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej na funkcje pozarolnicze;

7. **Tworzenie sieciowej struktury powiązań gospodarczych** – realizację kierunku zakładano poprzez przekształcenie województwa łódzkiego w region oparty na wiedzy, wykorzystanie specjalizacji sektorowych regionu oraz potencjału ludzkiego i materialnego, a także zasobów naturalnych w celu rozwoju powiązań o charakterze klastrów;
8. **Wzrost jakości i standardów życia mieszkańców województwa** – realizację kierunku zakładano poprzez: poprawę konkurencyjności i innowacyjności infrastruktury społecznej o znaczeniu krajowym; wzrost dostępności do usług medycznych i rozwój usług pomocy społecznej; wyrównywanie szans edukacyjnych mieszkańców oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy; wzrost dostępności do usług kultury oraz sportu i rekreacji i rozwój budownictwa mieszkaniowego.

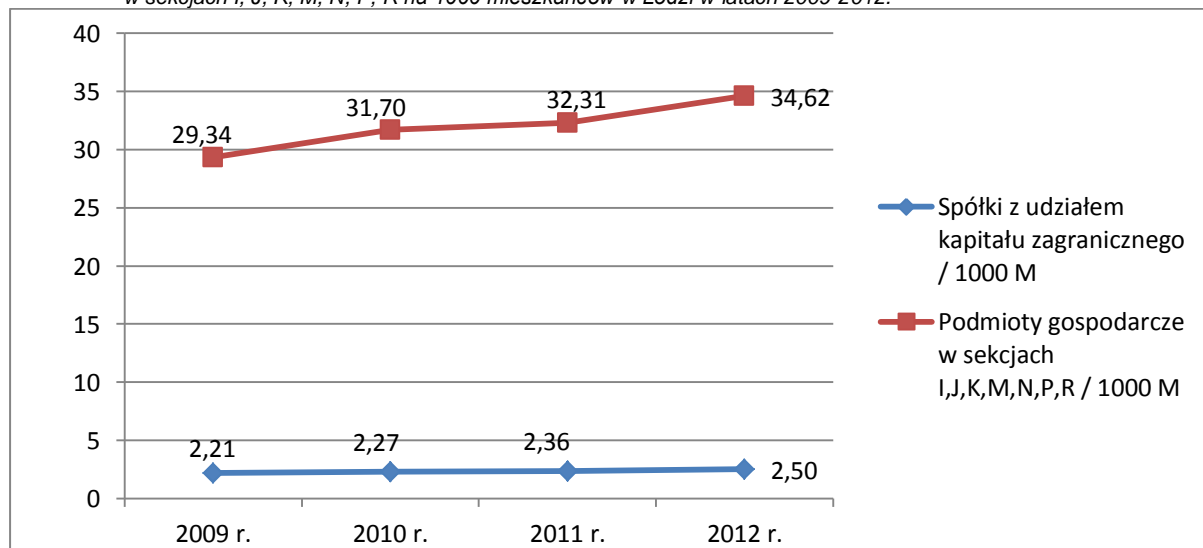
Ocena realizacji zakładanych kierunków działań

1. Podniesienie rangi Łodzi do miana metropolii i wzrost jej znaczenia w krajowej i europejskiej sieci osadniczej

W oparciu o zaproponowane w aktualizacji „Planu...” wskaźniki można stwierdzić, że w latach 2009-2012 następuje powolny wzrost podstaw do kształtowania funkcji metropolitalnych Łodzi.

Świadczy o tym przede wszystkim powolny, ale sukcesywny wzrost liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców oraz liczby podmiotów gospodarczych w sekcjach I, J, K, M, N, P, R na 1000 mieszkańców.

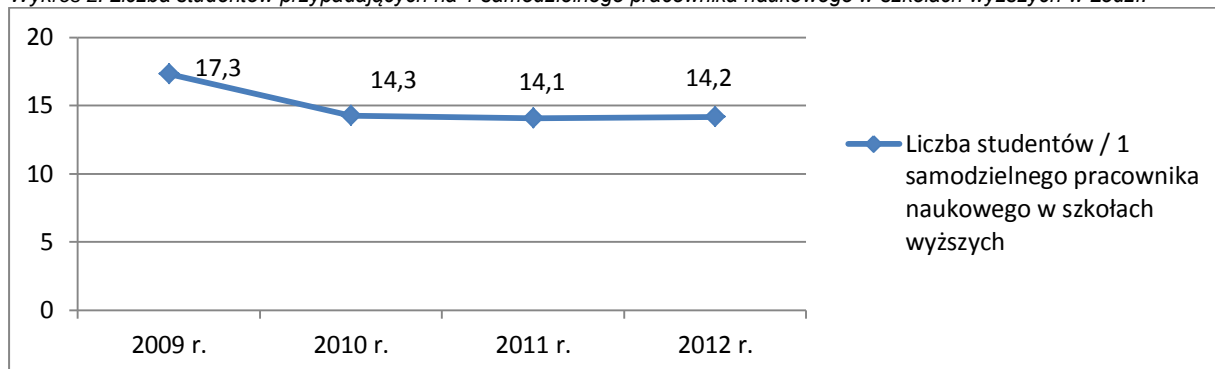
Wykres 1. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców oraz liczba podmiotów gospodarczych w sekcjach I, J, K, M, N, P, R na 1000 mieszkańców w Łodzi w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Liczba studentów przypadających na jednego samodzielnego pracownika naukowego w szkołach wyższych zmalała w latach 2009-2012 z 17,3 do 14,2. Jest to proces pozytywny, który oznacza wzrost jakości kształcenia. Spadek ten wynika jednakże w głównej mierze ze zmniejszającej się liczby studentów, co spowodowane jest niżem demograficznym.

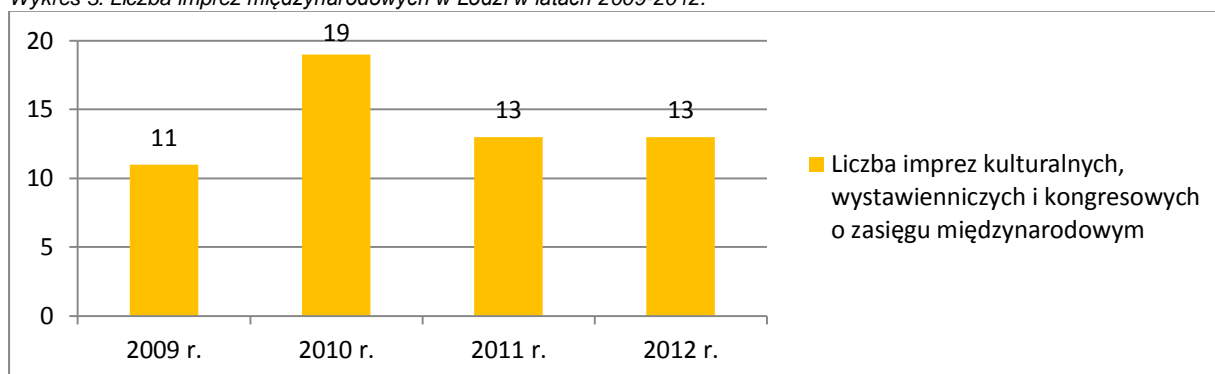
Wykres 2. Liczba studentów przypadających na 1 samodzielnego pracownika naukowego w szkołach wyższych w Łodzi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Liczba wystaw międzynarodowych¹ pomimo początkowego wzrostu w 2010 r. z 11 do 19, od 2011 r. ustabilizowała się na poziomie 13.

Wykres 3. Liczba imprez międzynarodowych w Łodzi w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 1. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców:

	2009	2010	2011	2012	
Łódź	2,21	2,27	2,36	2,50	↑

Tab. 2. Liczba podmiotów gospodarczych w sekcjach I, J, K, M, N, P, R na 1000 mieszkańców:

	2009	2010	2011	2012	
Łódź	29,34	31,70	32,31	34,62	↑

Tab. 3. Liczba studentów na 1 samodzielnego pracownika naukowego w szkołach wyższych:

	2009	2010	2011	2012	
Łódź	17,3	14,3	14,1	14,2	↓

Tab. 4. Liczba wystaw międzynarodowych:

	2009	2010	2011	2012	
Łódź	11	19	13	13	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

¹ Proponowany w „Planie...” wskaźnik „liczba imprez kulturalnych, wystawienniczych i kongresowych o zasięgu międzynarodowym”, ze względu na brak dostępnych danych został zastąpiony „liczbą wystaw międzynarodowych”.

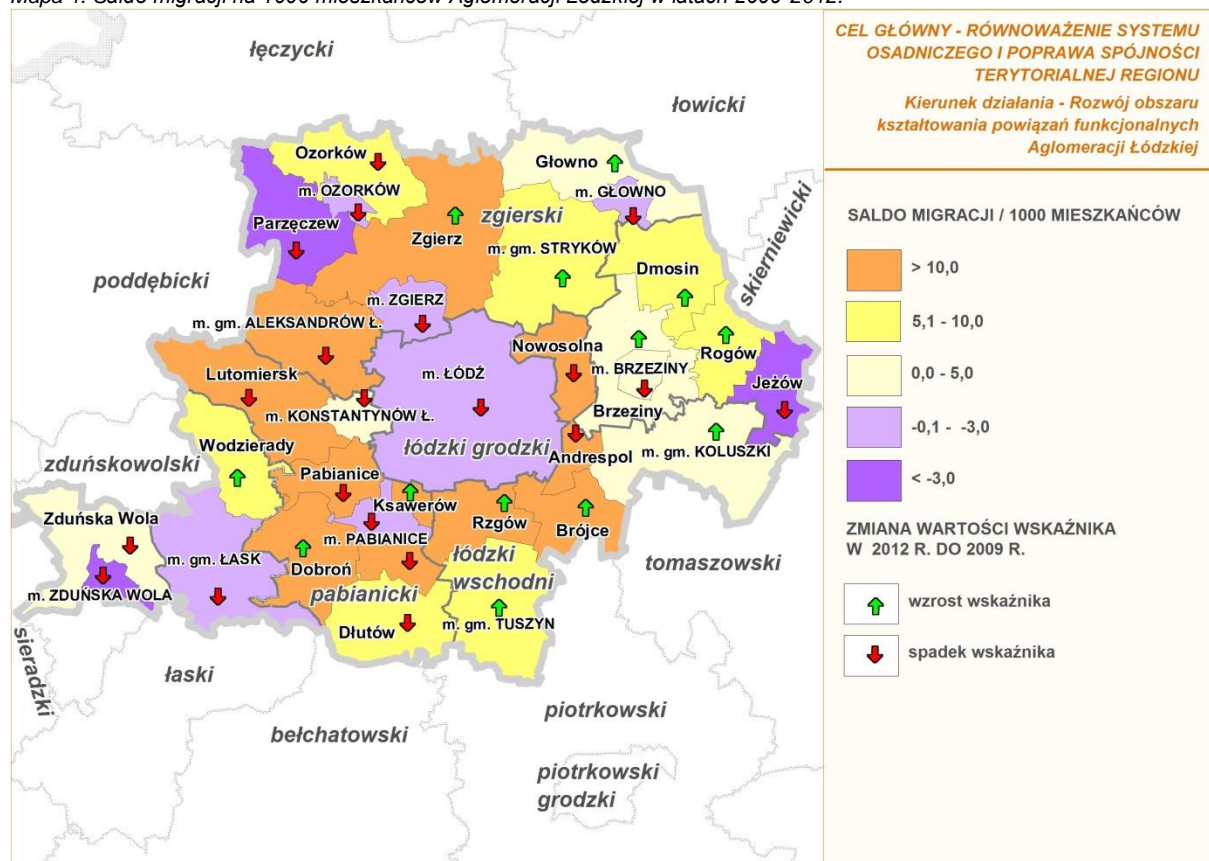
2. Rozwój obszaru kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej

W latach 2009-2012 nastąpił wzrost wartości wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w prawie wszystkich gminach Aglomeracji Łódzkiej. Jedynie w Brzezinach i Dmosinie wartość wskaźnika jest niższa niż w 2009 r. W Dmosinie w omawianym okresie spadła liczba zarejestrowanych podmiotów, natomiast w Brzezinach ich liczba wzrosła z 1305 do 1333, jednakże nastąpił także znaczny przyrost liczby ludności, co w efekcie spowodowało spadek wartości wskaźnika.

W latach 2009-2012 na omawianym obszarze wzrosła z 7 do 9 liczba gmin charakteryzujących się ujemnym saldem migracji. Problem ten dotyczy przede wszystkim następujących miast Aglomeracji: Łódź, Zgierz, Ozorków, Głowno, Łask, Pabianice, Zduńska Wola.

Spośród 32 gmin Aglomeracji Łódzkiej w 18 zanotowano spadek wartości wskaźnika w 2012 r. w porównaniu z 2009 r. Największe spadki wystąpiły w Parzęczewie (-16,98) i Nowosolnej (-13,54), zaś największe wzrosty w Dmosinie (9,57), Brójcach (6,34) i Rogowie (6,23).

Mapa 1. Saldo migracji na 1000 mieszkańców Aglomeracji Łódzkiej w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W latach 2009-2012 w obszarze Aglomeracji Łódzkiej nastąpił wzrost powierzchni obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną. Jedynie w Łodzi w latach 2011-2012 ich powierzchnia uległa zmniejszeniu.

Wykres 4. Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni obszaru kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 5. Liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Aleksandrów Łódzki	105,61	108,89	109,05	112,22	↑
Andrespol	98,81	104,06	103,94	104,91	↑
Brójce	83,13	88,24	88,97	89,77	↑
Brzeziny	73,81	74,91	76,91	79,98	↑
Brzeziny miasto	106,19	108,45	105,87	105,90	↓
Dłutów	75,93	82,15	82,74	87,49	↑
Dmosin	73,42	74,25	71,80	73,35	↓
Dobroń	81,25	89,44	90,09	93,05	↑
Główno	45,26	47,18	49,86	51,31	↑
Główno miasto	87,44	90,77	90,43	90,67	↑
Jeżów	60,38	62,66	61,13	63,06	↑
Koluszki	80,08	84,41	86,87	89,89	↑
Konstantynów Łódzki	89,38	95,83	99,31	104,30	↑
Ksawerów	134,12	137,99	134,53	137,45	↑
Lutomiersk	77,88	77,79	78,07	80,06	↑
Łask	97,03	101,51	98,01	98,74	↑
Łódź	113,75	120,20	119,72	124,39	↑
Nowosolna	106,72	124,82	127,73	131,37	↑
Ozorków	61,35	66,09	65,05	67,46	↑
Ozorków miasto	69,77	72,20	71,29	71,68	↑
Pabianice	103,57	106,59	104,72	110,33	↑
Pabianice miasto	97,38	97,70	96,27	99,46	↑
Parzęczew	57,36	63,46	65,40	69,51	↑
Rogów	67,54	70,02	67,92	71,47	↑
Rzgów	137,43	145,17	151,52	152,30	↑
Stryków	78,76	82,44	84,85	88,33	↑
Tuszyn	108,35	113,76	114,24	116,38	↑
Wodzierady	73,18	77,81	75,36	77,09	↑
Zduńska Wola	66,92	73,13	72,91	75,84	↑
Zduńska Wola miasto	98,48	100,99	99,34	99,54	↑
Zgierz	87,29	94,70	97,19	103,23	↑
Zgierz miasto	92,92	95,42	94,63	97,00	↑

Tab. 6. Saldo migracji na 1000 mieszkańców:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Aleksandrów Łódzki	15,07	14,26	17,27	13,56	↓
Andrespol	19,00	14,20	13,87	16,07	↓
Brójce	10,35	15,21	13,65	16,69	↑

Brzeziny	1,29	7,64	2,36	3,45	↑
Brzeziny miasto	1,87	-0,64	-2,23	0,87	↓
Dłutów	10,78	10,47	14,98	8,96	↓
Dmosin	-4,33	8,90	1,74	5,24	↑
Dobroń	13,01	11,72	17,69	13,23	↑
Głowno	-0,20	-0,82	-1,44	3,09	↑
Głowno miasto	3,80	-0,92	-1,19	-2,41	↓
Jeżów	-2,81	3,10	-1,14	-3,73	↓
Koluszki	2,45	1,87	4,02	2,91	↑
Konstantynów Łódzki	3,84	2,30	1,35	2,08	↓
Ksawerów	5,80	12,12	9,98	10,19	↑
Lutomiersk	14,15	15,98	17,16	12,81	↓
Łask	0,42	0,21	-2,46	-0,78	↓
Łódź	-1,84	-2,28	-2,02	-2,29	↓
Nowosolna	41,37	28,90	27,62	27,83	↓
Ozorków	7,17	14,33	8,15	5,96	↓
Ozorków miasto	-1,77	-4,47	-2,69	-2,42	↓
Pabianice	18,58	22,14	13,52	16,02	↓
Pabianice miasto	-2,32	-2,80	-1,84	-2,01	↑
Parzęczew	9,23	7,37	-9,59	-7,75	↓
Rogów	1,50	2,73	3,77	7,73	↑
Rzgów	11,79	15,07	12,08	14,26	↑
Stryków	4,58	10,35	5,76	7,00	↑
Tuszyn	6,63	7,83	10,17	6,68	↑
Wodzierady	6,68	16,50	10,81	8,60	↑
Zduńska Wola	5,05	6,58	5,43	4,81	↓
Zduńska Wola miasto	-3,66	-4,16	-4,63	-3,67	↓
Zgierz	13,13	21,47	18,71	18,97	↑
Zgierz miasto	0,57	-0,02	-0,81	-1,63	↓

Tab. 7. Procent udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni Aglomeracji Łódzkiej ogółem:

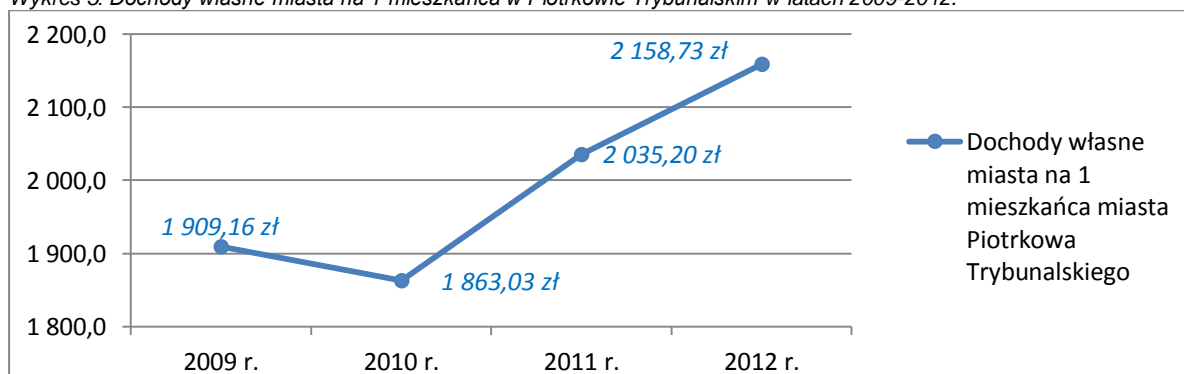
	2009	2010	2011	2012	
Aglomeracja Łódzka	21,45	21,69	22,14	22,12	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

3. Rozwój Piotrkowa Trybunalskiego jako ponadregionalnego bieguna wzrostu

W 2010 r. nastąpił spadek o około 3% dochodów własnych miasta przypadających na 1 mieszkańca. W ciągu następnych dwóch lat nastąpił natomiast znaczny przyrost wartości wskaźnika o blisko 16%, aż do wartości 2158,73 zł.

Wykres 5. Dochody własne miasta na 1 mieszkańca w Piotrkowie Trybunalskim w latach 2009-2012.

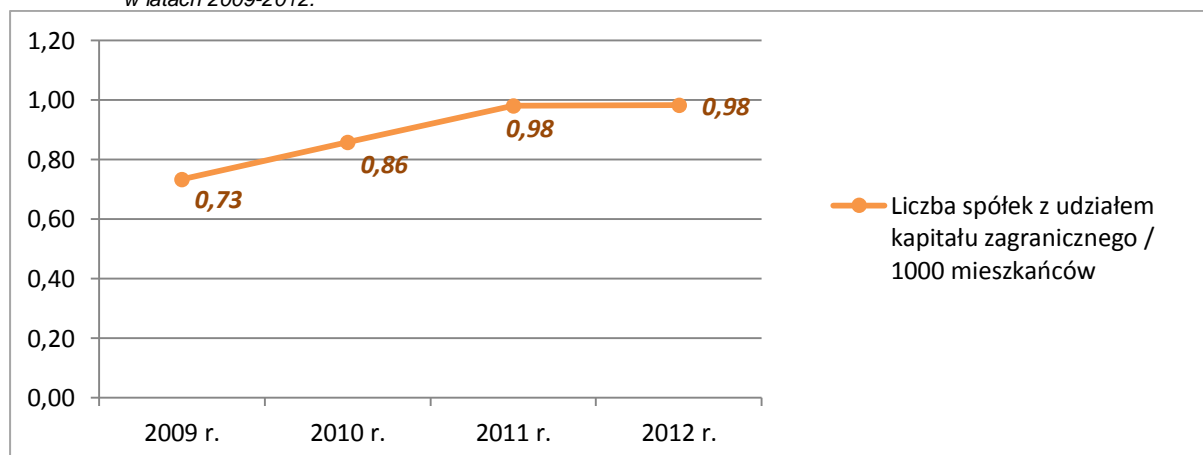
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W latach 2009-2012 nastąpił niewielki przyrost odsetka pracujących w usługach rynkowych w pracujących ogółem². Wzrost ten nie jest jednak spowodowany zwiększeniem się liczby pracujących w usługach rynkowych, a znacznym spadkiem ogólnej liczby pracujących.

Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie, jednak wartość wskaźnika w omawianym okresie czasu spadła z 48,2 do 47,4.

Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców wzrosła w latach 2009-2011 z 0,73 do 0,98 i do roku 2012 utrzymywała się na stałym poziomie.

Wykres 6. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego przypadająca na 1000 mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 8. Dochody własne miasta na 1 mieszkańca:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Piotrków Trybunalski	1 909,16	1 863,03	2 035,20	2 158,73	↑

Tab. 9. Odsetek pracujących w usługach rynkowych w pracujących ogółem:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Piotrków Trybunalski	26,27	25,16	26,01	26,57	↑

Tab. 10. Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Piotrków Trybunalski	48,2	49,7	49,3	47,4	↓

Tab. 11. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Piotrków Trybunalski	0,73	0,86	0,98	0,98	↑

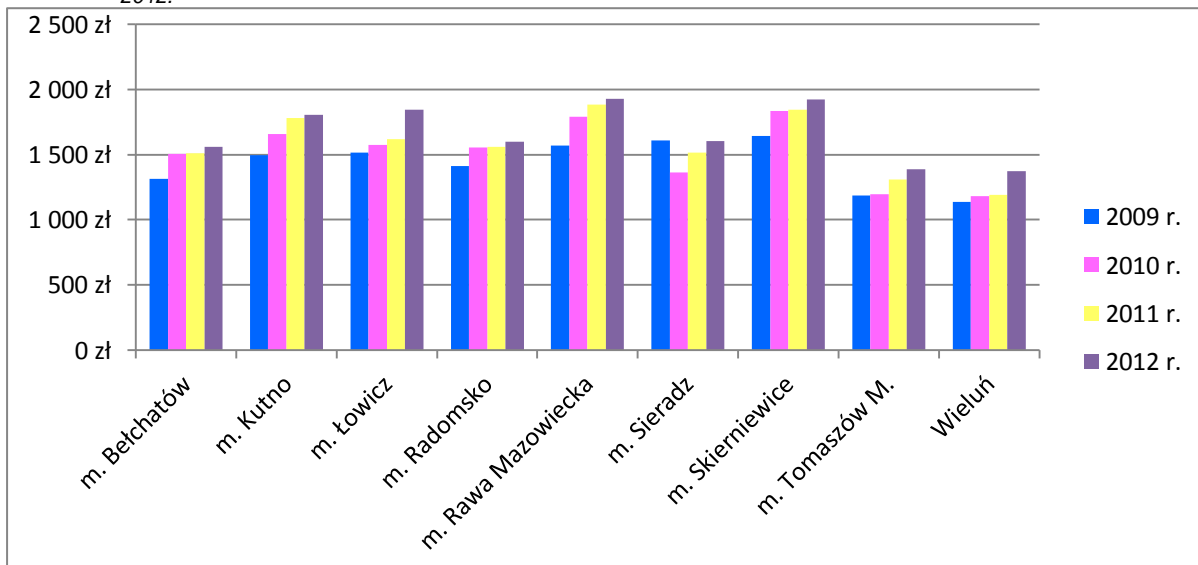
↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

² Ze względu na zmianę klasyfikacji PKD i zaprzestanie używania przez GUS podziału na usługi rynkowe i nierynkowe, do analizy przyjęto pracujących w sekcjach G, H, I, J, K, L, tj. handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transport i gospodarka magazynowa; działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; działalność związana z obsługą rynku nieruchomości.

4. Rozwój regionalnych i ponadlokalnych biegunów wzrostu

Wśród regionalnych i ponadlokalnych biegunów wzrostu w latach 2009-2012 jedynie w Sieradzu nastąpił spadek dochodów własnych miasta przypadających na 1 mieszkańca (o 3,92 zł). Największe wzrosty wystąpiły natomiast w Rawie Mazowieckiej (o 360,02 zł), Łowiczu (o 328,64 zł) i Kutnie (o 309,92). Najwyższe dochody w 2012 r. zanotowano w Rawie Mazowieckiej (1928,20 zł) i Skierniewicach (1923,98 zł), zaś najniższe w Wieluniu (1371,06 zł) i Tomaszowie Mazowieckim (1386,05 zł). Można też zauważyć, że różnica pomiędzy najbogatszym a najbiedniejszym miastem pogłębia się i wynosi już 557,14 zł, podczas gdy w 2009 r. wynosiła 506,47 zł.

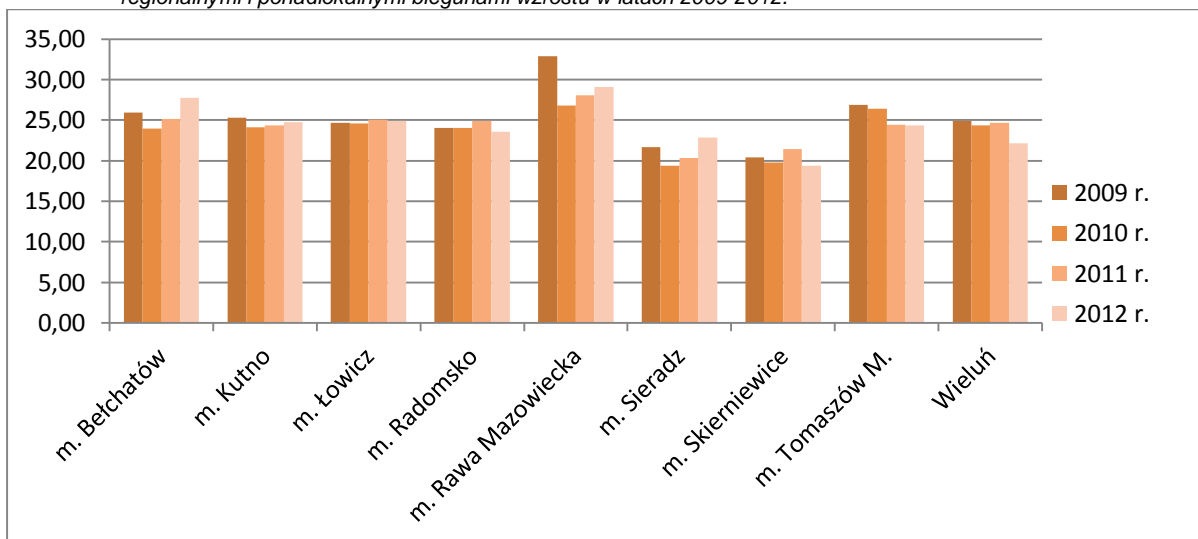
Wykres 7. Dochody własne miast będących regionalnymi i ponadlokalnymi biegunami wzrostu na 1 mieszkańca w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W latach 2009-2012 w 3 z 9 analizowanych biegunów wzrostu nastąpił wzrost odsetka osób pracujących w usługach rynkowych w pracujących ogółem. Największy wzrost wystąpił w Bełchatowie (o 1,79), największy spadek zaś w Rawie Mazowieckiej (o -3,75). W 2012 r. najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Rawie Mazowieckiej (29,11), najniższą natomiast w Skierniewicach (19,42).

Wykres 8. Odsetek pracujących w usługach rynkowych w stosunku do pracujących ogółem mieszkańców miast będących regionalnymi i ponadlokalnymi biegunami wzrostu w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wartość wskaźnika liczby pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym w omawianym okresie czasu spadła w 4 miastach. Największy wzrost wartości wskaźnika zanotowano w Skierniewicach (o 7,67), zaś największy spadek w Rawie Mazowieckiej (o -1,92). Najwięcej pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. zaobserwowano w Kutnie (51,92), najmniej zaś w Bełchatowie (27,22).

Aż w 8 z 9 analizowanych biegunów wzrostu w latach 2009-2012 powiększyła się liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego liczonego na 1000 mieszkańców danego ośrodka. W Łowiczu liczba tych spółek spadła w latach 2009-2012 z 19 do 17. Najwyższą wartość wskaźnika zanotowano w Kutnie (1,15), zaś najniższą w Bełchatowie (0,57).

Wartości wskaźników:

Tab. 12. Dochody własne miasta na 1 mieszkańca w zł:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Bełchatów	1 315,04	1 507,29	1 511,38	1 559,83	↑
m. Kutno	1 495,89	1 655,82	1 780,83	1 805,81	↑
m. Łowicz	1 516,39	1 574,48	1 620,79	1 845,03	↑
m. Radomsko	1 411,22	1 554,76	1 561,57	1 596,73	↑
m. Rawa Mazowiecka	1 568,18	1 792,04	1 881,18	1 928,20	↑
m. Sieradz	1 607,86	1 364,61	1 515,96	1 603,93	↓
m. Skierniewice	1 642,61	1 834,29	1 845,42	1 923,98	↑
m. Tomaszów M.	1 185,59	1 195,57	1 306,92	1 386,05	↑
Wieluń	1 136,14	1 183,88	1 193,05	1 371,06	↑

Tab. 13. Odsetek pracujących w usługach rynkowych w pracujących ogółem:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Bełchatów	25,95	23,93	25,14	27,74	↑
m. Kutno	25,34	24,09	24,40	24,73	↓
m. Łowicz	24,71	24,56	25,07	24,90	↑
m. Radomsko	24,06	24,02	24,94	23,59	↓
m. Rawa Mazowiecka	32,86	26,80	28,05	29,11	↓
m. Sieradz	21,69	19,42	20,37	22,88	↑
m. Skierniewice	20,38	19,82	21,48	19,42	↓
m. Tomaszów M.	26,91	26,44	24,40	24,40	↓
Wieluń	24,90	24,36	24,67	22,17	↓

Tab. 14. Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Bełchatów	28,96	28,95	28,04	27,22	↓
m. Kutno	46,61	48,84	51,25	51,92	↑
m. Łowicz	42,67	43,10	43,01	44,39	↑
m. Radomsko	45,28	47,18	45,27	46,80	↑
m. Rawa Mazowiecka	46,24	42,23	42,75	44,32	↓
m. Sieradz	44,15	43,23	43,18	43,37	↓
m. Skierniewice	40,37	42,03	37,88	48,04	↑
m. Tomaszów M.	33,43	35,44	36,91	36,14	↑
Wieluń	50,77	52,13	53,25	49,81	↓

Tab. 15. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Bełchatów	0,46	0,49	0,51	0,57	↑
m. Kutno	1,12	1,10	1,10	1,15	↑
m. Łowicz	0,64	0,64	0,60	0,57	↓
m. Radomsko	0,64	0,66	0,70	0,79	↑
m. Rawa Mazowiecka	0,97	0,97	1,06	1,07	↑
m. Sieradz	0,67	0,69	0,73	0,73	↑
m. Skierniewice	1,02	1,02	1,07	1,07	↑

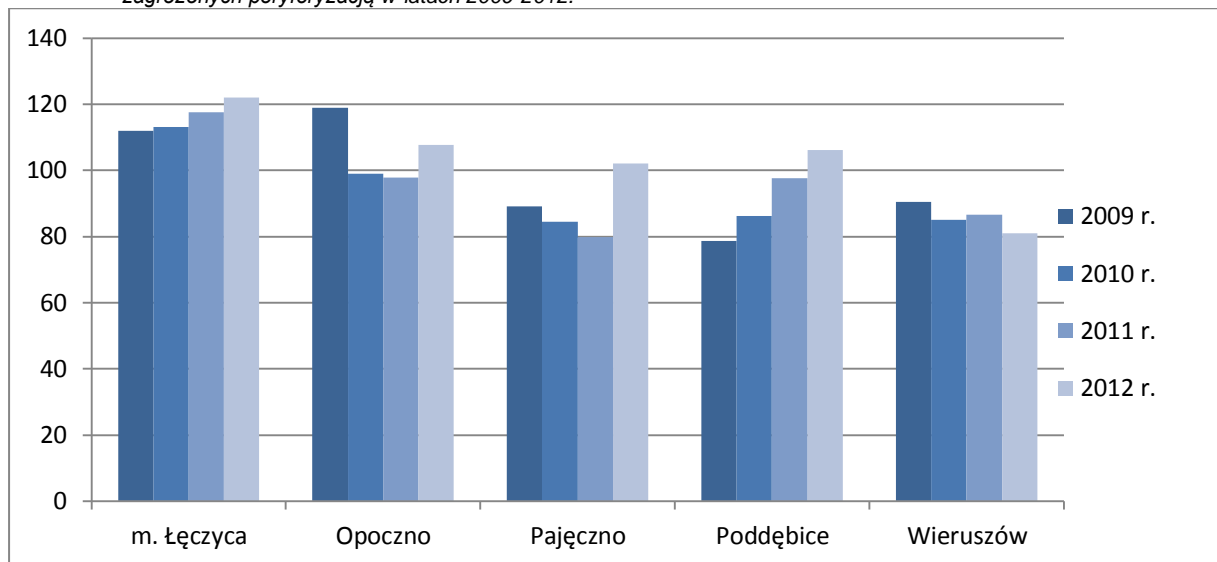
m. Tomaszów M.	1,006	1,00	0,98	1,008	↑
Wieluń	0,55	0,62	0,61	0,58	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

5. Rozwój społeczno-ekonomiczny miast powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją

W latach 2009-2012 jedynie w Opocznie i Wieruszowie spadła liczba bezrobotnych³, liczonych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, przy czym w Opocznie mimo znacznego wzrostu wartości wskaźnika w 2012 r. i tak jest ona niższa niż w roku wyjściowym. Niepokojące zjawisko można zaobserwować w Łęczycy i Poddębicach, gdzie liczba bezrobotnych co roku wzrasta.

Wykres 9. Liczba bezrobotnych przypadająca na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym miast powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

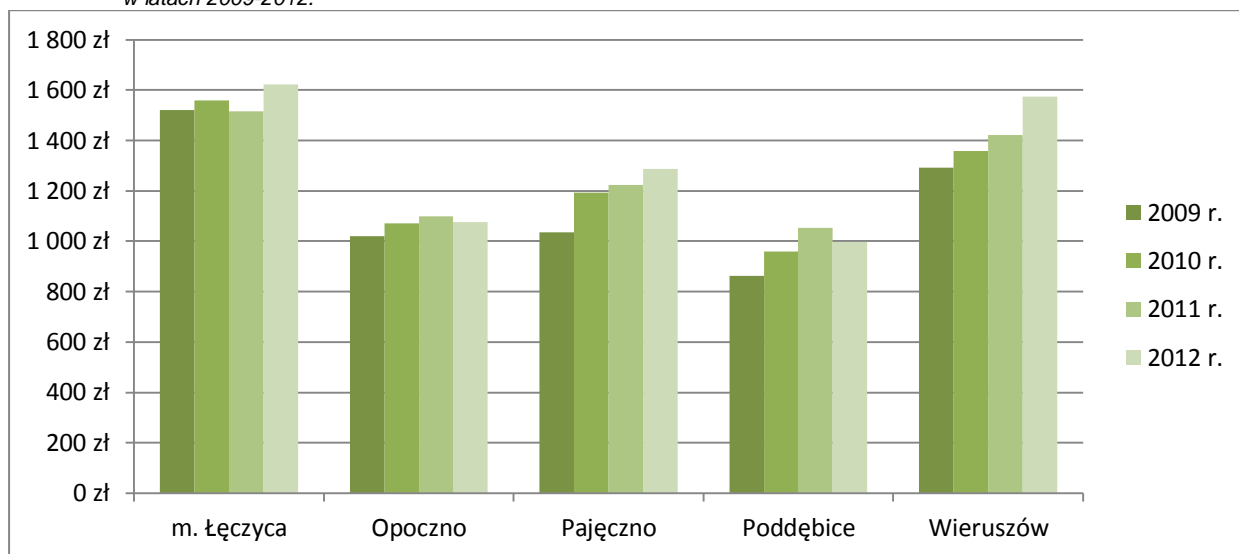
W latach 2009-2012 we wszystkich 5 miastach powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją wzrosły dochody własne gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Jednakże w 2012 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wartość wskaźnika spadła w Opocznie i Poddębicach. W grupie omawianych miast najwyższymi dochodami własnymi gminy na 1 mieszkańca charakteryzuje się Łęczycza (1622,10 zł), najniższymi zaś Poddębice (996,25 zł).

W latach 2009-2012 jedynie w Poddębicach zanotowano wzrost wartości przyrostu rzeczywistego na 1000 mieszkańców (o 1,60). W omawianej grupie miast największe spadki omawianego wskaźnika wystąpiły w Łęczycy (o -5,12). Są to również miasta, w których występują najniższe i najwyższe wartości przyrostu rzeczywistego na 1000 mieszkańców. W opisywanej grupie jedynie w Poddębicach można zauważyć pozytywne tendencje.

³ Z uwagi na brak danych o długotrwale bezrobotnych dla gmin w opracowaniu użyto informacji o bezrobotnych zarejestrowanych ogółem.

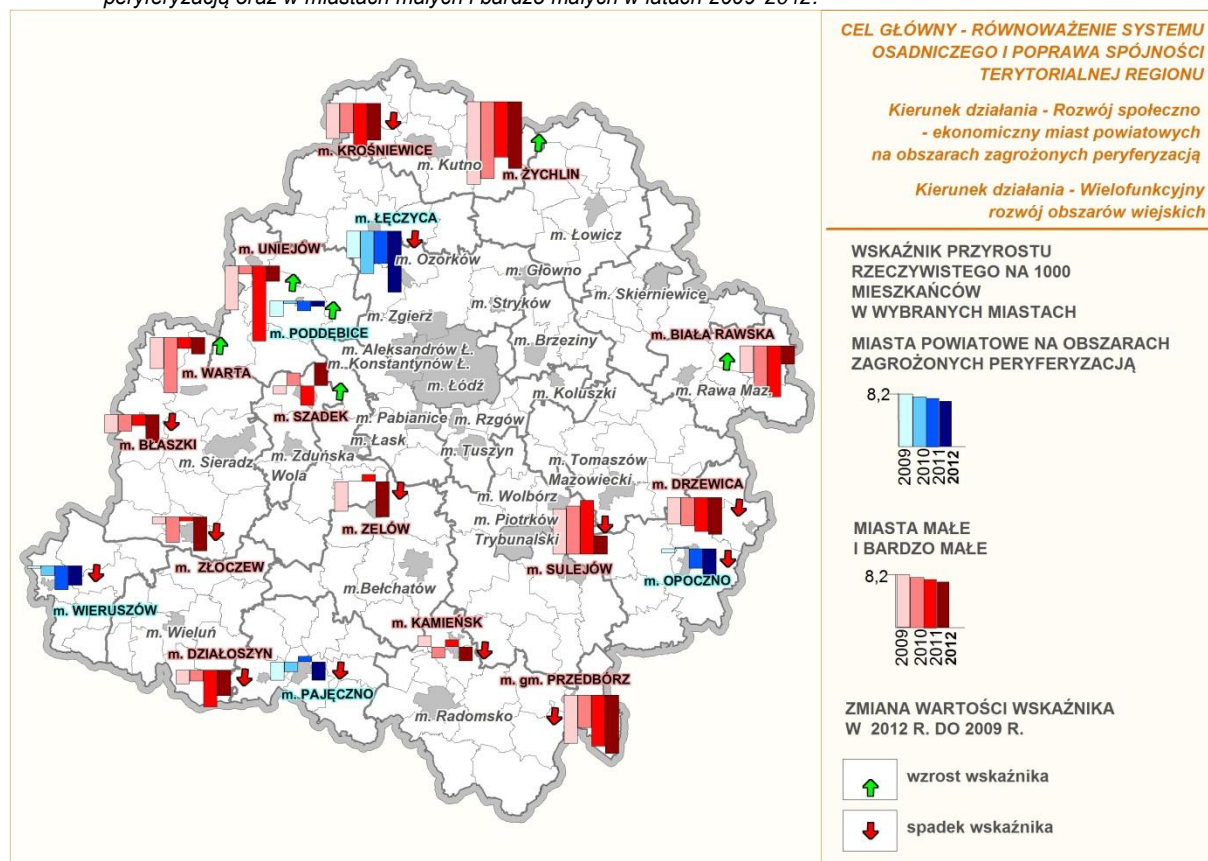

Wykres 10. Dochody własne miast powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

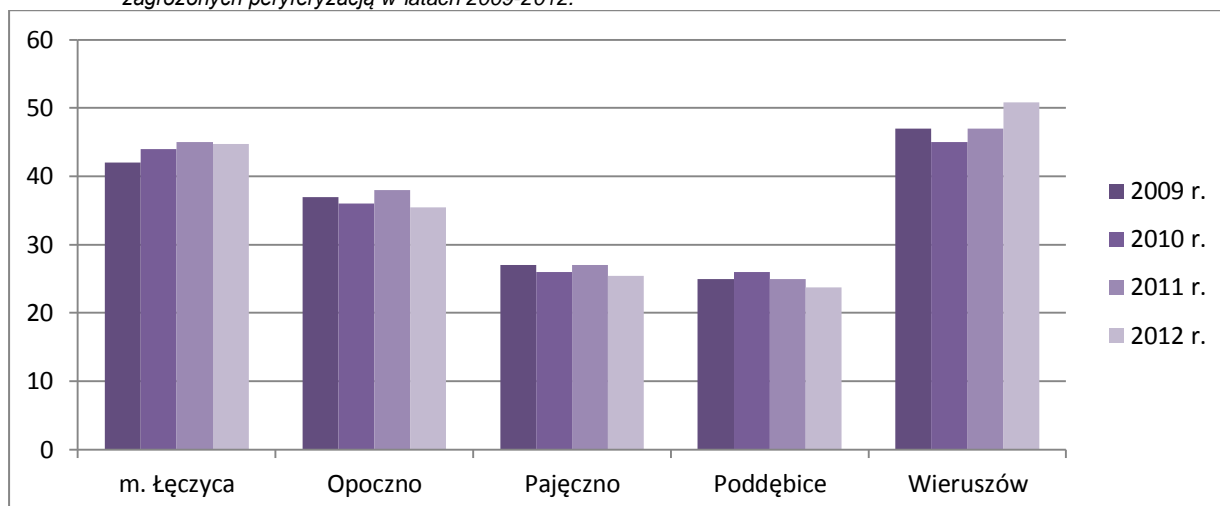
Mapa 2. Wskaźnik przyrostu rzeczywistego na 1000 mieszkańców w miastach powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją oraz w miastach małych i bardzo małych w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrosła w latach 2009-2012 jedynie w dwóch miastach: Wieruszowie i Łęczycy. Są to również miasta, gdzie wartość tego wskaźnika jest najwyższa (odpowiednio 50,81 i 44,79 w 2012 r.). Najniższą wartość wskaźnika w 2012 r. zanotowano w Poddębicach (23,74).

Wykres 11. Liczba pracujących przypadająca na 100 pracujących ogółem mieszkańców miast powiatowych na obszarach zagrożonych peryferyzacją w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 16. Liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Łęczyca	111,97	113,12	117,58	122,13	↑
Opoczno	118,92	99,09	97,94	107,67	↓
Pajęczno	89,21	84,54	79,86	102,12	↑
Poddębice	78,67	86,21	97,74	106,23	↑
Wieruszów	90,43	85,12	86,58	80,91	↓

Tab. 17. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w zł:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Łęczyca	1 521,32	1 562,99	1 516,78	1 622,10	↑
Opoczno	1 021,10	1 071,31	1 098,07	1 075,69	↑
Pajęczno	1 034,94	1 176,42	1 224,13	1 286,80	↑
Poddębice	863,70	945,39	1 052,64	996,25	↑
Wieruszów	1 293,38	1 336,09	1 421,16	1 575,39	↑

Tab. 18. Przyrost rzeczywisty na 1000 mieszkańców:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Łęczyca	-4,14	-6,57	-4,87	-9,26	↓
Opoczno	-0,54	0,20	-2,93	-4,28	↓
Pajęczno	-2,76	-1,53	0,85	-2,80	↓
Poddębice	-2,42	-0,50	-1,45	-0,82	↑
Wieruszów	-0,35	-1,39	-3,69	-2,93	↓

Tab. 19. Liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
m. Łęczyca	41,81	44,24	45,32	44,79	↑
Opoczno	36,86	35,87	37,56	35,48	↓
Pajęczno	26,52	26,13	26,56	25,42	↓
Poddębice	25,07	25,28	24,74	23,74	↓
Wieruszów	46,61	44,55	46,54	50,81	↑

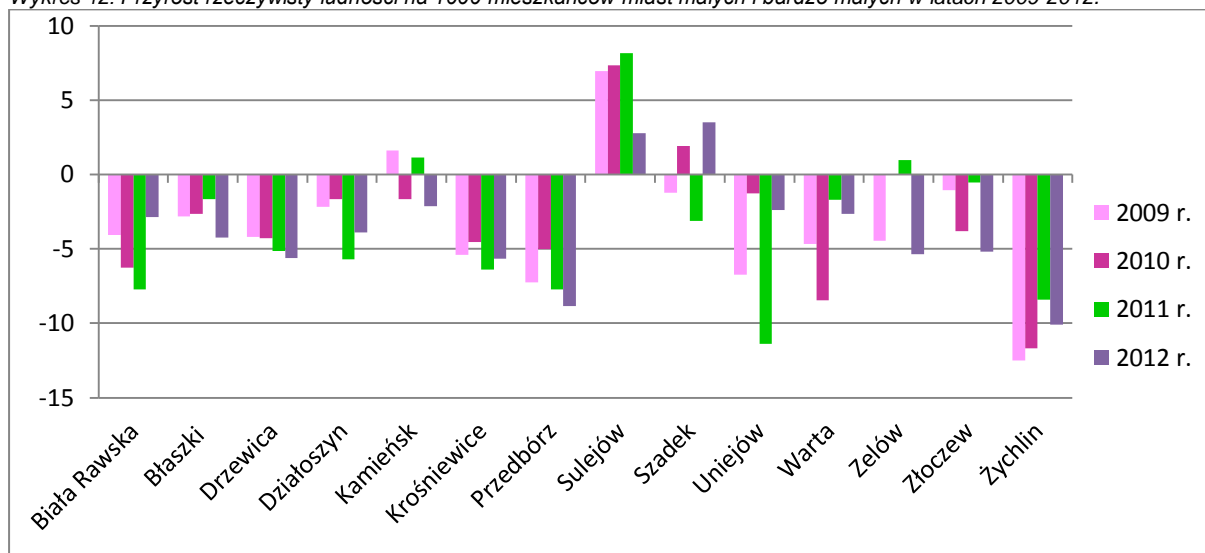
↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 — brak zmian

6. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

W latach 2009-2012 spośród miast małych i bardzo małych w województwie jedynie w 5 miastach nastąpił przyrost wskaźnika przyrostu rzeczywistego na 1000 mieszkańców: Białej Rawskiej, Szadku, Uniejowie, Warcie i Żychlinie. W ostatnim analizowanym roku najwyższą wartość wskaźnika (przy czym jedyną dodatnią) osiągnęły Szadek (3,50) i Sulejów (2,77), najniższe zaś Żychlin (-10,08) i Przedbórz (-8,85). Co ciekawe, mimo wysokiej wartości wskaźnika w 2012 r., Sulejów zanotował także jeden z największych spadków w omawianym okresie czasu, bo aż o 4,35.

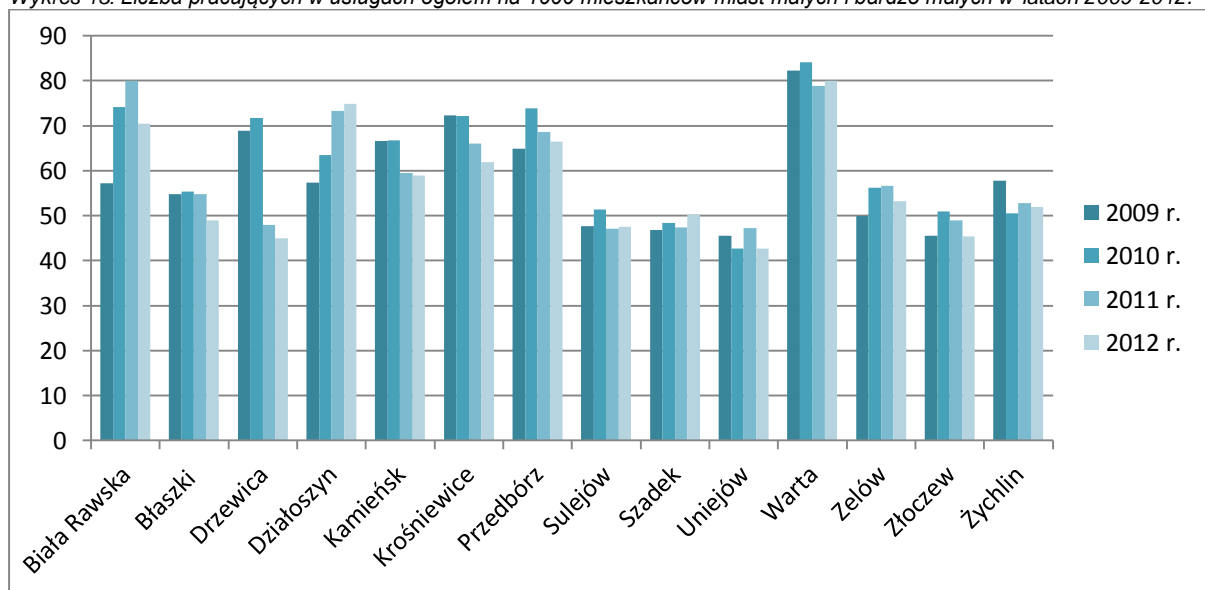
W latach 2009-2012 jedynie w 6 z 14 omawianych miast zanotowano wzrost liczby pracujących w usługach ogółem na 1000 mieszkańców. Największy wzrost wartości wskaźnika w omawianym okresie wystąpił w Białej Rawskiej (o 19,40) i Działoszynie (o 17,54), największy spadek zaś w Drzewicy (o -22,77) i Krośniewicach (o -10,34). W 2012 r. największą liczbą osób pracujących w usługach na 1000 mieszkańców charakteryzowały się Warta (81,78) i Biała Rawska (76,60), najniższą zaś Uniejów (42,72) i Drzewica (46,10).

Wykres 12. Przyrost rzeczywisty ludności na 1000 mieszkańców miast małych i bardzo małych w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wykres 13. Liczba pracujących w usługach ogółem na 1000 mieszkańców miast małych i bardzo małych w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sukcesywnie rośnie powierzchnia gospodarstw ekologicznych w województwie. W latach 2009-2012 jej wartość wzrosła z 3318,3 ha do 5598,0 ha.

Powoli rośnie również przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych⁴ - w latach 2009-2012 wzrosła o 8% do wartości 7,5 ha.

Wartości wskaźników:

Tab. 20. Wskaźnik przyrostu rzeczywistego na 1000 mieszkańców w miastach małych i bardzo małych:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Biała Rawska	-4,04	-6,27	-7,73	-2,85	↑
Błaszki	-2,82	-2,62	-1,66	-4,21	↓
Drzewica	-4,17	-4,28	-5,12	-5,62	↓
Działoszyń	-2,18	-1,64	-5,70	-3,87	↓
Kamieńsk	1,64	-1,65	1,14	-2,12	↓
Krośniewice	-5,41	-4,53	-6,39	-5,64	↓
Przedbórz	-7,25	-4,99	-7,71	-8,85	↓
Sulejów	6,97	7,35	8,17	2,77	↓
Szadek	-1,23	1,91	-3,12	3,50	↑
Uniejów	-6,72	-1,26	-11,40	-2,37	↑
Warta	-4,65	-8,44	-1,69	-2,62	↑
Zelów	-4,46	0,00	0,99	-5,34	↓
Złoczew	-1,06	-3,80	-0,54	-5,19	↓
Żychlin	-12,48	-11,70	-8,39	-10,08	↑

Tab. 21. Pracujący w usługach ogółem na 1000 mieszkańców w miastach małych i bardzo małych:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Biała Rawska	57,20	73,03	79,91	76,60	↑
Błaszki	54,79	53,48	54,77	50,49	↓
Drzewica	68,87	71,44	47,90	46,10	↓
Działoszyń	57,34	62,95	73,25	74,88	↑
Kamieńsk	66,61	64,94	59,50	58,97	↓
Krośniewice	72,27	67,99	65,95	61,94	↓
Przedbórz	64,83	65,86	68,51	69,89	↑
Sulejów	47,72	48,54	47,10	47,52	↓
Szadek	46,86	44,30	47,42	53,34	↑
Uniejów	45,48	42,56	47,20	42,72	↓
Warta	82,18	82,41	78,77	81,78	↓
Zelów	49,94	55,95	56,62	53,16	↑
Złoczew	45,51	47,44	48,96	47,63	↑
Żychlin	57,72	50,17	52,72	52,00	↓

Tab. 22. Powierzchnia gospodarstw ekologicznych:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	3 318,3	3 681,0	4 717,0	5598,0	↑

Tab. 23. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w ha w województwie:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	6,9	7,2	6,8	7,5	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

⁴ Podany w „Planie...” wskaźnik „średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego” został zamieniony na „przeciętną powierzchnię gospodarstwa rolnego” z uwagi na brak danych.

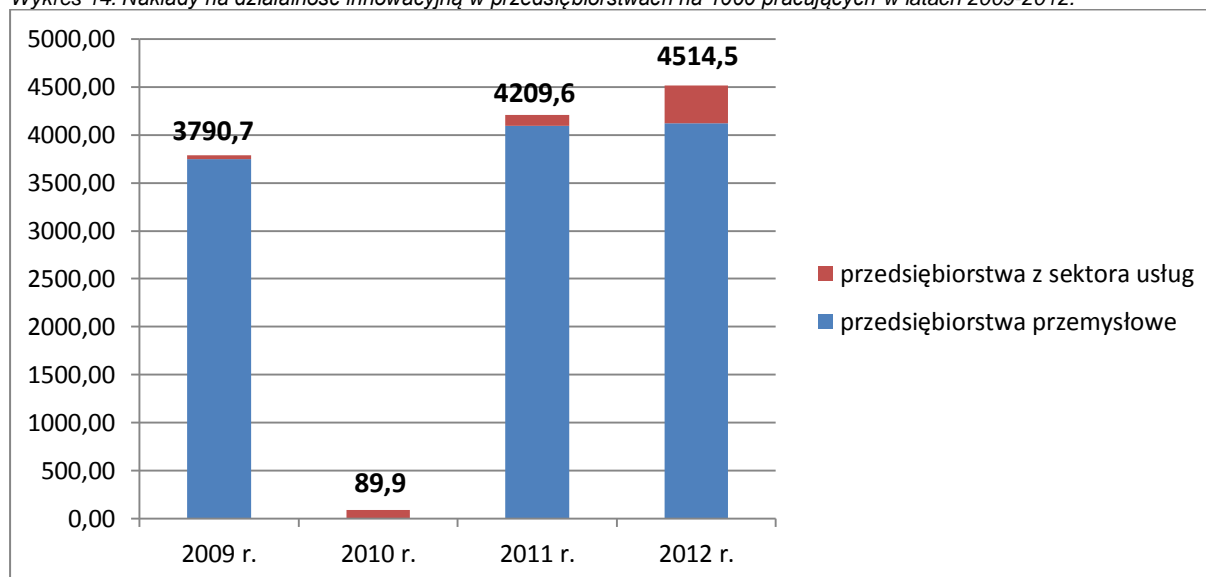
7. Tworzenie sieciowej struktury powiązań gospodarczych

Raport końcowy z badania „Ocena funkcjonowania klastrów województwa łódzkiego”, opracowany przez PAG Uniconsult z Warszawy na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi podaje, że na przełomie lat 2009-2010 na obszarze województwa działało 6 klastrów: Klaster Bioenergii dla Regionu, Łódzko-Mazowiecki Klaster Owocowo-Warzywny, Klaster Medialny, Klaster Innowacji Tekstylnych, Klaster „Łódzka Turystyka Konna” oraz Klaster Technik Laserowych, a także 4 inicjatywy klastrowe (Łódzki Klaster Warzywno-Owocowy ZJAZDOWA, Klaster Bitwa Łódzka, Klaster Mechatroniczny i Klaster Dziedzictwo Tradycji i Smaku). Dodatkowo 4 kolejne klastry były w fazie organizacji: Klaster BioTechMed, Klaster Zaawansowanych Technologii Energetycznych EKOENERGIA, Klaster Budownictwa Polski Centralnej, Klaster Zaawansowanych Technologii Przemysłu Włókienniczo-Odzieżowego.

Według opracowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) Katalogu inicjatyw klastrowych w województwie łódzkim do końca 2012 r. w województwie łódzkim odnotowano powstanie 18 inicjatyw klastrowych. Do końca 2010 r. powstały: Łódzki Klaster Warzywno-Owocowy ZJAZDOWA, Klaster Bioenergia dla Regionu, Klaster „Łódzka Turystyka Konna”, Klaster Innowacji Tekstylnych, Łódzki Klaster Medialny, Klaster Inkubator Mody, Klaster Zaawansowanych Technologii Przemysłu Włókienniczo-Odzieżowego (w 2011 r. zmienił nazwę na Klaster Innowacyjnego Przemysłu i Mody⁵), Klaster Mechatroniczny, Klaster Biopaliw oraz Zaawansowanych Technologii Włókienniczych i Odzieżowych, Klaster Zaawansowanych Technologii Energetycznych „Ekoenergia”, Centrum Promocji Mody, Łódzki Klaster Budowlany „Twój Dom”, Klaster Dziedzictwo Tradycji i Smaku, Polski Klaster Rowerowy, Łódzko-Mazowiecki Klaster Owocowo-Warzywny, Klaster Budownictwa Polski Centralnej. Ponadto w 2011 r. powstał Kutnowski Klaster Technologiczny, zaś w 2012 r. Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu.

W latach 2009–2012 nastąpił wzrost nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach województwa łódzkiego o 723,8 zł, to jest o ponad 19%. W omawianym okresie wzrosły zarówno nakłady w przedsiębiorstwach z sektora usług, jak i w przemysłowych, jednak naprawdę istotny wzrost, bo aż o 760% odnotowano w przedsiębiorstwach usługowych.

Wykres 14. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na 1000 pracujących w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

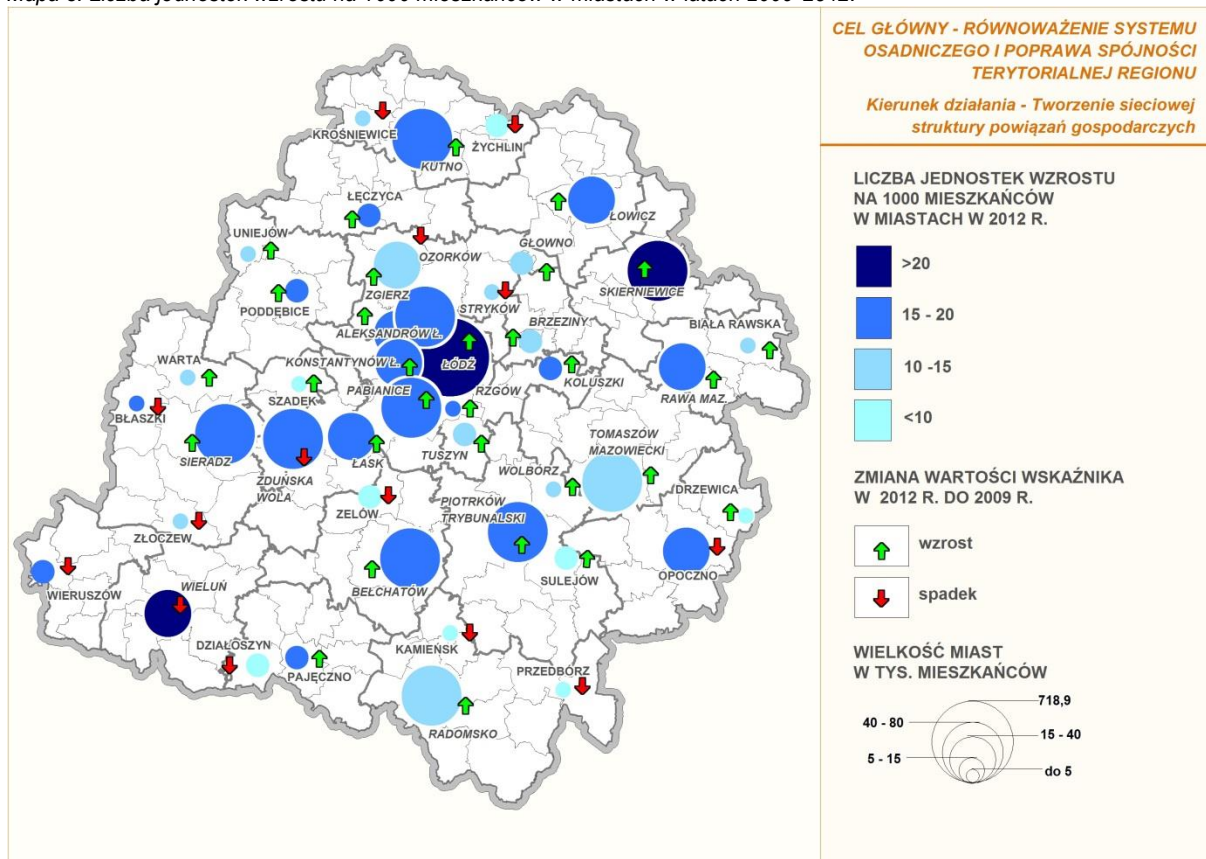
⁵ Z tego powodu nastąpiła zmiana wartości wskaźnika w 2011 r. w stosunku do poprzedniego raportu.

Największą liczbą jednostek wzrostu na 1000 mieszkańców w 2012 r. wyróżniały się Łódź (27,57), Wieluń (23,53) i Skierniewice (21,81), najmniejszą zaś Kamieńsk (6,22), Drzewica (7,01) i Szadek (8,83). W roku wyjściowym 2009 miasta o najwyższej wartości tego wskaźnika były te same, zaś wśród tych o najniższej znajdował się także Sulejów.

Na mapie 3 można zauważyć, że największa liczba jednostek wzrostu dominuje wśród miast największych, choć wysoką ich liczbą charakteryzują się także Rzgów, Konstantynów Łódzki, Łęczyca czy Łask. Natomiast w grupie miast dużych stosunkowo niewielką wartość wskaźnika można zauważyć w Radomsku i Tomaszowie Mazowieckim.

Mapa 3. Liczba jednostek wzrostu na 1000 mieszkańców w miastach w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost liczby jednostek wzrostu na 1000 mieszkańców w latach 2009-2012⁶ nastąpił w 29 miastach, przy czym największy zaobserwowano w Konstantynowie Łódzkim (o 3,83). Również w Wolborzu, który otrzymał prawa miejskie w 2010 r. zauważono niewielki wzrost liczby jednostek wzrostu na 1000 mieszkańców. Spadki wystąpiły natomiast w 14 miastach, największy w Kamieńsku – o 2,21.

Wartości wskaźników:

Tab. 24. Liczba formalnych inicjatyw klastrowych:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	14	14	17	18	↑

Tab. 25. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na 1000 pracujących⁷:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	3 790,7	89,9	4 209,6	4514,5	↑

⁶ Z powodu zmiany klasyfikacji PKD przez GUS nastąpiła konieczność zmiany budowy wskaźnika, a dane zostały obliczone wstecz dla roku wyjściowego 2009.

⁷ W 2010 r. brak jest danych dla przedsiębiorstw przemysłowych.

Tab. 26. Liczba jednostek wzrostu w miastach:

Gmina	2009	2010	2011	2012	
Aleksandrów Łódzki	14,22	15,35	15,27	15,72	↑
Bełchatów	16,96	17,49	18,02	18,31	↑
Biała Rawska	10,80	11,92	13,24	12,84	↑
Błaszki	16,21	15,86	15,14	15,23	↓
Brzeziny	13,59	14,49	13,47	14,06	↑
Drzewica	6,06	6,44	5,98	7,01	↑
Działoszyń	9,27	8,81	9,23	9,26	↓
Głowno	9,06	9,24	9,75	10,29	↑
Kamieńsk	8,43	8,64	7,24	6,22	↓
Koluszki	12,12	12,98	14,40	15,80	↑
Konstantynów Łódzki	15,76	16,68	18,07	19,60	↑
Krośniewice	12,30	11,04	10,63	10,65	↓
Kutno	17,40	17,94	18,26	17,94	↑
Łask	17,10	17,92	17,18	17,42	↑
Łęczyca	17,55	17,71	17,13	17,78	↑
Łowicz	14,15	15,21	15,72	15,86	↑
Łódź	24,09	25,76	26,36	27,57	↑
Opoczno	15,71	16,48	16,54	15,50	↓
Ozorków	10,73	10,26	10,52	10,70	↓
Pabianice	15,29	16,03	16,45	17,18	↑
Pajęczno	13,81	14,12	14,83	17,16	↑
Piotrków Trybunalski	16,40	17,68	17,88	18,32	↑
Poddębice	15,54	15,98	16,01	16,90	↑
Przedbórz	10,43	9,78	9,33	9,90	↓
Radomsko	12,45	13,52	13,80	14,58	↑
Rawa Mazowiecka	18,00	18,69	17,98	18,58	↑
Rzgów	18,52	18,09	18,44	19,78	↑
Sieradz	17,08	17,51	17,97	18,17	↑
Skierniewice	20,53	21,69	21,15	21,81	↑
Stryków	13,90	12,82	11,52	12,39	↓
Sulejów	7,64	8,83	8,83	9,15	↑
Szadek	8,49	8,34	8,40	8,83	↑
Tomaszów Mazowiecki	11,86	12,44	12,84	12,70	↑
Tuszyn	12,51	13,51	14,44	14,92	↑
Uniejów	10,30	10,88	10,65	10,59	↑
Warta	9,17	9,80	10,08	11,63	↑
Wieluń	23,90	24,85	23,84	23,53	↓
Wieruszów	16,65	16,66	15,86	15,89	↓
Wolbórz	-	-	12,68	12,68	↑
Zduńska Wola	16,28	16,46	16,29	16,28	↓
Zelów	9,29	10,32	8,89	9,07	↓
Zgierz	15,00	15,66	15,78	16,24	↑
Złoczew	10,14	11,92	12,25	10,03	↓
Żychlin	9,37	9,11	8,96	9,32	↓

↑↓ zmiany korzystne
 ↓↑ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

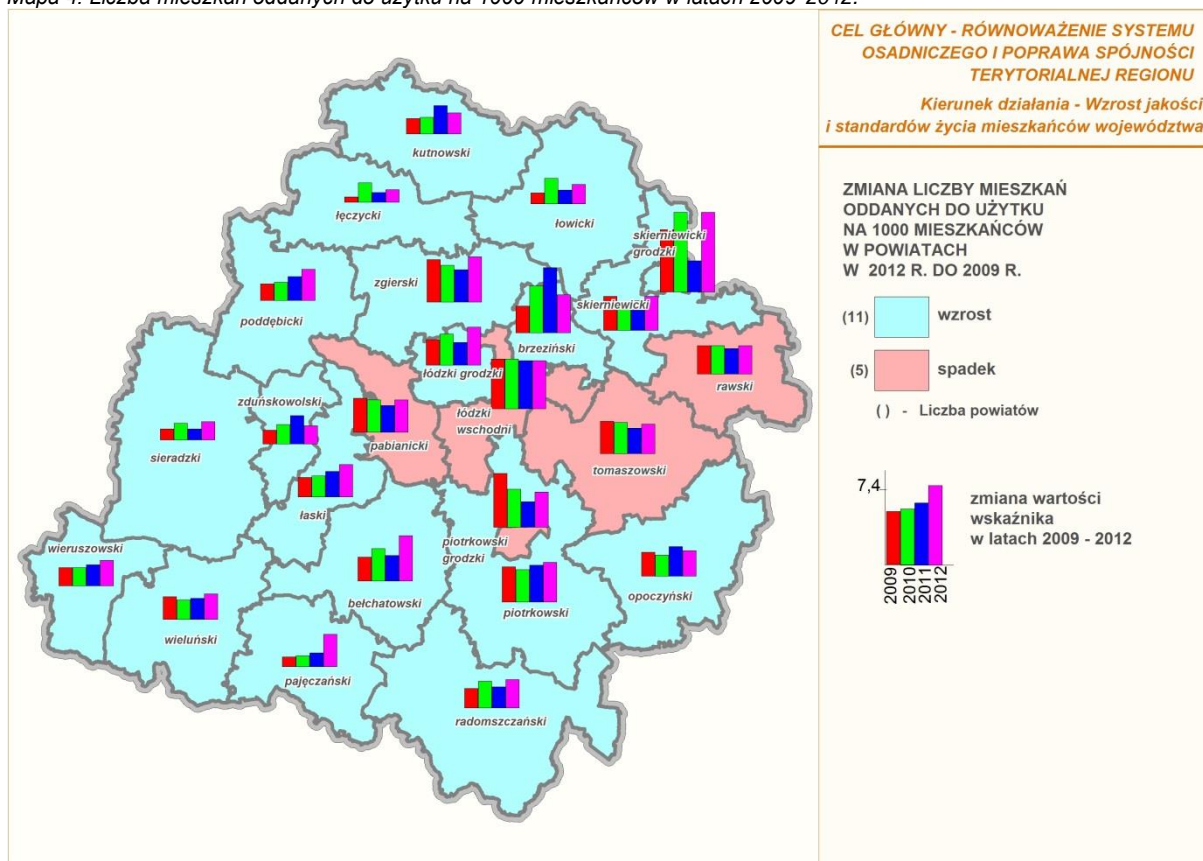
8. Wzrost jakości i standardów życia mieszkańców województwa

W latach 2009-2012 nastąpiło w województwie łódzkim niewielkie wydłużenie przeciętnego trwania życia zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Biorąc pod uwagę poszczególne podregiony – największy wzrost przeciętnego trwania życia mężczyzn wystąpił w Łodzi (o 1,7 roku), natomiast najwyższa wartość wskaźnika w 2012 r. występuje w podregionie sieradzkim (70,9). W odniesieniu do kobiet najdłuższe przeciętne dalsze trwanie życia

również charakteryzuje podregion sieradzki (80,4), zaś największy przyrost wartości wskaźnika wystąpił w podregionie sieradzkim i w Łodzi (o 1 rok).

W 19 powiatach w omawianym okresie czasu wzrosła liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców. Największy wzrost wartości wskaźnika zanotowano w powiecie pajęczańskim (2,07), zaś największy spadek w piotrkowskim grodzkim (-1,71). Można zauważyć również, że w 2012 r. wyjątkowo wysoką wartość wskaźnika zanotowano w powiecie skierniewickim grodzkim (7,35). Wysokie wartości liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców wystąpiły także w powiatach łódzkim wschodnim, zgierskim i bełchatowskim (odpowiednio 4,43, 4,25 i 4,18). Natomiast najniższe wartości wskaźnika w 2012 r. wystąpiły w powiatach łączyckim (1,19), zduńskowolskim (1,73) oraz sieradzkim (1,74).

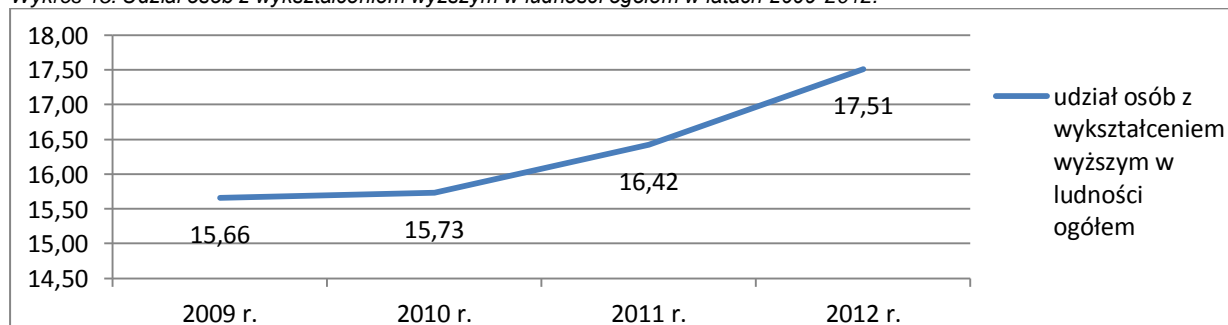
Mapa 4. Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

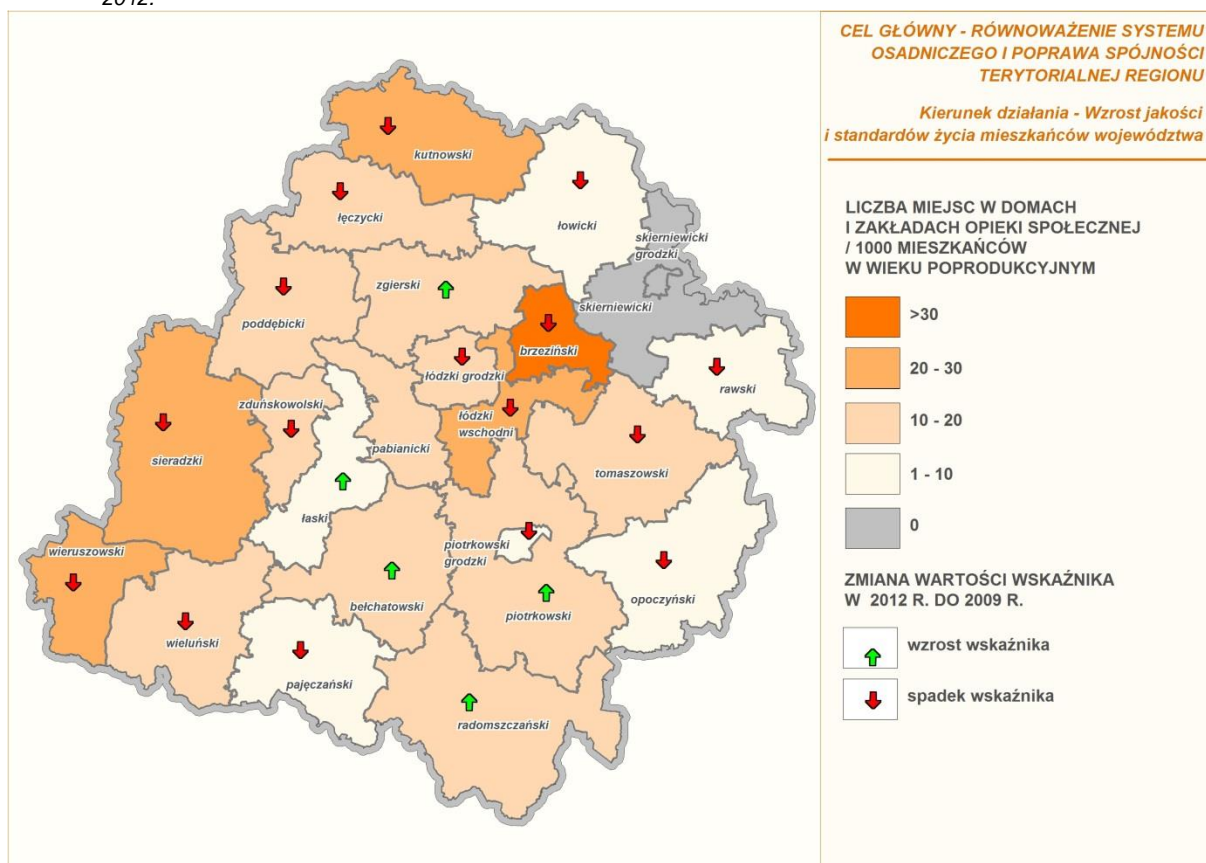
W omawianym okresie czasu następuje również systematyczny wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem w ludności województwa ogółem. Wartość ta podniosła się z 15,66% w 2009 r. do 17,51% w 2012 r., co oznacza wzrost o prawie 12%.

Wykres 15. Udział osób z wykształceniem wyższym w ludności ogółem w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa 5. Liczba miejsc w domach i zakładach opieki społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL.

W latach 2009-2012 aż w 16 powiatach spadła liczba miejsc w domach i zakładach opieki społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wzrost nastąpił jedynie w 5 powiatach: bełchatowskim, piotrkowskim, radomszczańskim, pabianickim i zgierskim, natomiast powiaty skierniewicki i skierniewicki grodzki w dalszym ciągu nie posiadają ani jednego domu ani zakładu opieki społecznej. Najwyższy wzrost wartości wskaźnika wystąpił w powiecie bełchatowskim (2,89), zaś największy spadek w łódzkim wschodnim (-4,59). W 2012 r. najwyższą wartością wskaźnika charakteryzowały się powiaty: brzeziński (33,2), kutnowski (29,3) i sieradzki (23,3), najniższą zaś łaski (1,5), rawski (1,5) i pączęński (3,4). Warto odnotowania jest również, iż niekorzystna tendencja spadkowa wskaźnika wynika ze wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym w województwie (z 470 tys. w 2009 r. do 505 tys. w 2012 r.), pomimo stałego wzrostu liczby miejsc w domach i zakładach opieki zdrowotnej (z 7474 do 7557).

W latach 2009-2012 tylko w powiecie skierniewickim grodzkim nastąpiła poprawa wypełniania obowiązku szkolnego przez dzieci w wieku przypisanym do nauczania na poziomie podstawowym. Od 2010 r. wartość wskaźnika skolaryzacji netto przekroczyła 100%, co prawdopodobnie wskazuje na duże zainteresowanie szkołami zlokalizowanymi w Skierniewicach również w przyległych do miasta gminach. Sytuacja taka nie występuje już jednak w przypadku pozostałych powiatów grodzkich, gdzie wskaźnik nie osiąga nawet 98% (97,10 w powiecie łódzkim grodzkim i 95,95 w powiecie piotrkowskim grodzkim). Wartość omawianego wskaźnika najbardziej obniżyła się w latach 2009-2012 w powiecie skierniewickim (o -5,23), poddębickim (o -3,26) i piotrkowskim (o -2,99).

Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa łódzkiego systematycznie wzrastała w latach 2009-2012. W roku wyjściowym wartość wskaźnika wynosiła 48,93, do 2012 r. wzrosła o ponad 5,5 aż do wartości 54,57. Dane dla powiatów publikowane przez GUS dostępne są tylko do 2011 r. W latach 2009-2011 spadki liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców wystąpiły tylko w 7 powiatach, przy czym największe w sieradzkim (o -12,38)

i Skierniewicach (o -9,66). Największe wzrosty zanotowano w powiecie radomszczańskim (26,49) i pabianickim (22,68). W omawianym okresie czasu najwyższe wartości wskaźnika utrzymywały się w powiatach łódzkim grodzkim (98,17 w 2011 r.), skierniewickim grodzkim (67,41) i poddębickim (67,10), najniższe zaś w piotrkowskim (3,50) i skierniewickim (5,23).

Wartości wskaźników:

Tab. 27. Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn:

podregion	2009	2010	2011	2012	
Łódzki	69,5	70,0	70,1	70,6	↑
m. Łódź	68,7	70,0	70,1	70,4	↑
Piotrkowski	69,4	69,9	70,3	70,7	↑
Sieradzki	69,9	71,1	71,3	70,9	↑
Skierniewicki	69,2	70,0	70,6	70,6	↑

Tab. 28. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet:

podregion	2009	2010	2011	2012	
Łódzki	79,1	78,8	79,6	79,5	↑
m. Łódź	78,1	79,0	78,4	79,1	↑
Piotrkowski	79,3	79,5	79,9	80,2	↑
Sieradzki	79,4	80,4	80,5	80,4	↑
Skierniewicki	79,2	79,5	80,0	79,8	↑

Tab. 29. Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców:

powiat	2009	2010	2011	2012	
bełchatowski	2,25	3,08	2,35	4,18	↑
brzeziński	2,46	4,36	6,01	3,52	↑
kutnowski	1,38	1,52	2,60	1,94	↑
łaski	1,87	1,98	2,31	3,00	↑
łęczycki	0,53	1,86	0,86	1,19	↑
łowicki	1,04	2,40	1,36	1,78	↑
łódzki grodzki	2,42	2,85	2,10	3,61	↑
łódzki wschodni	4,63	4,60	4,51	4,43	↓
opoczyński	2,28	1,94	2,78	2,38	↑
pabianicki	3,16	3,04	2,52	3,07	↓
pajęczański	0,97	1,11	1,30	3,04	↑
piotrkowski	3,25	3,09	3,48	3,62	↑
piotrkowski grodzki	5,04	3,58	2,34	3,32	↓
poddębicki	1,59	1,75	2,24	2,96	↑
radomszczański	1,84	2,45	2,75	2,66	↑
rawski	2,63	2,65	2,43	2,60	↓
sieradzki	1,11	1,55	1,10	1,74	↑
skierniewicki	3,11	2,69	2,80	3,18	↑
skierniewicki grodzki	5,80	7,42	2,84	7,35	↑
tomaszowski	3,03	2,92	2,32	2,73	↓
wieluński	2,07	1,79	2,04	2,32	↑
wieruszowski	1,66	1,70	1,96	2,41	↑
zduńskowolski	1,32	1,85	2,60	1,73	↑
zgierski	3,93	3,38	3,01	4,25	↑

Tab. 30. Procent udziału osób z wykształceniem wyższym w ludności ogółem:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	15,66	15,73	16,42	17,51	↑

Tab. 31. Liczba miejsc w domach i zakładach opieki społecznej na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym:

powiat	2009	2010	2011	2012	
bełchatowski	17,1	16,6	19,6	20,0	↑
brzeziński	36,3	35,3	34,2	33,2	↓
kutnowski	30,9	31,6	30,1	29,3	↓
łaski	1,3	1,5	1,5	1,5	↑
łęczycki	12,5	12,3	11,9	11,6	↓
łowicki	9,5	9,3	9,6	9,4	↓
łódzki grodzki	16,6	15,8	15,8	16,3	↓
łódzki wschodni	25,4	23,2	21,8	20,9	↓
opoczyński	11,4	12,8	9,6	9,9	↓
pabianicki	17,3	17,6	16,7	17,8	↑
pajęczański	3,6	3,6	3,5	3,4	↓
piotrkowski	12,5	12,5	13,4	13,8	↑
piotrkowski grodzki	10,8	7,7	7,4	7,1	↓
poddębicki	20,8	21,8	22,1	18,7	↓
radomszczański	16,8	15,7	16,2	17,7	↑
rawski	1,8	1,7	1,6	1,5	↓
sieradzki	25,0	24,6	25,0	23,3	↓
skierniewicki	0,0	0,0	0,0	0,0	–
skierniewicki grodzki	0,0	0,0	0,0	0,0	–
tomaszowski	14,0	13,7	14,5	13,9	↓
wieluński	15,4	15,0	13,8	15,4	↓
wieruszowski	22,8	22,5	21,9	21,3	↓
zduńskowolski	19,8	20,4	20,3	19,4	↓
zgierski	14,5	14,6	14,3	14,8	↑

Tab. 32. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych:

powiat	2009	2010	2011	2012	
bełchatowski	96,67	96,42	96,25	96,19	↓
brzeziński	94,76	94,14	94,05	92,25	↓
kutnowski	97,80	97,24	97,23	95,93	↓
łaski	97,01	95,84	97,01	96,74	↓
łęczycki	96,82	96,69	96,31	96,67	↓
łowicki	99,01	98,52	98,53	98,20	↓
łódzki grodzki	97,40	97,29	97,37	97,10	↓
łódzki wschodni	90,59	90,87	90,91	87,68	↓
opoczyński	98,52	97,72	97,19	96,46	↓
pabianicki	94,98	94,81	93,38	92,64	↓
pajęczański	98,55	98,53	98,80	95,99	↓
piotrkowski	97,33	97,08	97,12	94,34	↓
piotrkowski grodzki	97,35	96,44	95,87	95,95	↓
poddębicki	99,14	98,31	96,43	95,88	↓
radomszczański	96,25	95,64	95,43	95,56	↓
rawski	99,58	99,80	97,84	97,67	↓
sieradzki	97,57	97,31	96,52	95,85	↓
skierniewicki	99,50	97,94	98,69	94,27	↓
skierniewicki grodzki	99,74	101,02	101,70	101,13	↑
tomaszowski	97,71	98,12	97,62	96,93	↓
wieluński	96,91	97,86	97,48	96,87	↓
wieruszowski	99,54	98,61	99,18	97,39	↓
zduńskowolski	96,59	96,61	96,18	96,54	↓
zgierski	95,29	94,65	94,09	92,91	↓

Tab. 33. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	48,93	48,06	53,18	54,57	↑
bełchatowski	33,19	38,39	41,77	bd	↑
brzeziński	34,38	36,49	46,86	bd	↑
kutnowski	26,37	26,73	31,14	bd	↑
łaski	36,21	37,91	37,46	bd	↑
łęczycki	35,10	39,00	41,66	bd	↑
łowicki	22,43	21,05	26,79	bd	↑
łódzki grodzki	89,71	87,17	98,17	bd	↑
łódzki wschodni	16,76	16,33	17,91	bd	↑
opoczyński	20,55	19,92	21,27	bd	↑
pabianicki	42,25	25,25	33,41	bd	↓
pajęczański	19,91	19,99	20,05	bd	↑
piotrkowski	4,53	3,06	3,50	bd	↓
piotrkowski grodzki	59,63	53,33	63,00	bd	↑
poddębicki	40,61	42,85	67,10	bd	↑
radomszczański	24,87	26,24	28,31	bd	↑
rawski	50,56	47,75	38,18	bd	↓
sieradzki	47,03	48,29	48,63	bd	↑
skierniewicki	14,89	4,96	5,23	bd	↓
skierniewicki grodzki	44,73	93,76	67,41	bd	↑
tomaszowski	34,05	31,21	32,09	bd	↓
wieluński	31,09	32,32	39,68	bd	↑
wieruszowski	17,55	17,66	15,81	bd	↓
zduńskowolski	29,74	31,81	29,21	bd	↓
zgierski	38,22	38,52	47,57	bd	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

II.2. POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE

Cel główny: **Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury.**

W aktualizacji „Planu...” zakłada się zwiększenie dostępności i atrakcyjności województwa oraz zdyskontowanie centralnego położenia w kraju poprzez wzmocnienie i rozwój zewnętrznych i wewnętrznych powiązań infrastrukturalnych. Główne założenie polityki transportowej województwa to poprawa dostępności drogowej stolicy województwa i regionu w powiązaniach międzyregionalnych, krajowych i europejskich poprzez realizację układu autostrad i dróg ekspresowych. W celu zwiększenia dostępności wewnętrznej województwa zakłada się zapewnienie sprawnych i dobrych technicznie połączeń między miastami województwa, poprawę płynności ruchu i skrócenie czasu przejazdu w ruchu tranzytowym poprzez realizację obwodnic.

„Plan...” zakłada zwiększenie dostępności województwa w zakresie transportu kolejowego poprzez włączenie Łódzkiego Węzła Kolejowego w system kolei szybkich oraz system kolei międzyregionalnych o wysokich parametrach technicznych, stworzenie spójnego systemu kolei aglomeracyjnej, regionalnej i międzyregionalnej, zintegrowanych z koleją szybką.

W ramach transportu lotniczego zakłada się zwiększenie roli Portu Lotniczego Łódź w przewozach pasażerskich krajowych i międzynarodowych.

W celu podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu dla inwestorów przyjęto poprawę stanu infrastruktury energetycznej. Ważnym celem w zakresie rozwoju systemów infrastruktury jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego województwa poprzez zapewnienie dostaw odpowiedniej ilości energii elektrycznej w rozsądnych cenach i przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska.

Dla poprawy bezpieczeństwa energetycznego województwa założono zwiększenie zasięgu obsługi krajowego systemu dystrybucji gazu ziemnego, poprzez gazyfikację miast i terenów wiejskich.

„Plan...” wskazuje na budowę społeczeństwa informacyjnego, poprzez stworzenie powszechnego dostępu do Internetu, mediów telekomunikacyjnych oraz poprawę wykorzystania technologii informatycznych i komunikacyjnych we wszystkich sferach życia.

Kierunki działań:

1. **Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych** – *poprzez realizację strategicznego układu drogowego województwa w ramach istniejącej i postulowanej sieci TEN-T, rozwój układu regionalnego i wzmocnienie powiązań międzyregionalnych, eliminację uciążliwego ruchu tranzytowego i ciężkiego z terenów o intensywnej zabudowie*
2. **Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań kolejowych zewnętrznych i wewnętrznych** – *poprzez realizację strategicznego układu kolejowego w ramach istniejącej i postulowanej sieci TEN-T, rozwój systemu powiązań międzyregionalnych i regionalnych na podstawowych kierunkach dojazdowych do sieci TEN-T, poprawę dostępności komunikacyjnej regionu, Aglomeracji Łódzkiej oraz powiązań wewnątrzmiastowych w Łodzi*
3. **Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań lotniczych** - *poprzez podniesienie pozycji Portu Lotniczego im. W. Reymonta jako strategicznego elementu kształtującego się Centralnego Węzła Komunikacyjnego, rozwinięcie oferty przewozów lotniczych długodystansowych opartej na budowie Centralnego Portu Lotniczego dla Polski, zwiększenie możliwości obsługi lotów lotnictwa ogólnego, rozwój lotnictwa sportowego, obsługę lotów towarowych*
4. **Rozwój transportu intermodalnego i logistyki** – *poprzez integrację systemów komunikacyjnych dla intermodalnego transportu towarowego, rozwój centrów logistycznych*

5. **Bezpieczeństwo energetyczne województwa** – poprzez wzmocnienie systemu energetycznego, poprawę zaopatrzenia w gaz, zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, rozwój nowych technologii wytwarzania energii elektrycznej
6. **Zwiększenie dostępności do mediów informacyjnych** – poprzez poprawę dostępności do mediów informacyjnych

Celem szczegółowym monitoringu realizacji „Planu...” jest wskazanie konkretnych zrealizowanych przedsięwzięć i określenie stopnia zmian w zagospodarowaniu regionu. Monitoringiem objęto inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, Właściwego Ministra lub Sejmik Województwa (ustalenia wiążące) oraz inwestycje wynikające z ustaleń „Planu...”.

W zakresie powiązań infrastrukturalnych ustalenia wiążące dotyczą wyłącznie transportu. W ramach układu drogowego, kolejowego i lotnictwa są to inwestycje umieszczone w następujących programach:

1. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012.
2. Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa na lata 2008-2013.
3. Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce.
4. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

Ocena realizacji zakładanych kierunków działań

1. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych

Drogi krajowe

W zakresie dróg krajowych w „Planie...” (poza zadaniami wiążącymi) zakładano przebudowę dróg krajowych w celu dostosowania do odpowiednich parametrów technicznych, realizację dodatkowych obwodnic i przełożeń dróg krajowych, budowę drogi ekspresowej S-74 w postulowanym (innym niż w rozporządzeniu RM) przebiegu Łódź – Tomaszów – Kielce.

W roku 2011 rozpoczęto budowę zachodniej obwodnicy Radomska od ul. Brzeźnickiej do ul. Narutowicza - w ramach RPO WŁ.

Poza realizacją „Programu Budowy Dróg Krajowych” w latach 2010-2012, GDDKiA prowadziła odcinkowe przebudowy/rozbudowy dróg, działania inwestycyjne w ramach poprawy bezpieczeństwa ruchu oraz remonty dróg i obiektów mostowych w ramach utrzymania.

W ramach planu inwestycyjnego GDDKiA w latach 2010 - 2012 zrealizowano następujące inwestycje:

- Przebudowa mostu na przepuście na rz. Tymianka na DK 12 w miejscowości Ostrówek, gm. Zduńska Wola (2010 r.),
- Budowa mostu przez rz. Luciążę w msc. Przygłów (2011 r.)
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu na drogach:
  - DK 1 odc. Piotrków Trybunalski - Kamieńsk - 10,12 km (2010-2011),
  - DK 12 odc. Sieradz – Woźniki – 3,45 km (2009-2010),
  - DK 12 odc. Błaszki – Słomków – 7,11 km (2010-2011),
  - DK 14 w m. Sieradz – rej. skrzyżowania ul. Jana Pawła II z Al. Pokoju – 0,66 km (2010),
  - DK14 odc. Próba – Złoczew - 6,85 km (2010-2011),
  - DK 71 odc. Zgierz - Aleksandrów – 5,1 km (2010-2011),

- DK 72 rozbudowa skrzyżowania (rondo) z DW 703 w Poddębicach (2009-2010),
- DK 8 rozbudowa skrzyżowania (rondo) z DW 450 w Wieruszowie (2010-2011),
- DK 42 odc. Pajęczno - Nowa Brzeźnica -14,6 km (2010),
- DK12 m. Błaszki – budowa sygnalizacji świetlnej (2012),
- DK 14 w msc. Jamno - budowa sygnalizacji świetlnej (2012).

W 2012 r. przeprowadzano również remonty nawierzchni na krótkich odcinkach dróg krajowych nr 1,12, 42, 70, 71, 72, 83, 91.

Ponadto:

- w Łodzi rozpoczęto budowę drogi krajowej nr 1 „Trasa Góma” o długości 4,4 km (POLiŚ i RPO);
- W Piotrkowie Trybunalskim w ramach poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego zakończono budowę ronda u zbiegu ulic Wolborska, Rzemieślnicza, Wierzejska, Wyzwolenia i rozbudowę skrzyżowania ulic: Krakowskie Przedmieście, Żeromskiego, Przedborska, Śląska w ciągu drogi krajowej nr 91 (POLiŚ).

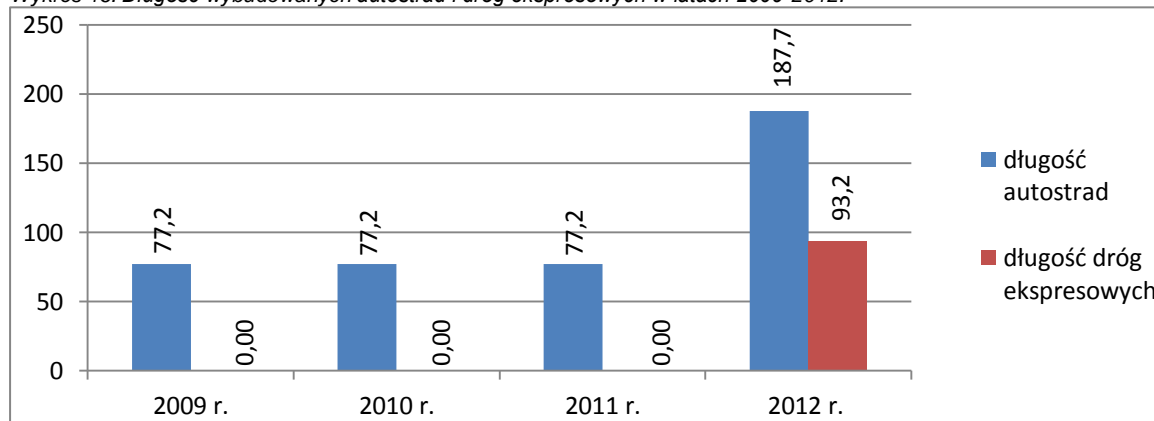
Drogi wojewódzkie

W zakresie dróg wojewódzkich w „Planie...” (poza zadaniami wiążącymi) zakładano realizację dodatkowych obwodnic i przełożeń dróg wojewódzkich, podwyższenie kategorii dróg powiatowych do wojewódzkich.

W okresie 2010-2012 r. – nie realizowano tych postulatów. Wszelkie działania skierowane były na realizację inwestycji w ramach WPI (później WPF) i odnowy nawierzchni.

W 2009 r. odnowiono nawierzchnie na 130,4 km dróg. W latach 2010-2012 w ramach bieżącego utrzymania dróg odnowiono nawierzchnie dróg o łącznej długości 183,3 km, w tym: 94,8 km – w 2010 r.; 65,7 km – w 2011 r.; 22,8 km – w 2012 r.

Wykres 16. Długość wybudowanych autostrad i dróg ekspresowych w latach 2009-2012.

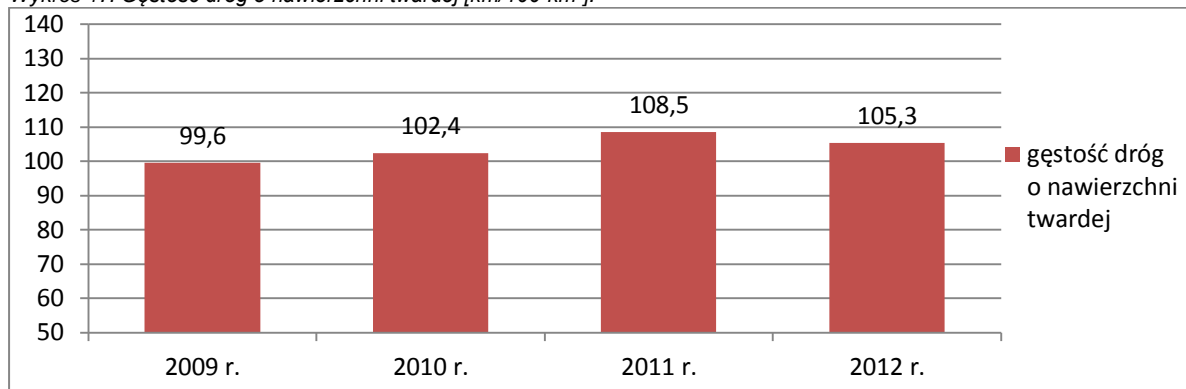

Źródło: GUS

W 2012 r. oddano do użytku odc. A-1 Stryków – Kowal i odc. A-2 Stryków – Warszawa o długości 110,5 km, przez co długość autostrad na terenie województwa wzrosła do 187,7 km.

W 2012 r. oddano do ruchu drogę ekspresową S-8 odc. Piotrków Trybunalski – Rawa Mazowiecka – gr. województwa i fragment S-14 stanowiący – obwodnicę Pabianic, o łącznej długości 93,2 km.

Wykres 17. Gęstość dróg o nawierzchni twardej [km/100 km²].

Źródło: GUS

W latach 2009-2012 zaobserwowano wzrost wskaźnika gęstości dróg o nawierzchni twardej z 99,6 km/100km² do 105,3 km/100km². Wg danych z GUS w 2012 r. nastąpił spadek gęstości dróg o nawierzchni twardej w stosunku do roku 2011 r., na który zdecydowany wpływ miało zmniejszenie długości dróg powiatowych o nawierzchni twardej o 868,3 km. Budzi to pewne wątpliwości ponieważ w 2011 r. odnotowano wzrost długości dróg powiatowych o nawierzchni twardej o 854,1 km i znaczący wzrost wskaźnika gęstości dróg o nawierzchni twardej.

Wartości wskaźników:

Tab.34. Długość wybudowanych autostrad i dróg ekspresowych w km:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	203,7

Tab. 35. Liczba zrealizowanych obwodnic w ciągu dróg krajowych i wojewódzkich:

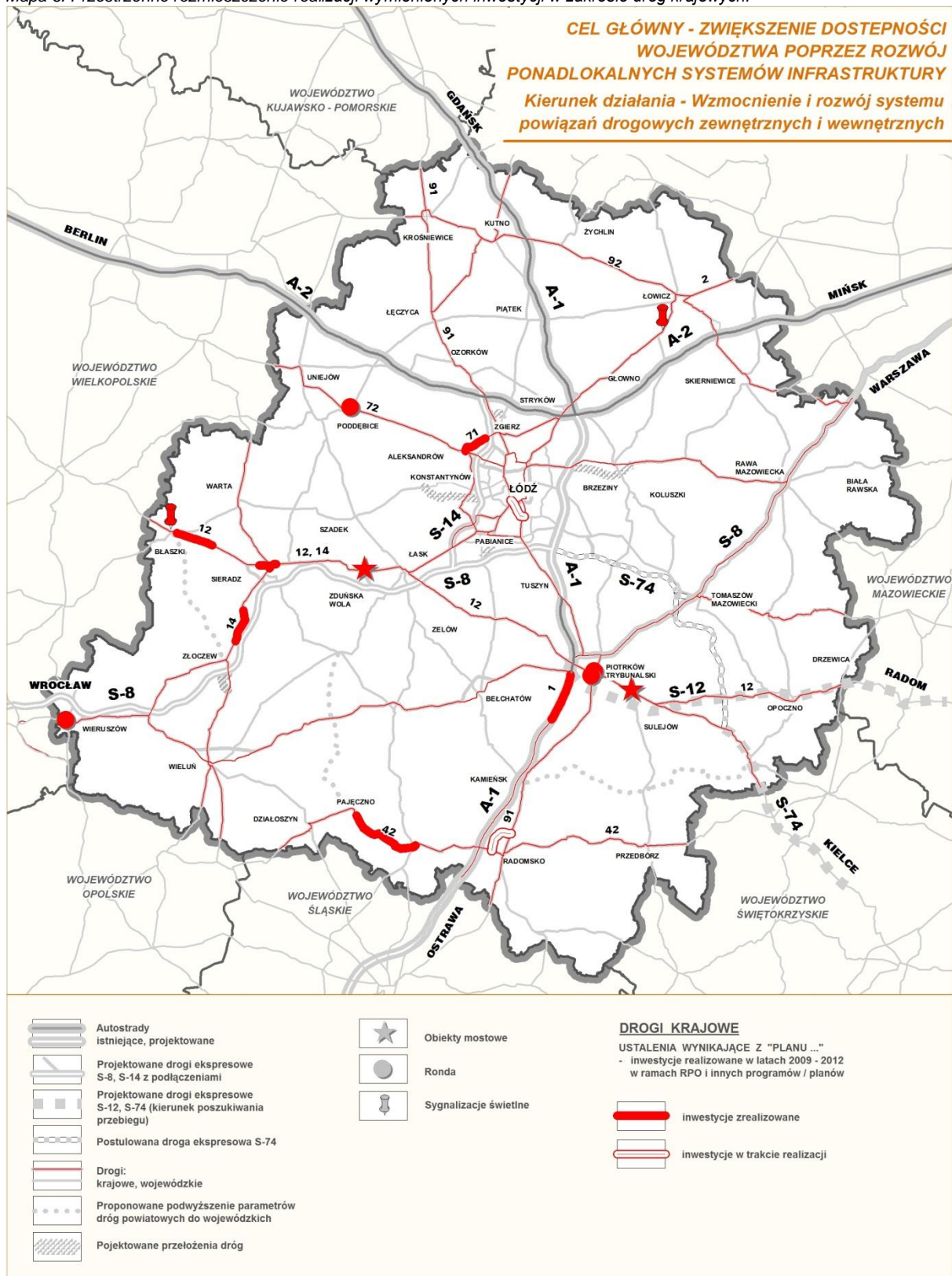
	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	4

Tab. 36. Gęstość dróg publicznych o nawierzchni twardej w km/100km²:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	99,6	102,4	108,5	105,3	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

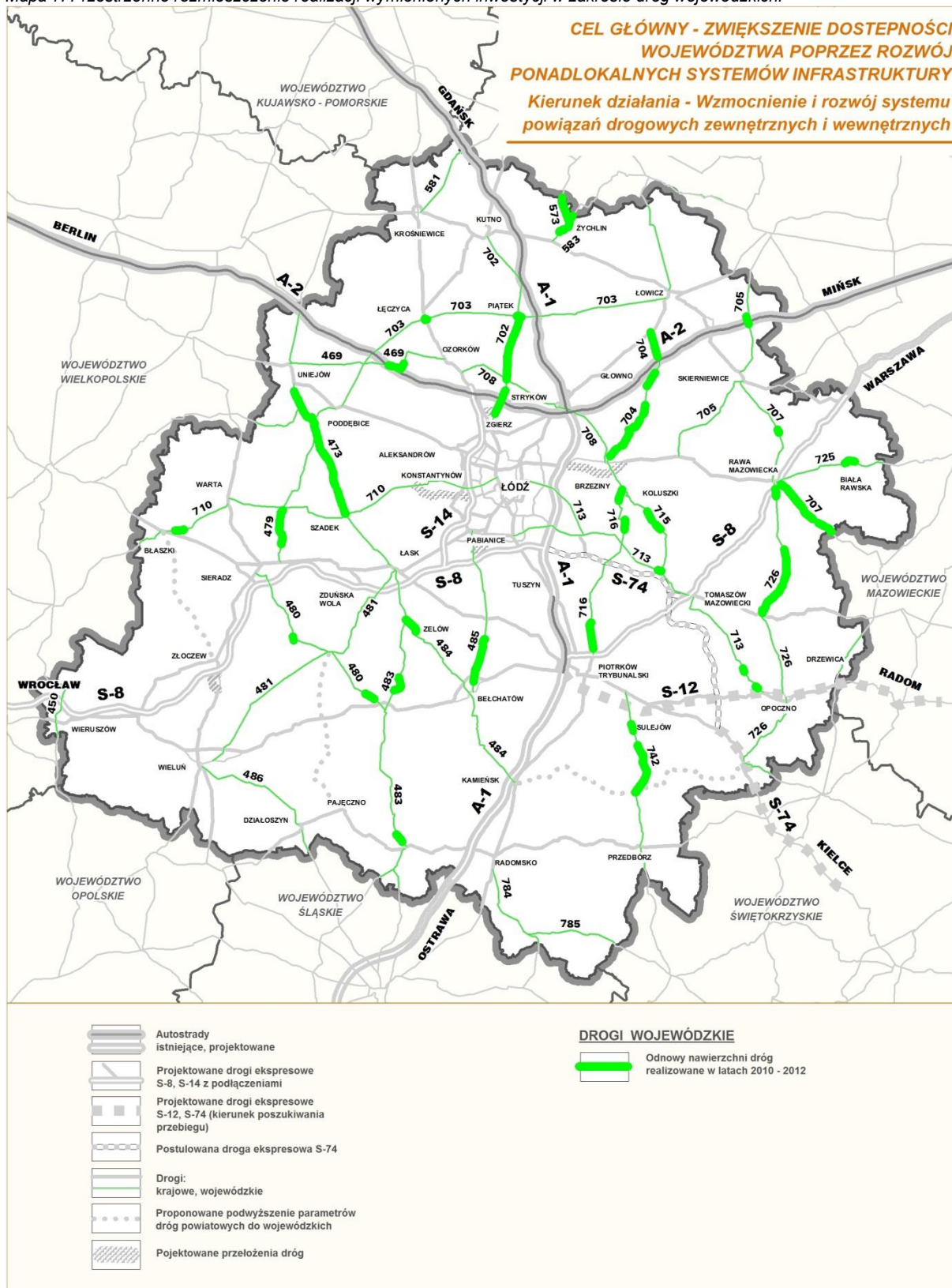
Mapa 6. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji wymienionych inwestycji w zakresie dróg krajowych.

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 7. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji wymienionych inwestycji w zakresie dróg wojewódzkich.

Źródło: Opracowanie własne.

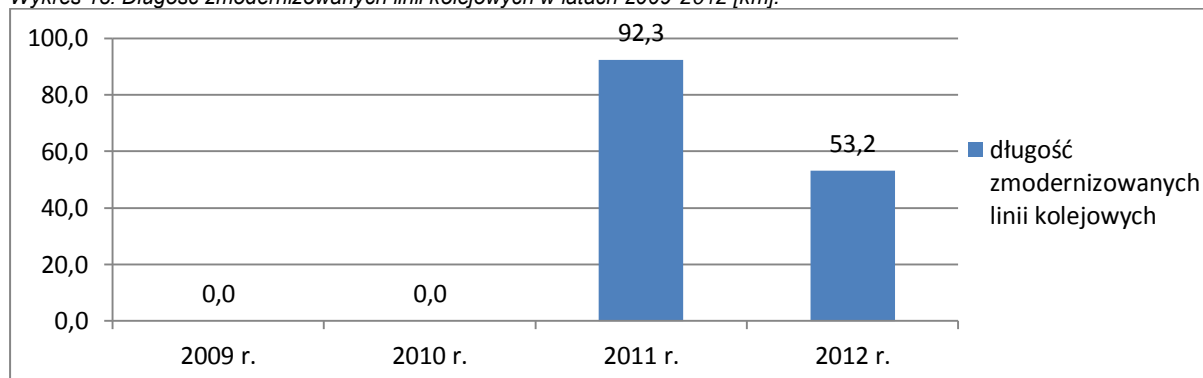
2. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań kolejowych zewnętrznych i wewnętrznych

W zakresie układu kolejowego w „Planie...” (poza zadaniami wiążącymi) zakładano modernizację pozostałych linii kolejowych, budowę tunelu dla kolei regionalnej, międzyregionalnej i aglomeracyjnej, budowę nowej linii dla stworzenia połączenia kolejowego Wielunia z Łodzią, budowę łącznic i budowę linii dojazdowej do Portu Lotniczego im. W. Reymonta. W ramach integracji systemów transportu publicznego zakładano przebudowę wybranych stacji kolejowych.

W latach 2009-2012 realizowano następujące inwestycje:

- Przebudowano 8 budynków dworcowych:
  - w 2009 r. - Dworzec Koluszki.
  - w 2010 r. - Dworzec Łódź – Widzew
  - w 2011 r. - Dworzec Łowicz, Pabianice, Radomsko,
  - w 2012 r. - Dworzec Kutno, Piotrków Trybunalski, Zgierz
  - w 2012 r. - rozpoczęto przebudowę dworca w Strykowie w i Głownie.
- W 2011 r. przeprowadzono modernizację linii kolejowej nr 15 Bednary – Zgierz – etap I przebudowa nawierzchni kolejowej na odcinku Łowicz – Zgierz – 47,085 km (zadanie realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego).
- W 2012 r. zmodernizowano linię kolejową nr 53 Tomaszów Maz. – Spała - 8,09 km, przeprowadzono remont łącznic w koluszkowskim węźle kolejowym ~2,7 km.
- Ponadto w 2012 r., w ramach RPO WŁ, rozpoczęto realizację projektu „Budowa, przebudowa przystanków kolejowych na trasach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej – poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez utworzenie intermodalnych przystanków z Łódzką Koleją Aglomeracyjną – etap I”. Inwestycja obejmuje przebudowę 9 istniejących przystanków (Smardzew, Glinnik, Swędów, Stryków, Głowno, Zgierz Północ, Zgierz Kontewers, Grotniki, Chociszew) oraz budowę 8 nowych przystanków (Łódź Radogoszcz Zachód, Łódź Pabianicka, Łódź Dąbrowa, Glinnik Wieś, Bratoszewice, Domaniewice Centrum, Zgierz Jaracza, Ozorków Nowe Miasto).

Wykres 18. Długość zmodernizowanych linii kolejowych w latach 2009-2012 [km].

Źródło: PKP PLK S.A.

Wartości wskaźników:

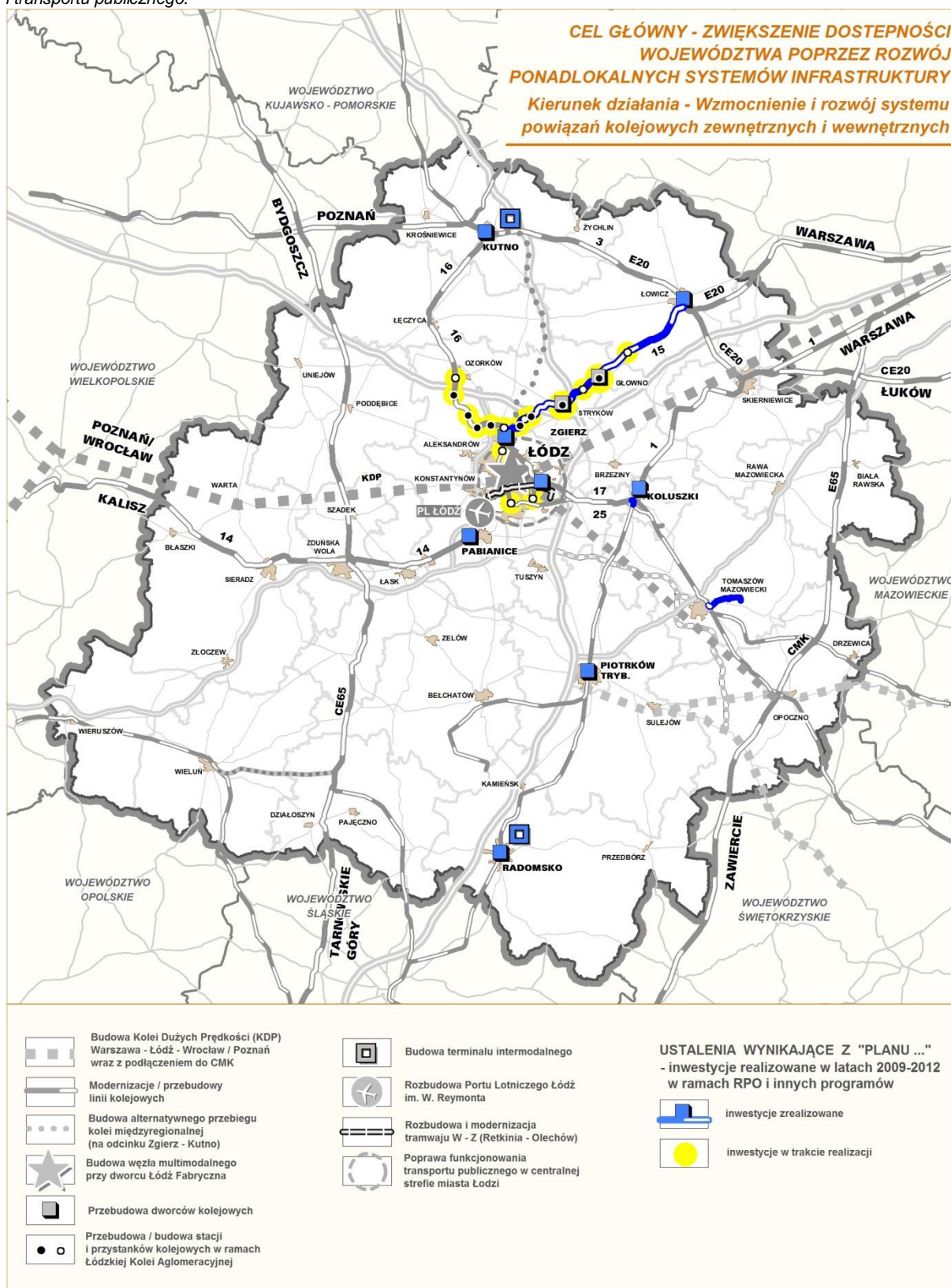
Tab. 37. Długość wybudowanych nowych linii kolejowych w km:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	0

Tab. 38. Długość zmodernizowanych linii kolejowych w km:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	92,32	53,23

Mapa 8. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji wymienionych inwestycji w zakresie powiązań kolejowych, lotniczych i transportu publicznego.

Źródło: Opracowanie własne.

Tab. 39. Liczba zmodernizowanych stacji (przystanków) kolejowych:

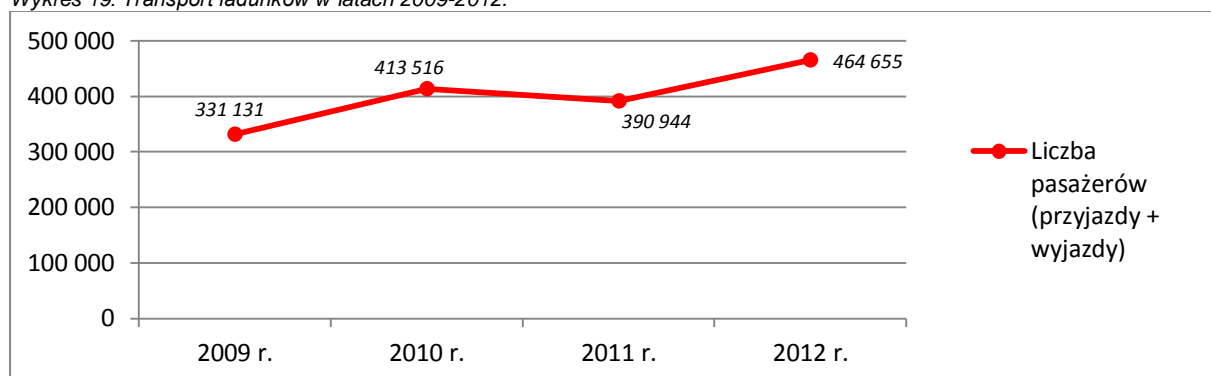
	2009	2010	2011	2012
województwo	1	1	3	3

3. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań lotniczych

W zakresie lotnictwa w „Planie...” (poza zadaniami wiążącymi) zakładano rozwój przewozów długodystansowych (CPL), rozwój lotnictwa ogólnego i sportowego oraz rozwój przewozów towarowych.

W latach 2009-2012 nastąpił wzrost obsługiwanych pasażerów (przyjazdy + wyjazdy) w Porcie Lotniczym Łódź o 133 524 pasażerów (40%). Największy wzrost obsługiwanych pasażerów nastąpił w 2010 r. o ponad 82 tys. co było częściowo związane z tymczasowym zamknięciem lotniska Okęcie w Warszawie.

Wykres 19. Transport ładunków w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W latach 2009–2012 nastąpił dynamiczny rozwój transportu ładunków, a obrót ładunkami (załadunek + wyładunek) wzrósł o 1 044,61 t, co stanowi 375-krotny wzrost.

Wartości wskaźników:

Tab. 40. Liczba pasażerów (przyjazdy + wyjazdy):

	2009	2010	2011	2012	
województwo	331 131	413 516	390 944	464 655	↑

Tab. 41. Transport ładunków (załadunek + wyładunek) w tonach:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	2,79	0,40	295,02	1047,40	↑

- ↑↓ zmiany korzystne
- ↑↓ zmiany niekorzystne
- brak zmian

4. Rozwój transportu intermodalnego i logistyki

W „Planie...” (poza zadaniami wiążącymi) zakładano rozwój centrów logistycznych, integrację systemów transportu towarowego - realizację nowych terminali intermodalnych.

W 2011 r. oddano do użytku nowoczesny terminal multimodalny w Kutnie, który będzie w stanie odprawiać rocznie 100 tys. TEU (kontenerów), a docelowo 200 tys. TEU. W 2012 r. oddano do użytku terminal multimodalny w Radomsku, który będzie w stanie odprawiać rocznie 48 tys. TEU, a docelowo 180 tys. TEU.

Wartości wskaźników:

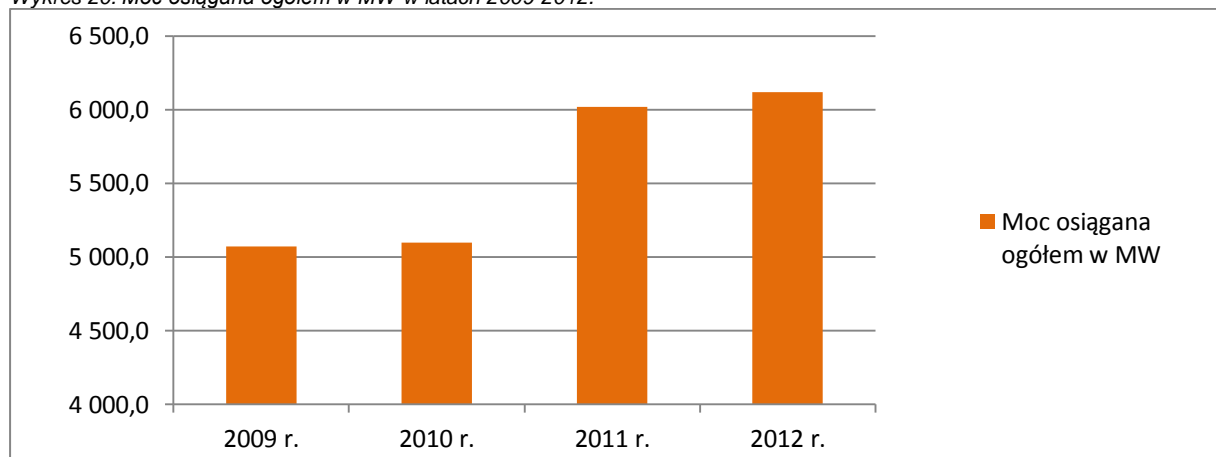
Tab. 42. Liczba utworzonych terminali transportu intermodalnego:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	1	1

5. Bezpieczeństwo energetyczne województwa

Wskaźnik moc osiągnięta ogółem w MW⁸ w latach 2009-2012 znacząco wzrósł z 5072,9 do 6116,5 MW. Największy wzrost w 2011 r., bo prawie o 1000 MW nastąpił z uwagi na otwarcie bloku energetycznego Bełchatów II.

Wykres 20. Moc osiągnięta ogółem w MW w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Również udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem⁹ sukcesywnie zwiększa się – z 0,8% do 3,3% - na co główny wpływ miał gwałtowny rozwój energetyki wiatrowej.

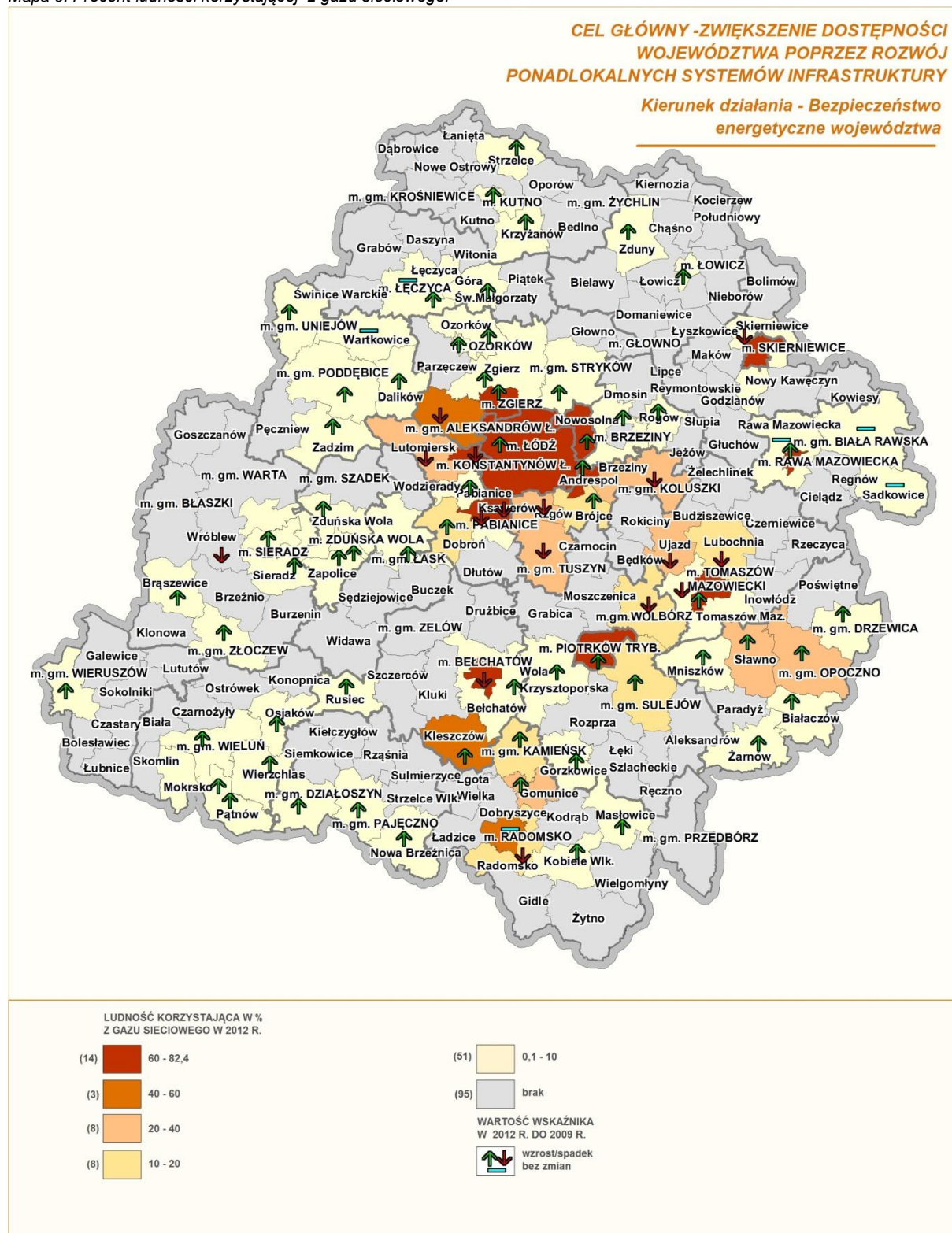
Udział ludności korzystającej z gazu sieciowego utrzymuje się na podobnym poziomie w całym omawianym okresie. W 2012 r. nadal w 54% gmin województwa łódzkiego mieszkańcy nie korzystali z tej infrastruktury. W 15 gminach korzysta z niej ponad połowa ludności, przy czym są to głównie duże miasta (Łódź, Bełchatów, Piotrków Trybunalski, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Radomsko) oraz gminy otaczające Łódź. Największe wzrosty udziału korzystających w latach 2009-2012 zanotowano w Andrespolu (o 15,0 p.p.), Nowosolnej (o 8,9 p.p.) i Kleszczowie (o 5,5 p.p.), zaś największe spadki w Rzgowie (o -4,2 p.p.), Bełchatowie (o -1,8 p.p.) i gminie Skierniewice (o -1,7 p.p.).

⁸ Zaproponowany w „Planie...” wskaźnik „moc osiągnięta w elektrowniach i elektrociepłowniach w MW” z uwagi na brak danych po 2009 r. został zastąpiony przez „moc osiągnięta ogółem w MW”

⁹ Zaproponowany w „Planie...” wskaźnik „moc osiągnięta z odnawialnych źródeł energii w MW” z uwagi na brak danych po 2009 r. został zastąpiony przez „udział energii elektrycznej w produkcji energii elektrycznej ogółem”

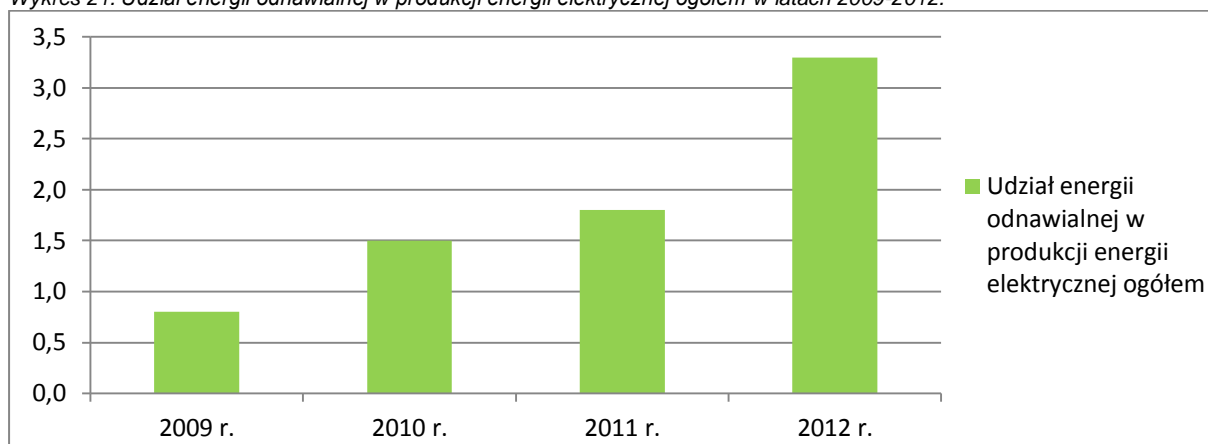

Mapa 9. Procent ludności korzystającej z gazu sieciowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wykres 21. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 43. Moc osiągnięta ogółem w MW:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	5072,9	5095,8	6017,8	6116,5	↑

Tab. 44. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	0,8	1,5	1,8	3,3	↑

Tab. 45. Udział ludności korzystającej z gazu sieciowego:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	39,7	39,3	39,3	39,7	-

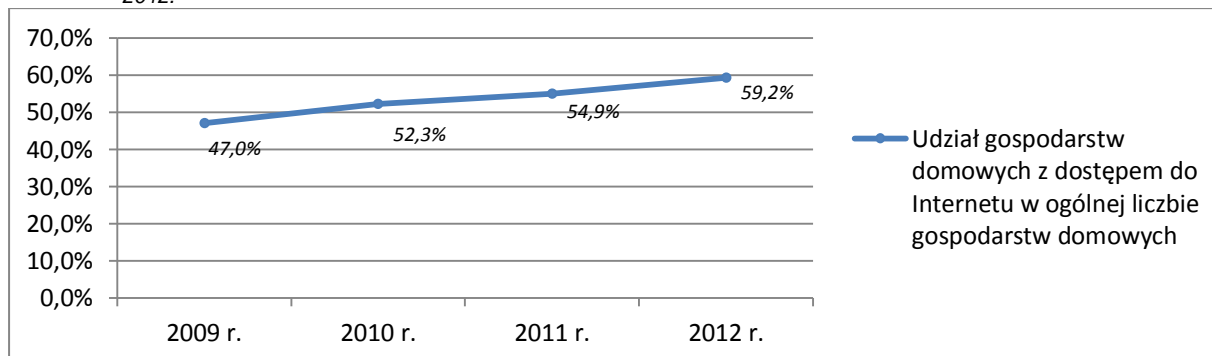
↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 - brak zmian

6. Zwiększenie dostępności do mediów informacyjnych

W „Planie...” zakładano poprawę dostępności do mediów informacyjnych.

Udział gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych sukcesywnie rośnie. Od 2009 do 2012 r. wzrósł o 12,2%, przy czym większy wzrost odnotowano w latach 2009-2010 (o 5,3%), w latach 2010-2011 – o 2,6%, a w latach 2011-2012 o 4,3% .

Wykres 22. Udział gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 46. Udział gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	47,0	52,3	54,9	59,2	↑

↑↓ zmiany korzystne
↑↓ zmiany niekorzystne
– brak zmian

II.3. POWIĄZANIA ŚRODOWISKOWE I KULTUROWE

Cel główny: **Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu**

W aktualizacji „Planu...” przyjęto, że właściwe zagospodarowanie elementów przyrodniczych regionu będzie miało kluczowe znaczenie dla jego zrównoważonego rozwoju. Z tego względu założono stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych, wspomaganej ochroną unikatowych i najcenniejszych przyrodniczo terenów województwa. Dla poprawy warunków życia mieszkańców najbardziej narażonego na antropopresję fragmentu województwa aktualizacja „Planu...” zakłada utworzenie dwóch kręgów: Zielonego Kręgu Tradycji i Kultury, okalającego centralny obszar Łodzi oraz Kręgu Przyrodniczo-Kulturowego Aglomeracji Łódzkiej. W celu zachowania i ochrony materialnych i niematerialnych zasobów kulturowych i krajobrazu kulturowego przyjęto kształtowanie systemu pasm kulturowych, łączących kulturowe obszary węzłowe województwa w postaci regionów etnograficznych poprzez podjęcie aktywnej, rynkowej (turystycznej) ochrony dziedzictwa kulturowego. Dla zachowania i ochrony folkloru województwa zakłada się m.in. tworzenie i promocję skansenów oraz działalności artystycznej i produktów regionalnych. Przyjęto również objęcie wyższą formą ochrony (pomniki historii i parki kulturowe) najcenniejszych obiektów i obszarów o walorach architektonicznych i kulturowych. „Plan...” zakłada także wytypowanie i stworzenie sieci unikatowych ośrodków historycznych, dla których konieczne będzie podjęcie prac rewitalizacyjnych lub rewaloryzacja założeń przestrzennych.

W celu zmiany percepcji województwa jako atrakcyjnego turystycznie przyjęto, że kreowanie jego nowej marki turystycznej odbywać się będzie poprzez wykorzystanie tradycji filmowych, turystykę aktywną, przyrodniczą (bird watching), sportową, medyczną i uzdrowiskową, kulinarną, turystykę w obiektach przemysłowych (industrialną) i zabytkach techniki oraz festiwalową i kongresową. Pozytywny wizerunek regionu będzie kształtowany również przy wykorzystaniu certyfikowanych produktów turystycznych oraz projektów turystycznych.

Kierunki działań:

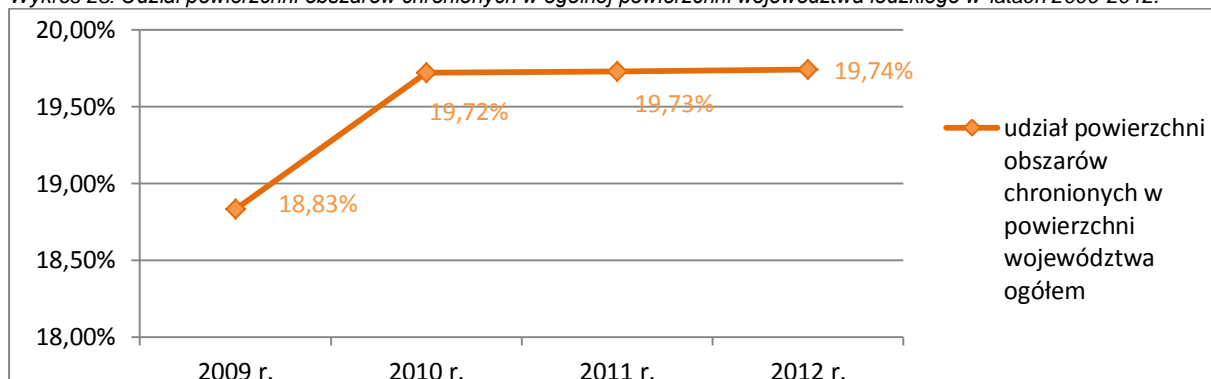
1. **Ochrona najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego** – realizację kierunku zakładano poprzez utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych i ochronę pozostałych terenów cennych przyrodniczo, zachowanie i ochronę korytarzy ekologicznych oraz kształtowanie ciągłych systemów przyrodniczo-kulturowych w granicach obszaru kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej;
2. **Zachowanie i ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa** – realizację kierunku zakładano poprzez: świadome kształtowanie tożsamości regionalnej i promocję wartości niematerialnych województwa, stworzenie sieci unikatowych ośrodków historycznych i poddanie ich działaniom rewitalizacyjnym i rewaloryzacyjnym, objęcie ochroną najcenniejszych obszarów i obiektów w formie pomników przyrody i parków kulturowych oraz objęcie ochroną obiektów uznanych za dobra kultury współczesnej o charakterze ponadlokalnym;
3. **Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa** – realizację kierunku zakładano poprzez: rozwój różnych form turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i kulturowych oraz zagospodarowania turystycznego, kształtowanie systemu szlaków turystycznych oraz kształtowanie rozpoznawalnej marki turystycznej województwa poprzez rozwój wizerunkowych produktów turystycznych.

Ocena realizacji zakładanych kierunków działań

1. Ochrona najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego

Udział powierzchni obszarów chronionych w województwie łódzkim w latach 2009-2012 powoli wzrasta. Największy przyrost o ponad 16 tys. ha, nastąpił w 2010 r.

Wykres 23. Udział powierzchni obszarów chronionych w ogólnej powierzchni województwa łódzkiego w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W 2012 utworzony został jeden obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000 Dolina Przysowy i Słudwi zlokalizowany na granicy województw łódzkiego i mazowieckiego o powierzchni 3 980,7 ha. Tym samym w województwie łódzkim nastąpił przyrost powierzchni obszarów NATURA 2000 o 2197,5 ha.

Wartości wskaźników:

Tab. 47. % udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	18,83	19,72	19,73	19,74	↑

Tab. 48. Liczba nowo utworzonych obszarów NATURA 2000:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	1

Tab. 49. Powierzchnia nowo utworzonych obszarów NATURA 2000 w ha:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	2197,5

2. Zachowanie i ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa

W latach 2009-2011 nie nastąpił żaden znaczący rozwój działań w zakresie ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego. Dopiero w 2012 r. wpisano do rejestru zabytków historyczny układ rozplanowania ulicy Piotrkowskiej w Łodzi. W 2012 r. utworzono również 2 pomniki historii – katedrę w Łowiczu oraz Zespół Opactwa Cystersów w Sulejowie.

W latach 2009-2012 utworzono tylko jeden park kulturowy „Wzgórze Zamkowe” w Sieradzu (uchwała Rady Miasta Sieradza z 29 października 2009 r.). Na koniec 2012 r. funkcjonowały więc w województwie nadal tylko 2 parki kulturowe: wspomniane wcześniej „Wzgórze Zamkowe” oraz „Miasto Tkaczy” w Zgierzu.

W omawianym okresie powstało natomiast 6 skansenów: 3 w 2009 r. i po jednym w 2010, 2011 i 2012 r. Na koniec 2012 r. funkcjonowały już więc w województwie łódzkim 24

skanseny – w 2011 r. udostępniono zwiedzającym „Żywy Skansen – Centrum Folkloru Polskiego” w Nagawkach (gmina Dmosin), zaś w 2012 r. w Lipcach Reymontowskich.

Największą inicjatywę wykazano w województwie łódzkim w zakresie działań związanych z rewitalizacją i rewaloryzacją historycznych założeń. W latach 2009-2012 przeprowadzono ich już w sumie 89, z czego 5 w 2012 r.

Wartości wskaźników:

Tab. 50. Liczba historycznych układów rozplanowania wpisanych do rejestru zabytków:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	1

Tab. 51. Liczba przeprowadzonych rewitalizacji i rewaloryzacji założeń zabytkowych:

	2009	2010	2011	2012
województwo	20	27	37	5

Tab. 52. Liczba utworzonych pomników historii:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	2

Tab. 53. Liczba utworzonych parków kulturowych:

	2009	2010	2011	2012
województwo	1	0	0	0

Tab. 54. Liczba utworzonych skansenów:

	2009	2010	2011	2012
województwo	3	1	1	1

3. Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa

W latach 2009-2012 następował proces przemian walorów turystycznych województwa. Proces ten jest jednak bardzo powolny. W 2010 r. skategoryzowano 9 nowych obiektów hotelarskich, rok później było ich już 87, zaś w roku 2012 97. Systematycznie rośnie również długość wyznakowanych ponadregionalnych szlaków turystycznych – od 2009 r. ich długość wzrosła o prawie 3,5 tys. km, do 9244 km w 2012 r. W 2010 r. doszedł również 1 produkt z certyfikatem POT (Manufaktura), zaś 2012 r. kolejny – uzdrowisko termalne Uniejów.

Wartości wskaźników:

Tab. 55. Liczba skategoryzowanych obiektów hotelarskich:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	70	79	87	97	↑

Tab. 56. Długość wyznakowanych ponadregionalnych i regionalnych szlaków turystycznych w km:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	5 537	6 144	6 144	9 244	↑

Tab. 57. Liczba produktów turystycznych z certyfikatem POT:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	10	9	9	10	–

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

II.4. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Cel główny: ***Ochrona i poprawa stanu środowiska***

Celem nadrzędnym w zakresie ochrony środowiska w województwie łódzkim jest takie prowadzenie polityki działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, które umożliwi zachowanie zasobów i walorów tego środowiska w stanie zapewniającym trwałe korzystanie z nich zarówno obecnie, jak i w przyszłości. W procesie planowania przestrzennego kryteria ekologiczne muszą mieć rangę równoznaczną z kryteriami ekonomicznymi, a prowadzona i planowana działalność gospodarcza winna być dostosowana do istniejących uwarunkowań środowiska. Dla ochrony i wzrostu różnorodności biologicznej będą podejmowane działania związane z ochroną najcenniejszych ekosystemów oraz renaturyzacją ekosystemów i siedlisk zdegradowanych, zgodnie z Krajową Strategią Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej. Ze względu na najniższą w kraju lesistość, deficyt wód, duże potencjalne zagrożenie gleb erozją, znaczny potencjał słabych jakościowo gleb, monokulturę drzewostanów (dominacja sosny) i duże zagrożenie ich zdrowotności, za niezwykle istotne uznaje się zachowanie istniejących kompleksów leśnych, zwiększanie ich powierzchni i wzbogacanie zasobów, a dla terenów rolnych o wysokiej wartości produkcyjnej wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień. Główne kierunki działań w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb powinny zmierzać do zachowania wartości produkcyjnych najlepszych gleb, zalesiania i zadrzewiania gleb najsłabszych, przywracania wartości użytkowej terenom i gruntom zdegradowanym. Ważna jest również ochrona i racjonalne wykorzystanie oraz rekultywacja terenów poeksploatacyjnych. Bogactwo wód geotermalnych stwarza szerokie możliwości wykorzystania ich do celów energetycznych, leczniczych i rekreacyjnych. Do poprawy bilansu zasobów wodnych przyczyni się sukcesywna realizacja programów związanych z retencjonowaniem wody, przewidujących modernizację i budowę zbiorników, budowę urządzeń piętrzących na istniejących zbiornikach i ciekach, a także działania mające na celu wzrost naturalnej retencji na obszarach leśnych. Główne zasady, którymi należy kierować się w zakresie gospodarowania zasobami wody, to ograniczenie wodochłonności poszczególnych sektorów gospodarki, zwłaszcza przemysłu, prawidłowe funkcjonowanie elementów infrastruktury zaopatrujących w wodę oraz realizacja systemów jej retencjonowania. Obszarem szczególnego zainteresowania w zakresie ograniczenia deficytu wód winna być północno-zachodnia część województwa, która stanowi fragment obszaru problemowego o skali krajowej. Ważna jest również ochrona zasobów i poprawa jakości wód podziemnych, w tym 17 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, które są źródłem zaopatrzenia ludności oraz niektórych gałęzi przemysłu (spożywczy, farmaceutyczny).

Ważnym długofalowym zadaniem jest ograniczanie ogólnej ilości wszystkich wytwarzanych odpadów, wdrażanie idei zrównoważonej produkcji i konsumpcji, wprowadzanie selektywnej zbiórki odpadów oraz organizacja systemu zagospodarowania odpadów. Problemem w skali województwa pozostają niezrekultywowane składowiska odpadów oraz miejsca nielegalnego składowania odpadów, dlatego też niezbędna jest kontynuacja działań związanych z ich likwidacją i rekultywacją. W zakresie poprawy jakości klimatu akustycznego niezbędne są działania mające na celu eliminację lub ograniczenie źródeł hałasu oraz podejmowanie działań naprawczych prowadzących do jego poprawy (np. ekrany akustyczne, modernizacja i budowa dróg oraz obwodnic, modernizacja akustyczna budynków). Istotnymi działaniami wpływającymi na poprawę jakości powietrza w regionie będą kontynuacja zamiany czynników grzewczych na bardziej ekologiczne, wdrażanie ekologicznych nośników energii (energii odnawialnej), preferencja inwestycji komunikacyjnych mniej szkodliwych dla środowiska oraz wprowadzanie nowych technologii spalania.

Kierunki działań:

1. **Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej** – realizację kierunku zakładano poprzez zachowanie, wzbogacanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej;
2. **Zwiększanie i wzbogacanie zasobów leśnych** – realizację kierunku zakładano poprzez: ochronę i wzbogacanie istniejących kompleksów leśnych i zadrzewień oraz zwiększanie lesistości województwa w ramach realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości;
3. **Ochrona powierzchni ziemi i gleb** – realizację kierunku zakładano poprzez: ochronę gleb, przywracanie wartości użytkowej terenom i gruntom zdewastowanym, ochrona złóż kopalin oraz ochrona przed ruchami masowymi ziemi;
4. **Zwiększanie zasobów wodnych i poprawa ich jakości** – realizację kierunku zakładano poprzez: zmniejszenie deficytu wód, będącego następstwem zarówno uwarunkowań przyrodniczych, jak i niewłaściwej gospodarki, poprawę jakości wód powierzchniowych, ochronę zasobów i jakości wód podziemnych, zapewnienie mieszkańcom województwa dostawy wody pitnej wysokiej jakości;
5. **Racjonalizacja gospodarki odpadami** – realizację kierunku zakładano poprzez: ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów, rekultywację zamkniętych składowisk odpadów, likwidację miejsc nielegalnego składowania odpadów oraz usuwanie wyrobów azbestowych;
6. **Poprawa klimatu akustycznego** – realizację kierunku zakładano poprzez: opracowanie i wdrażanie programów ochrony środowiska przed hałasem, ochronę przed hałasem pochodzenia przemysłowego;
7. **Poprawa jakości powietrza** – realizację kierunku zakładano poprzez: opracowanie i wdrażanie programów ochrony powietrza dla stref, w których notuje się przekroczenia poziomu dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń, wdrażanie czystych technologii węglowych;
8. **Ograniczenie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym** – realizację kierunku zakładano poprzez: niekonfliktową lokalizację źródeł promieniowania oraz monitorowanie miejsc potencjalnego zagrożenia.

Ocena realizacji zakładanych kierunków działań

1. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej

W 2010 r. w większości badanych powiatów (13 z 21 tj. prawie 62%) wzrosła liczba gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowe w stosunku do danych z 2009 r. W 2011 r. tendencja ta uległa odwróceniu. W 18 z 21 badanych powiatów (85,7% badanych jednostek) nastąpił spadek liczby gospodarstw, przy czym w grupie tej znalazło się również 5 powiatów (brzeziński, łódzki wschodni, poddębicki, wieluński i wieruszowski), w których spadek ilości analizowanych gospodarstw utrzymuje się już od 2009 r. Wzrost liczby gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowe w 2011 r. wystąpił jedynie w powiatach: łęczyckim, opoczyńskim i tomaszowskim, przy czym jego dynamika była znacznie niższa niż w 2010 r. (największy wzrost w powiecie opoczyńskim – o 37 gospodarstw). W roku 2012 jedynie w powiatach: łęczyckim i opoczyńskim zanotowano wzrost liczby gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowe, odpowiednio o 56 i 28 gospodarstw, w stosunku do roku 2011. Największy spadek w ilości gospodarstw wprowadzających działania programu rolno-środowiskowego w 2012 r. zanotowano w powiatach: poddębickim (109), łaskim (87), sieradzkim (77), piotrkowskim (74) i wieluńskim (74).

W latach 2009-2010 nie opracowano żadnego nowego planu ochrony. Na terenie województwa łódzkiego nadal obowiązywało 16 planów ochrony dla rezerwatów przyrody i 5 dla parków krajobrazowych. W 2011 r. uchwalono 21 planów ochrony dla rezerwatów przyrody. W kolejnym roku ponownie nie opracowano żadnego nowego planu, tak więc na koniec 2012 r. w województwie łódzkim obowiązywały 42 plany ochrony, w tym 37 planów ochrony rezerwatów i 5 planów ochrony parków krajobrazowych¹⁰.

Wartości wskaźników:

Tab. 58. Liczba gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowe w poszczególnych powiatach:

powiat	2009	2010	2011	2012	
bełchatowski	104	111	92	66	↓
brzeziński	249	245	196	157	↓
kutnowski	308	333	308	241	↓
łaski	211	221	211	124	↓
łęczycki	199	229	244	300	↑
łowicki	141	154	130	105	↓
łódzki grodzki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
łódzki wschodni	154	153	136	108	↓
opoczyński	212	292	329	357	↑
pabianicki	198	214	204	182	↓
pajęczański	411	413	406	393	↓
piotrkowski	397	431	394	320	↓
piotrkowski grodzki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
poddębicki	443	375	372	263	↓
radomszczański	540	568	402	338	↓
rawski	96	107	104	83	↓
sieradzki	495	498	464	387	↓
skierniewicki	189	201	190	172	↓
skierniewicki grodzki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
tomaszowski	369	391	392	389	↑
wieluński	400	393	389	315	↓
wieruszowski	363	217	197	126	↓
zduńskowolski	305	307	244	176	↓
zgierski	140	150	137	120	↓

¹⁰ Dane zostały zweryfikowane w oparciu o Rejestr Form Ochrony Przyrody z 2013 r., dlatego różnią się one w porównaniu z poprzednim Raportem.

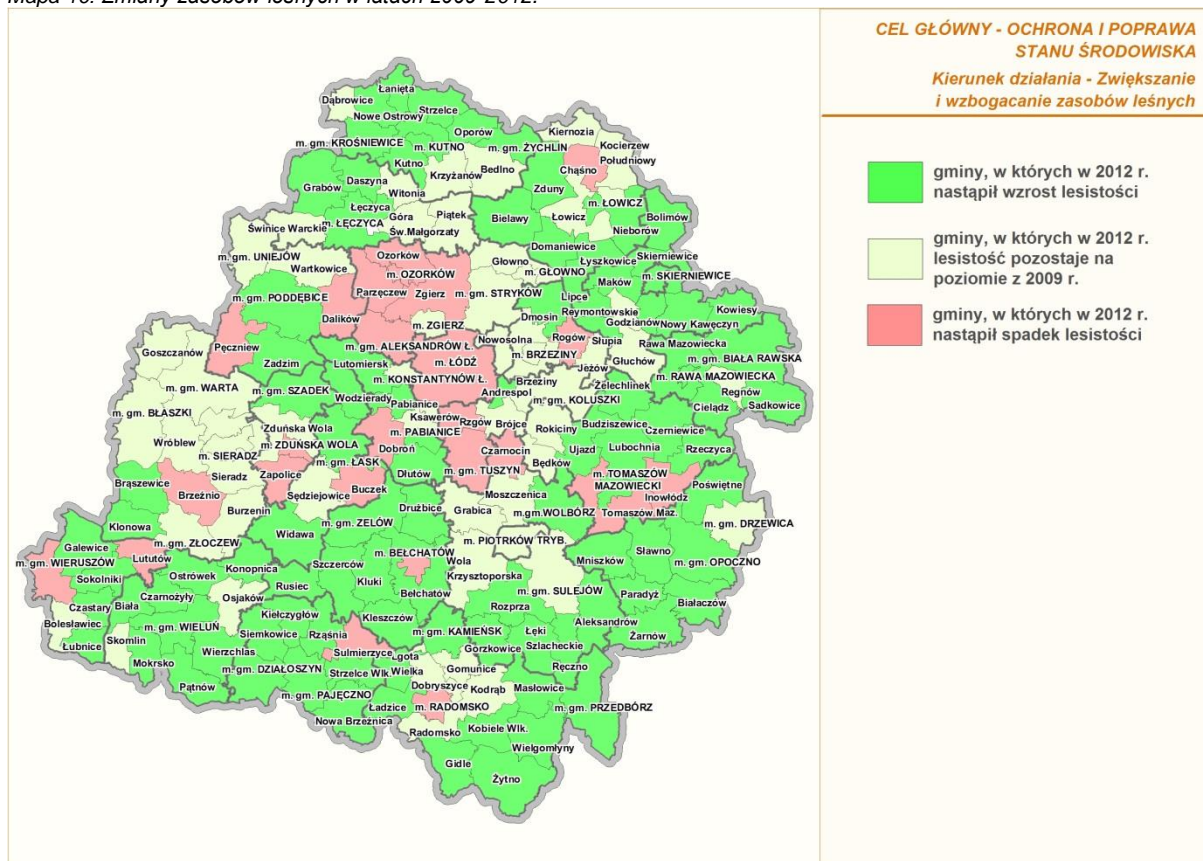
Tab. 59. Liczba opracowanych planów ochrony:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	21	0

2. Zwiększanie i wzbogacanie zasobów leśnych

Przyrost terenów leśnych w całym województwie w 2010 r. objął około 0,1% powierzchni regionu, zaś w 2011 r. pozostał bez zmian tzn. na poziomie z 2010 r. W 2010 r. w 54 gminach województwa (30% jednostek administracyjnych) nastąpił przyrost terenów zalesionych w stosunku do stanu z 2009 r. Natomiast w 2011 r. w stosunku do stanu z 2010 r. wzrost lesistości nastąpił już tylko w 39 gminach (22% JST). Rok 2012 przyniósł korzystne zmiany w lesistości 55 gmin województwa - zanotowano wzrost wskaźnika lesistości. Jednocześnie w 2010 r. w 17 gminach (prawie 10% jednostek administracyjnych) nastąpił spadek lesistości. W 2012 r. w odniesieniu do stanu z 2011 r. w 14 gminach województwa odnotowano zmniejszenie powierzchni leśnej, tym samym spadek wskaźnika lesistości, przy czym w gminie Tomaszów Mazowiecki tendencja zniżkowa utrzymuje się już od trzech lat. W gminach Ładzice i Żarnów, pomimo spadku lesistości w 2012 r., wartość wskaźnika jest nadal wyższa niż w 2009 r.

Mapa 10. Zmiany zasobów leśnych w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W latach 2009-2012 nastąpił niekorzystny wzrost udziału sosny, gatunku dominującego w drzewostanie lasów województwa łódzkiego, od 78,1% w 2009 r., poprzez 78,2% w 2010 r. do 78,7% w 2011 r. Pożądane jest zmniejszanie monokultury sosny i wzrost udziału drzewostanów liściastych. Odnotowuje się jednakże odwrócenie niekorzystnej tendencji spadkowej w przypadku udziału brzozy w drzewostanie, minimalny wzrost o 1 p.p. w stosunku do 2010 r., przy czym i tak udział ten jest niższy niż w roku bazowym 2009. Udział drzewostanów dębowych wykazuje niekorzystny trend spadkowy - z 6,0% w 2009 r.

do 5,6% w 2011 r. Udział innych gatunków drzew liściastych, buka i olszy pozostaje w zasadzie na niezmiennym, stałym poziomie.

Wartości wskaźników:

Tab. 60. Lesistość województwa w %:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	21,0	21,1	21,1	21,2	↑

Tab. 61. % udział głównych gatunków drzew w drzewostanie:

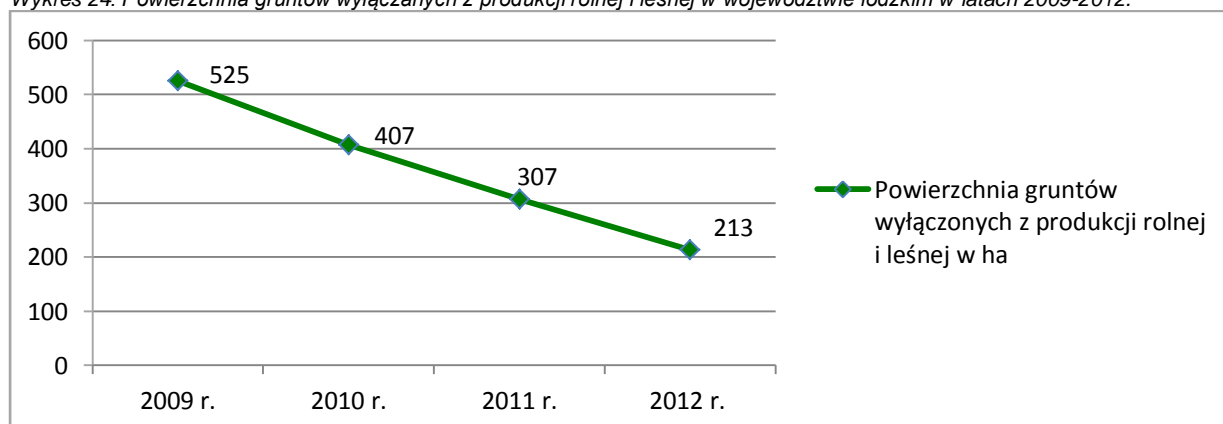
województwo	2009	2010	2011	2012	
sosna	78,1	78,2	78,7	b.d.	↑
brzoza	6,6	6,2	6,3	b.d.	↑
dąb	6,0	5,9	5,6	b.d.	↓
olsza	4,8	4,9	4,8	b.d.	↓
buk	1,4	1,4	1,4	b.d.	—

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 — brak zmian

3. Ochrona powierzchni ziemi i gleb

Od 2009 r. w województwie łódzkim corocznie maleje powierzchnia gruntów wyłączanych z produkcji rolnej i leśnej. W 2011 r. wyłączono 58,5% ilości ha wyłączanych w roku zerowym: 2009 r., zaś w 2012 r. to już tylko 40,6 % wartości bazowej z 2009 r.

Wykres 24. Powierzchnia gruntów wyłączanych z produkcji rolnej i leśnej w województwie łódzkim w latach 2009-2012.

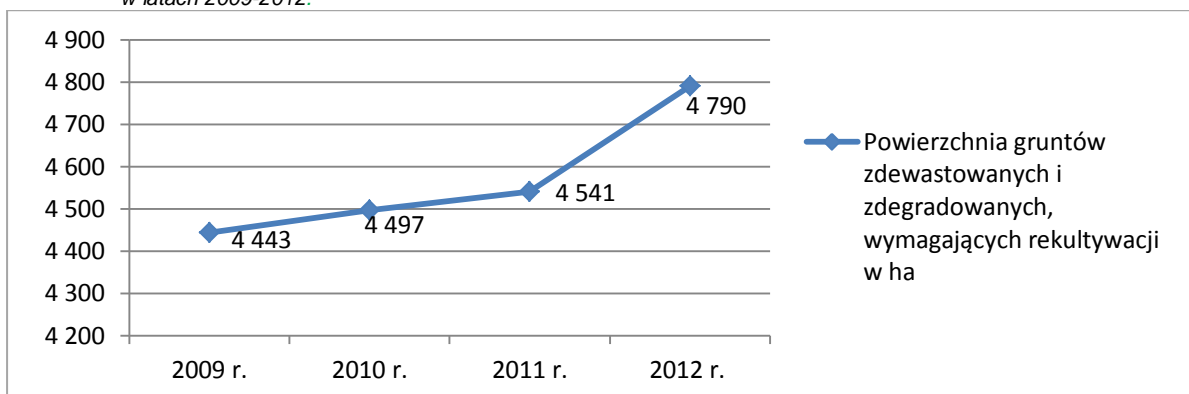

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Niekorzystną tendencją, występującą w województwie łódzkim, jest systematyczny wzrost powierzchni gruntów zdegradowanych i zdewastowanych.

Omawianego zjawiska nie rekompensuje przeprowadzana rekultywacja gruntów, kształtująca się corocznie na bardzo zróżnicowanym poziomie, choć w roku 2012 zrekultywowano największą powierzchnię gruntów z trzech dotychczas monitorowanych lat (85,0 ha).

Wykres 25. Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w województwie łódzkim w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

W 2010 r., poza powiatem łęczyckim, nastąpił generalnie w województwie wzrost powierzchni gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych. Brak jest informacji o zmianach sytuacji w 2011 r. W 2012 r. we wszystkich powiatach za wyjątkiem piotrkowskiego i poddębickiego obserwuje się korzystne zmiany w odczynie gleb, zmniejszenie udziału gleb kwaśnych. W przypadku powiatu poddębickiego udział gleb kwaśnych pozostaje na niezmienionym poziomie i jest wciąż bardzo wysoki (76%), przewyższający średnią dla województwa (65%). W powiatach piotrkowskim i bełchatowskim obserwuje się nieznaczny wzrost kwasowości gleb (o 5%).

Wartości wskaźników:

Tab. 62. Powierzchnia gruntów wyłączonych z produkcji rolnej i leśnej:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	525	407	307	213	↓

Tab. 63. Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	4443	4497	4541	4790	↑

Tab. 64. Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	45	78	58	85	↑

Tab. 65. Udział gleb kwaśnych w powierzchni gleb powiatów:

powiat	2009	2010	2011	2012	
bełchatowski	61	76	b.d.	66	↑
brzeziński	72	76	b.d.	68	↓
kutnowski	30	39	b.d.	30	-
łaski	87	83	b.d.	78	↓
łęczycki	60	49	b.d.	48	↓
łowicki	55	68	b.d.	54	↓
łódzki grodzki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
łódzki wschodni	72	72	b.d.	65	↓
opoczyński	70	71	b.d.	62	↓
pabianicki	70	77	b.d.	68	↓
pajęczański	72	83	b.d.	70	↓
piotrkowski	62	65	b.d.	67	↑
piotrkowski grodzki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
poddębicki	76	76	b.d.	76	-
radomszczański	66	76	b.d.	65	↓

rawski	74	76	b.d.	72	↓
sieradzki	68	73	b.d.	69	↑
skierniewicki	63	78	b.d.	65	↑
skierniewicki grodzki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
tomaszowski	71	73	b.d.	70	↓
wieluński	44	64	b.d.	61	↑
wieruszowski	55	67	b.d.	63	↑
zduńskowolski	75	79	b.d.	75	-
zgierski	52	62	b.d.	57	↑

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 - brak zmian

4. Zwiększanie zasobów wodnych i poprawa ich jakości

W omawianym okresie czasu wzrósł procent ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacji z 58,6% w 2009 r. do 60,4% w 2012 r. Nadal jednak 14% gmin nie posiada tej sieci w ogóle. Najwyższe wartości wskaźnika występują w gminach miejskich, m.in. Bełchatowie (93,7%), Brzezinach (93,7%), Łęczycy (91,7%). Ponadto w latach 2009-2012 najwyższe wzrosty wartości wskaźnika zanotowano w Bolesławcu (42,3 p.p.), Sławnie (41,1 p.p.), Lubochni (30,5 p.p.) i Domaniewicach (24,2 p.p.). W 10 gminach nastąpił nieznaczny spadek udziału ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacji, przy czym największy w Aleksandrowie Łódzkim – o 1,3 p.p.

Ze względu na zmiany w monitoringu wód powierzchniowych dane dotyczące JCW podano w odniesieniu do ilości JCW badanych w danym roku kalendarzowym. W 2009 r. w ramach 100 wytypowanych Jednolitych Części Wód (JCW) ogólny stan jakościowy, w oparciu o wyniki oceny zarówno stanu ekologicznego oraz chemicznego, określono jedynie dla 30 z nich. W 28 JCW (93,3% wytypowanych JCW) stwierdzono zły stan rzeki. Rok 2010 był okresem wielu zmian w monitoringu wód powierzchniowych - przede wszystkim podzielono sieć rzeczną w Polsce na nowe Jednolite Części Wód. Wprowadzenie zmian w podziale JCW wymagało weryfikacji sieci punktów pomiarowo-kontrolnych i programów badań wód powierzchniowych. W efekcie w 2010 r. w oparciu o wyniki oceny stanu ekologicznego oraz chemicznego, ogólny stan jednolitych części wód udało się określić tylko dla 4 jednostek – w 3 z nich (75,0% wytypowanych JCW) stwierdzono zły stan rzeki. W 2011 r. na 61 wytypowanych Jednolitych Części Wód ocenę stanu ogólnego dokonano w 43 jednostkach, w tym w 22 w dorzeczu Wisły (zlewnia Pilicy – 10 i zlewnia Bzury – 12) i 21 w dorzeczu Odry (zlewnia Warty do Widawki – 6, zlewnia Widawki – 6, zlewnia Warty od Widawki do Prosny – 8, zlewnia Prosny – 1). Zły stan ogólny stwierdzono w 35 JCW co stanowiło prawie 81,4% opisywanych jednostek.

W kolejnym Raporcie o Stanie Ochrony Środowiska w Województwie Łódzkim informacje podano dla trzylecia 2010-2012. Na podstawie badań monitoringowych określono stan wód w 98 jednostkach, w tym 3 zbiornikach zaporowych (52 w dorzeczu Wisły i 46 w dorzeczu Odry). Zły stan ogólny stwierdzono w 93 z nich, co stanowi 94,9%.

Biorąc pod uwagę tylko lata 2009 i 2011 (rok 2010 jest mało reprezentatywny) można wstępnie zauważyć spadek JCW o złej i słabej jakości w regionie. Właściwe tendencje będzie można jednak określić dopiero w następnych latach.

W omawianym okresie 2009-2012 zrealizowano nowe obiekty retencyjne, o czym świadczy przyrost pojemności o 1,1 dam³, który nastąpił w 2012 r.

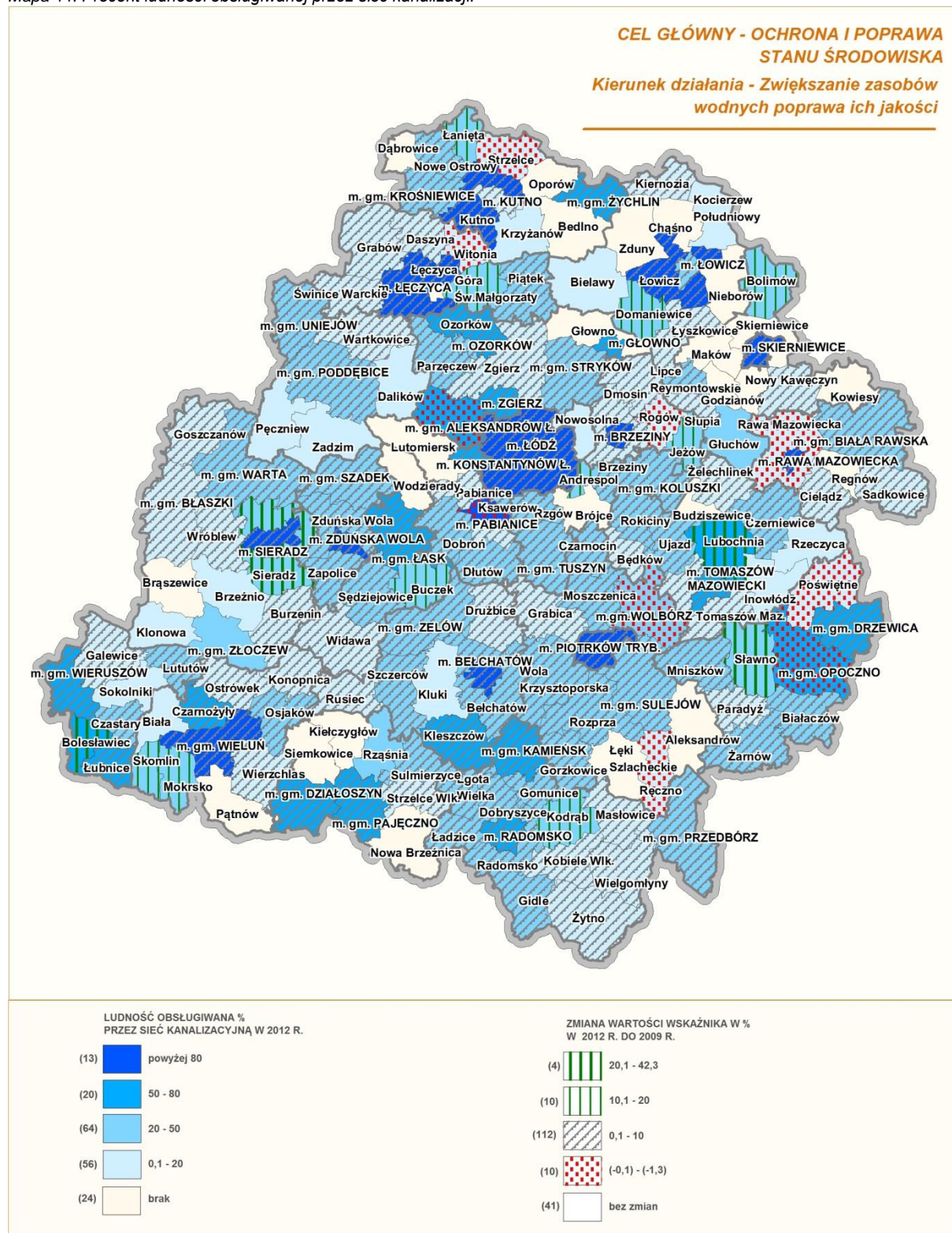
Wartości wskaźników:

Tab. 66. % ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacji:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	58,6	58,8	59,8	60,4	↑

Mapa 11. Procent ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Tab. 67. Udział jednolitych części wód o słabej i złej jakości w łącznej ilości jednolitych części wód (jcw):

	2009	2010	2011	2012	
województwo	93,3	75,0	81,4	94,9	↑

Tab. 68. Pojemność nowych obiektów retencyjnych, powstałych w danym roku [dam³]:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0,0	0,0	0,0	1,1

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

5. Racjonalizacja gospodarki odpadami

Udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych¹¹ w latach 2009-2012 stopniowo maleje, co oznacza, że procent odpadów odzyskanych i unieszkodliwionych sukcesywnie wzrasta.

W 2010 r. w województwie łódzkim rozpoczęto realizację programu „Likwidacji mogilników na terenie województwa łódzkiego”, który podzielony został na dwa etapy. Do likwidacji przewidziano 14 mogilników, zinwentaryzowanych w 2003 r. przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie. W efekcie podjętych prac w latach: 2010-2011 zlikwidowano 13 mogilników. Prace poszukiwawcze nie potwierdziły istnienia wcześniej planowanego do likwidacji mogilnika w Ładzicach w powiecie radomszczańskim. W 2011 r. została jednak potwierdzona lokalizacja innego mogilnika – w Lesie Rakowskim, na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego. Jego likwidacja rozpocznie się nie wcześniej niż w 2013 r. Obecnie trwają starania Nadleśnictwa w Piotrkowie o pozyskanie środków na jego likwidację.

W latach 2009-2011 zwiększała się liczba zrekultywowanych zamkniętych składowisk odpadów, jednak w 2012 r. nie zrekultywowano żadnego.

Wartości wskaźników:

Tab. 68. Udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	77	82	71	53	↓

Tab. 68. Liczba zlikwidowanych mogilników:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	7	6	0

Tab. 68. Liczba zrekultywowanych zamkniętych składowisk odpadów:

	2009	2010	2011	2012
województwo	1	2	5	0

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 – brak zmian

6. Poprawa klimatu akustycznego

W omawianym okresie czasu wybudowane zostało łącznie ponad 158 km ekranów akustycznych na drogach krajowych, w tym drogach ekspresowych i autostradach. Najwięcej, bo aż 136,3 km zostało wybudowane w 2012 r.

¹¹ Zaproponowany w Planie wskaźnik „% udziału odpadów komunalnych i niebezpiecznych, poddanych odzyskowi i unieszkodliwionych w inny sposób niż składowanie w odpadach ogółem” z powodu braku możliwości uzyskania wiarygodnych danych został zastąpiony przez „Udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych”.

Na podstawie przeprowadzonych w 2009 r. w dwóch powiatach pomiarów hałasu komunikacyjnego stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych na wszystkich badanych obszarach, wynoszące od 2,8 do 13,3 dB dla pory dziennej i od 5,7 do 20,5 dB dla pory nocnej, a w 2010 r. we wszystkich punktach pomiarowych w 3 powiatach, wynoszące od 2,1 do 8,0 dB dla pory dziennej i od 4,7 do 12,0 dB dla pory nocnej w najbardziej skrajnych przypadkach. Również przeprowadzone w 2011 r. pomiary wykazały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku we wszystkich badanych 10 punktach pomiarowych. W porze dnia przekroczenia wahają się od 0,1 dB do 10,1 dB, w porze nocy 1,4 – 15,3 dB.

Pomiary przeprowadzone w 2012 r. wskazały na zmniejszenie się przekraczania dopuszczalnych poziomów hałasu komunikacyjnego. Wyznaczone zostało 10 punktów pomiarowych: 2 w Ozorkowie, 2 w Głownie i 6 w Skierniewicach. Normy hałasu w dzień i w nocy przekroczone zostały jedynie w Ozorkowie przy ul. Wyszyńskiego, natomiast hałasu w nocy w Głownie przy ul. Sikorskiego oraz w Skierniewicach w 4 punktach (ul. Sobieskiego, ul. Zadębie, ul. Skłodowskiej-Curie, ul. Łódzka).

Wartości wskaźników:

Tab. 68. Długość wybudowanych ekranów akustycznych w km:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	1,3	0	20,5	136,3	↑

Tab. 68. Liczba punktów pomiarowych, w których zanotowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu komunikacyjnego:

	2009	2010	2011	2012
bełchatowski	2	2	-	-
brzeziński	4	-	-	-
kutnowski	-	-	-	-
łaski	-	-	-	-
łęczycki	-	-	3	-
łowicki	-	4	-	-
łódzki grodzki	-	-	-	-
łódzki wschodni	-	-	-	-
opoczyński	-	-	-	-
pabianicki	-	3	-	-
pajęczański	-	-	-	-
piotrkowski	-	-	-	-
piotrkowski grodzki	-	-	-	-
poddębicki	-	-	-	-
radomszczański	-	-	-	-
rawski	-	-	-	-
sieradzki	-	-	-	-
skierniewicki	-	-	-	-
skierniewicki grodzki	-	-	-	4
tomaszowski	-	-	-	-
wieluński	-	-	-	-
wieruszowski	-	-	-	-
zduńskowolski	-	-	4	-
zgierski	4	-	3	2

↑↓ zmiany korzystne
 ↑↓ zmiany niekorzystne
 - brak zmian

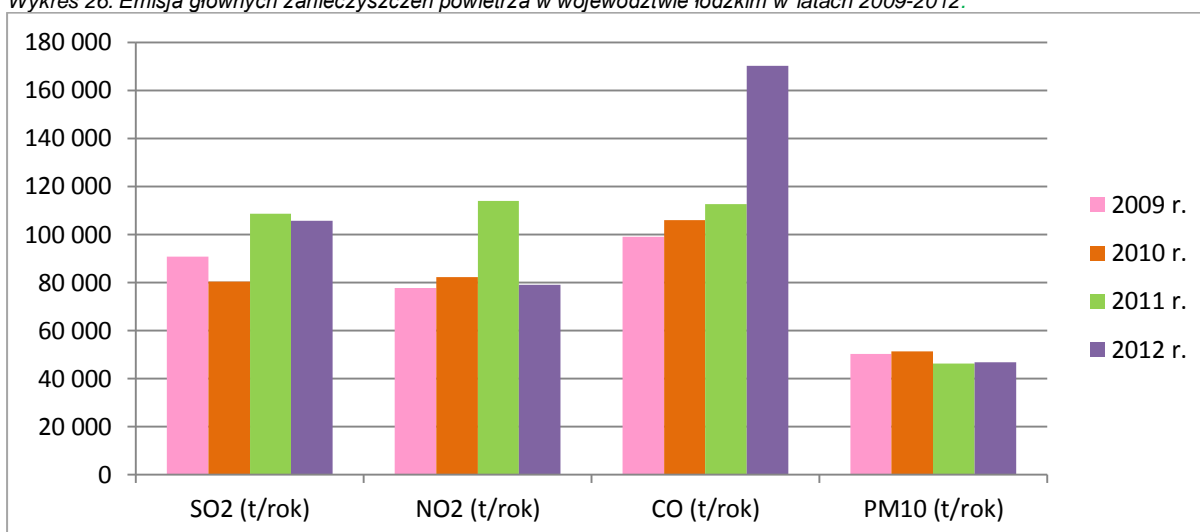
7. Poprawa jakości powietrza

W latach 2009-2012 nie nastąpiła wyraźna poprawa jakości powietrza w województwie. Biorąc pod uwagę wielkość emisji głównych zanieczyszczeń powietrza w regionie oraz emisję z zakładów szczególnie uciążliwych zlokalizowanych w województwie można stwierdzić, że nastąpiło pogorszenie stanu atmosfery.

W omawianym okresie wzrósł w województwie poziom całkowitej emisji SO₂ (o ponad 16,3% w stosunku do stanu z roku zerowego), NO₂ (o ponad 1,73%) i CO (o ponad 71,75%). Spadła jedynie emisja pyłu PM₁₀ (o ponad 6,7%), prawdopodobnie wskutek wdrażania kolejnych programów ochrony powietrza. W roku 2012 wzrosła bardzo niekorzystnie, lawinowo emisja CO, w stosunku do 2011 r. jest to wzrost o 51,05%. W przypadku NO₂ wystąpiło zmniejszenie emisji do atmosfery o 30,7% w odniesieniu do roku 2011.

W omawianym okresie wzrosła również emisja z zakładów szczególnie uciążliwych w województwie: o ponad 18,4% w przypadku CO₂ i ponad 19,9% w przypadku pozostałych emisji.

Wykres 26. Emisja głównych zanieczyszczeń powietrza w województwie łódzkim w latach 2009-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL.

Wartości wskaźników:

Tab. 69. Wielkość całkowitej emisji głównych zanieczyszczeń powietrza t/rok:

	2009	2010	2011	2012	
SO ₂	90 792,5	80 442,6	108 615,29	105 583,05	↑
NO ₂	77 631,5	82 160,1	114 068,13	78 997,78	↑
CO	99 083,7	106 012,7	112 663,38	170 181,15	↑
PM ₁₀	50 214,1	51 283,4	46 373,19	46 839,52	↓

Tab. 70. Wielkość emisji CO₂ z zakładów szczególnie uciążliwych:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	34 364 760	35 538 324	39 768 849	40 681 016	↑

Tab. 71. Wielkość emisji głównych zanieczyszczeń powietrza (bez CO₂) z zakładów szczególnie uciążliwych [t/rok]:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	135 556	166 291	168 863	162 574	↑

8. Ograniczenie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym

W latach 2009-2011 w żadnym punkcie pomiarowym na terenie województwa łódzkiego nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości promieniowania, można więc mówić o skuteczności działań związanych z ograniczaniem zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym.

Wartości wskaźnika:

Tab. 72. Liczba punktów pomiarowych, w których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości promieniowania:

	2009	2010	2011	2012
województwo	0	0	0	0

II.5. OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Cel główny: **Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego**

Kierunki działań:

1. **Utrzymanie infrastruktury obronnej na obszarze województwa** – realizację kierunku zakładano poprzez utrzymanie terenów zamkniętych i przedsiębiorstw o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym;
2. **Ograniczenie zagrożenia awariami** – realizację kierunku zakładano poprzez: zminimalizowanie stopnia zagrożenia związanego ze składowaniem i transportem materiałów niebezpiecznych;
3. **Zapewnienie możliwości prowadzenia działań ratowniczych, w tym przeciwpożarowych** – realizację kierunku zakładano poprzez: utrzymanie i rozwój obiektów na potrzeby jednostek zajmujących się ochroną ludności.

Ocena realizacji zakładanych kierunków działań

1. Utrzymanie infrastruktury obronnej na obszarze województwa

W ramach tego kierunku nie przewidziano żadnego wskaźnika monitorowania.

2. Ograniczenie zagrożenia awariami

W 2011 r. zmniejszyła się w województwie łódzkim liczba zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii – 30 czerwca 2011 r. zakończyło swoją działalność Centrum Dystrybucji Gazu Płynnego w Ignacowie w gminie Rozprza i pozostała na niezmiennym poziomie w roku 2012 r.

W zakresie pozostałych ustaleń wynikających z aktualizacji „Planu...” wymienione wyżej działania zawierają się w kierunkach przypisanych innym sferom działań: osadnictwu oraz środowisku przyrodniczemu. Z tego względu nie określano dla nich nowych dodatkowych wskaźników monitorowania.

Wartości wskaźnika:

Tab. 73. Liczba awarii związanych z przechowywaniem i transportem substancji i materiałów niebezpiecznych:

	2009	2010	2011	2012
województwo	1	0	1	1

Tab. 74. Liczba zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przechowyujących substancje i materiały niebezpieczne:

	2009	2010	2011	2012	
województwo	21	21	20	20	↓

- ↑↓ zmiany korzystne
↑↓ zmiany niekorzystne
– brak zmian

3. Zapewnienie możliwości prowadzenia działań ratowniczych, w tym przeciwpożarowych

W ramach tego kierunku nie przewidziano żadnego wskaźnika monitorowania.

II.6. OBSZARY PROBLEMOWE

Cel główny: **Minimalizacja zagrożeń i obszarów problemowych**

Kierunki działań:

1. **Ograniczenie ujemnych skutków suszy w obszarach największego deficytu wody** - realizację kierunku zakładano poprzez zwiększanie naturalnej retencji, wprowadzanie zalesień, prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, odbudowę systemów nawodnień, realizację zbiorników małej retencji itp.;
2. **Ograniczenie zagrożenia powodziowego** - realizację kierunku zakładano poprzez budowę ekologicznych zabezpieczeń przeciwpowodziowych, budowę polderów, suchych zbiorników, przepompowni, ograniczanie presji inwestycyjnej na obszary dolinne itp.;
3. **Ograniczenie degradacji środowiska związanej z eksploatacją złóż węgla brunatnego** - realizację kierunku zakładano poprzez np.: prowadzenie na bieżąco rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Ocena realizacji zakładanych kierunków działania

W zakresie ww. ustaleń wynikających z aktualizacji „Planu...” wymienione wyżej działania zawierają się w kierunkach przypisanych innym sferom działań: osadnictwu, powiązaniom środowiskowym i kulturowym oraz środowisku przyrodniczemu. Z tego względu nie określano dla nich nowych dodatkowych wskaźników monitorowania.

III. REALIZACJA USTALEŃ WIĄŻĄCYCH ORAZ ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z PROGRAMÓW RZĄDOWYCH, SŁUŻĄCYCH REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU KRAJOWYM

W „Planie...” zostały uwzględnione zadania wynikające z programów rządowych, służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, które umieszczone są w rejestrze programów, prowadzonym przez odpowiedniego ministra. Dla województwa łódzkiego wynika zadanie pod nazwą Program Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NISIP), obejmujące elementy infrastruktury wojskowej:

- infrastruktura dla sił wzmocnienia NATO – modernizacja lotniska Łask (gm. Buczek, Łask)
- infrastruktura obrony – posterunek radarowy w Wiewiórczynie (Wronowice, gm. Łask)

Modernizacja lotniska Łask została już częściowo zrealizowana. Trwają prace nad wykonaniem kolejnego fragmentu inwestycji jakim jest kompleks sportowo-rekreacyjny. Natomiast inwestycja obejmująca posterunek radarowy w Wiewiórczynie została ukończona w latach 2007-2008 i niesłusznie była uwzględniona jako zadanie w aktualizacji „Planu...”.

IV. REALIZACJA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, UWZGLĘDNIONYCH W DOKUMENTACH PRZYJĘTYCH PRZEZ SEJM RP, RADĘ MINISTRÓW, WŁAŚCIWEGO MINISTRA LUB SEJMIK WOJEWÓDZTWA

IV.1. SFERA DZIAŁAŃ – SYSTEM OSADNICZY

Inwestycje celu publicznego zostały określone w ustawie o gospodarce nieruchomościami. O ich charakterze ponadlokalnym decyduje fakt, że zostały uwzględnione w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa. Ustalenia dotyczące inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym są wiążące dla wójta, burmistrza, prezydenta przy sporządzaniu dokumentów planistycznych, wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Uwzględnienie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w „Planie...” nie przesądza o finansowaniu ich z budżetu państwa czy z budżetu województwa. Inwestycje te, szczególnie wynikające z dokumentów przyjętych przez sejmik województwa (Strategia Rozwoju Województwa, Wojewódzki Program Ochrony Środowiska, Plan Gospodarki Odpadami, Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, Strategia Polityki Zdrowotnej i inne) będą finansowane zgodnie z ustawowymi kompetencjami, z wykorzystaniem różnego rodzaju źródeł finansowania.

Lp.	Inwestycje celu publicznego	Programy i dokumenty	Realizacja
1.	Budowa i modernizacja Wydziałów Biologii, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Łódzkiego (2008–2011)	PO Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013 – styczeń 2010	Zrealizowano w 2011 r. Projekt objął: pawilon Biologii Molekularnej w Łodzi przy ul. Pomorskiej 141/143, kompleks budynków Wydziału Chemii w Łodzi przy ul. Tamka 12 i ul. Pomorskiej 163, budynek Wydziału Fizyki i Informatyki Stosowanej w Łodzi, przy ul. Pomorskiej 149/153 oraz Terenową Przyrodniczą Stację w Spale przy ul. Wojciechowskiego 14.
2.	Centrum Dydaktyczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (2009–2001)	PO Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013 – styczeń 2010	Zrealizowano w 2012 r. Celem projektu była modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury dydaktycznej, budowa auli na ponad 1000 miejsc oraz wyposażenie uczelni w nowoczesną aparaturę dydaktyczną, naukowo-badawczą, teleinformatyczną, laboratoria i centra naukowo-dydaktyczne.
3.	Centrum Technologii Informatycznych Politechniki Łódzkiej (2010–2013)	PO Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013 – styczeń 2010	-----
4.	Centrum Informatyczno-Ekonometryczne Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi	PO Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013 – styczeń 2010	Zrealizowano w 2010 r.
5.	Utworzenie Centrum Urazowego w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. M. Kopernika w Łodzi	PO Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013 – styczeń 2010	Zrealizowano w 2011 r.
6.	Przebudowa budynku użyteczności publicznej ul. Traugutta 21/23 w Łodzi	WPI Województwa Łódzkiego (2008-2013); Uchwała Nr XLVII/1332/09 Sejmiku WŁ z dnia 3 listopada 2007 r. Ostatnia aktualizacja wg załącznika nr 2 do Uchwały Nr LV/1542/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r.	Zrealizowano w 2012 r. 16-piętrowy budynek przeszedł kapitalny remont. Od nowa powstawały ścianki wewnętrzne, windy i elewacja. Zamontowano także instalacje: wentylacyjną i klimatyzacyjną. Budynek został wyposażony w nowoczesną instalację przeciwpożarową. Wnętrza wykończono zgodnie z potrzebami biurowymi. Są więc łącza telefoniczne, internetowe i wszystkie inne niezbędne do sprawnego funkcjonowania biura.
7.	Modernizacja budynków wchodzących w skład nieruchomości położonej w Łodzi przy	Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Łódzkiego (2008-2013);	-----

	ul. Narutowicza 122	Uchwała Nr XVII/456/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 grudnia 2007 r. z późniejszymi zmianami. Ostatnia aktualizacja wg załącznika nr 2 do Uchwały Nr LV/1542/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r.	
8.	Wentylacja ogólna wraz z robotami towarzyszącymi w budynku Urzędu Marszałkowskiego przy al. Piłsudskiego 8	Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Łódzkiego (2008-2013); Uchwała Nr XVII/456/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 grudnia 2007 r. z późniejszymi zmianami. Ostatnia aktualizacja wg załącznika nr 2 do Uchwały Nr LV/1542/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r.	Zrealizowano w 2011 r.
9.	<p>Modernizacja zakładów opieki zdrowotnej, termomodernizacja obiektów ochrony zdrowia:</p> <p><i>Placówki, dla których organem założycielskim jest województwo łódzkie:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej dla Dzieci ze Schorzeniami Dróg Oddechowych i Zespołami Nerwicowymi w Rafałowie, 2. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „PABIAN - MED” w Pabianicach, 3. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Prymasa Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Sieradzu, 4. Samodzielny Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim, 5. Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Łodzi, 6. Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej dla Dzieci z Chorobami Narządu Ruchu, Dróg Oddechowych i Wadami Wymowy w Sokolnikach, 7. Szpital Wojewódzki im. Jana Pawła II w Bełchatowie, 8. Wojewódzka Stacja Ratownictwa Medycznego w Łodzi, 9. Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze w Łodzi, 10. Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. W. Biegańskiego w Łodzi, 	<p>Strategia Polityki Zdrowotnej Województwa Łódzkiego na lata 2006-2013 (Uchwała Nr LIII/886/06) Sejmiku Województwa Łódzkiego);</p> <p>Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Łódzkiego (2008-2013); Uchwała Nr XVII/456/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 grudnia 2007 r. z późniejszymi zmianami. Ostatnia aktualizacja wg załącznika nr 2 do Uchwały Nr LV/1542/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r.</p>	<p>2009 r.</p> <p>18 wyróżnionych placówek wydatkowało kwotę 31 227 536,97 zł. W ramach wykonanych prac zmodernizowano i zaadaptowano 12 545,81 m² powierzchni, zainstalowano 3 dźwigi osobowe, wybudowano 7 podjazdów dla niepełnosprawnych, poddano termomodernizacji 295,64 m² powierzchni, wymieniono drzwi i okna (460 sztuk) oraz instalację grzewczą w 2 jednostkach, zakupiono 29 aparatów i urządzeń medycznych. Na koniec 2009 r. certyfikat ISO posiadało 7 placówek wyróżnionych w aktualizacji „Planu...”, przy czym 4 uzyskały je w 2009 r.</p> <p>M.in.: w 2009 r. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Pirogowa w Łodzi otworzył nowe skrzydło szpitala zaprojektowane na potrzeby Centrum Leczenia Żywnościowego. Do tej pory zespół działał w ramach pracowni leczenia żywieniowego, która miała do swojej dyspozycji jeden niewielki pokój.</p> <p>2010 r.</p> <p>Omawiane jednostki (18 placówek) wydatkowały kwotę 47 373 758,99 zł (tj. o 16 146 222,02 zł więcej niż w roku 2009). Zmodernizowano i zaadaptowano 10 503,95 m² powierzchni, zainstalowano 4 podjazdy dla niepełnosprawnych, poddano termomodernizacji 24 035,90 m² powierzchni, wymieniono drzwi i okna (1 104 sztuki) oraz instalację grzewczą w 2 jednostkach (Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Zgierzu i Wojewódzkie Centrum Ortopedii i Rehabilitacji Narządu Ruchu im. Dr Z. Radlińskiego w Łodzi), zakupiono 38 aparatów i urządzeń medycznych. Na koniec 2010 r. certyfikat ISO posiadało już 9 placówek (2 uzyskały je w 2010 r.), również w omawianym roku akredytację Centrum Monitorowania Jakości uzyskał Samodzielny Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim.</p> <p>System zarządzania jakością w radioterapii, medycynie nuklearnej, rentgenodiagnostyce oraz radiologii wdrożyło 8 placówek, natomiast kliniczny audyt wewnętrzny 3 jednostki.</p> <p>W 2010 r. zrealizowano m.in. zapisane w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym</p>

	<p>11. Wojewódzkie Centrum Ortopedii i Rehabilitacji Narządu Ruchu im. Dr Z. Radlińskiego w Łodzi, ~~12. Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. M. Madurowicza w Łodzi¹²,~~ 13. Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. M. Pirogowa w Łodzi, 14. Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Warcie, 15. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. M. Kopernika w Łodzi, 16. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Zgierzu, 17. Wojewódzki Szpital Zespolony w Skierniewicach, 18. Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi</p>		<p>Województwa Łódzkiego zadania inwestycyjne: - w <u>Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej im. Prymasa Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Sieradzu</u> – polegające na: wdrożeniu rozwiązań telemedycznych wraz z ucyfrowieniem diagnostyki obrazowej, poprawie dostępności do świadczeń zdrowotnych z zakresu ratownictwa medycznego poprzez modernizację Szpitalnego Oddziału Ratunkowego oraz nadaniu nowej jakości diagnostyki obrazowej poprzez zakup rezonansu magnetycznego i aparatu RTG wraz z adaptacją pracowni; - w <u>Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Skierniewicach</u> – polegające na realizacji I etapu przebudowy pomieszczeń oraz zakupu aparatury i sprzętu medycznego z wyposażeniem zapewniającym poprawę jakości i dostępności kompleksowych usług medycznych w zakresie diagnostyki obrazowej.</p> <p>2011 r. W omawianych jednostkach realizowano m.in.: - w <u>Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu im. W. Biegańskiego w Łodzi</u> – projekt kluczowy pn: "Poprawa stanu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców Województwa Łódzkiego poprzez utworzenie na bazie oddziałów zakaźnych Centrum Diagnostowania i Leczenia Chorób Zakaźnych w WSSz im. dr Wł. Biegańskiego w Łodzi", finansowany ze środków EFRR i budżetu Województwa Łódzkiego. W ramach projektu wyremontowano oddział chorób zakaźnych tropikalnych, pasożytniczych dla dorosłych z wydzielonym izolatorem dla pacjentów z chorobami szczególnie niebezpiecznymi i wysoce zakaźnymi (cholera, dżuma, ospa prawdziwa, wirusowe gorączki krwotoczne), przychodnię specjalistyczną oraz pracownię tomografii komputerowej. Pomieszczenia wyposażono w sprzęt i aparaturę najwyższej jakości. Inwestycja w całości będzie gotowa w 2013 r.; - w <u>Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu im. M. Pirogowa w Łodzi</u> dokonano zakupu tomografu komputerowego. Inwestycja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków EFRR w ramach projektu: „Zakup nowoczesnego tomografu komputerowego wraz z niezbędnym wyposażeniem - I etap budowy Centrum Teleradiologii przy WSSZ im. M. Pirogowa”. - w <u>Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu im. W. Biegańskiego w Łodzi</u> – zakończono I etap projektu: "Kompleksowa termomodernizacja obiektów Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. dr. Wł. Biegańskiego w Łodzi - etap końcowy programu oszczędności energii na terenie Szpitala - odnawialne źródła energii I etap". Inwestycja obejmowała montaż odnawialnych źródeł energii w postaci kolektorów słonecznych oraz instalację ogniw fotowoltanicznych. - w <u>Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. M. Kopernika w Łodzi</u> – projekt kluczowy pn: "Modernizacja WSS im. M. Kopernika jako kompleksowa realizacja planu rozwoju Regionalnego Ośrodka Onkologicznego", finansowany ze środków EFRR i budżetu Województwa Łódzkiego. Strategia rozwoju ośrodka zakłada kompleksową modernizację istniejących obiektów, wyposażenie w nowoczesny sprzęt, przeprowadzenie gruntownej modernizacji całej infrastruktury, a także reorganizację oddziałów, zakładów, pracowni, poradni. Do tej pory wyremontowano i zmodernizowano stary blok operacyjny, Oddział Radioterapii i Onkologii Ogólnej, przekształcono 6 oddziałów w budynku głównym Szpitala w oddziały o profilu onkologicznym, zakupiono nowe aparaty do znieczulenia ogólnego, nowe stoły operacyjne, tomograf komputerowy i sprzęt medyczny. Inwestycja w całości będzie gotowa w 2013 r.</p>
--	---	--	--

¹² W 2011 r. liczba placówek zmalała do 17 wskutek włączenia Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. M. Madurowicza w Łodzi w strukturę organizacyjną Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. M. Pirogowa w Łodzi.

			<p>Na potrzeby Regionalnego Ośrodka Onkologicznego zostanie utworzona Pracownia PET. Pozytronowa tomografia emisyjna (PET) to jedna z najskuteczniejszych metod wykrywania raka, pozwala na znalezienie najdrobniejszych ognisk choroby nowotworowej. Budowa i wyposażenie pracowni zostanie sfinansowane ze środków unijnych i budżetu Województwa Łódzkiego. Pierwsze badanie nowym PET-em zostanie wykonane w 2013 r.</p> <p>- <u>Szpital Wojewódzki im. Jana Pawła II w Bełchatowie</u> – wykorzystując dofinansowanie w ramach PO Infrastruktura i Środowisko oraz dotacje ze środków budżetu Województwa Łódzkiego wyposażył Szpitalny Oddział Ratunkowy w nowoczesne urządzenia medyczne, spełniające aktualne standardy techniczne i jakościowe oraz zmodernizował istniejące lądowisko. W wyniku realizacji projektu "<i>Podniesienie dostępności do SOR Szpitala w Bełchatowie poprzez modernizację lądowiska dla śmigłowców</i>" funkcjonujące w strukturach Szpitala lądowisko spełnia obecnie wszystkie wymagania i decyzją Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego zostało wpisane do krajowej ewidencji lądowisk. Dotacja ze środków budżetu Województwa Łódzkiego pozwoliła unowocześnić pracownię tomografii komputerowej poprzez dokonanie zakupu i montaż nowego aparatu TK. Szpital podniósł także jakość i dostępność wykonywanych usług kupując rezonans magnetyczny RM wraz z wyposażeniem i oprzyrządowaniem. Do obniżenia kosztów utrzymania jednostki przyczyniły się roboty termomodernizacyjne - docieplono elewację zewnętrzną, wymieniono dach, stolarkę okienną i drzwiową, odnowiono instalację odgromową;</p> <p>- <u>Wojewódzki Szpital Zespolony w Skierniewicach</u> – wykorzystując środki z EFRR i budżetu Województwa Łódzkiego zrealizował inwestycję pod nazwą "<i>Przebudowa pomieszczeń Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Skierniewicach oraz zakup aparatury i sprzętu medycznego z wyposażeniem zapewniającym poprawę jakości i dostępności kompleksowych usług medycznych w zakresie diagnostyki obrazowej</i>". Nowy oddział ma 360 m² i jest wyposażony w nowoczesny sprzęt aparatury medycznej: 16-warstwowy tomograf komputerowy, uniwersalny aparat rentgenowski, mammograf analogowy z automatyczną wywołówką i negatoskopem;</p> <p>- <u>Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi</u> – zmodernizował pawilon D Szpitala w Tuszynie. Pawilon powstał w zasadzie od podstaw. W ramach modernizacji budynek został otynkowany, przebudowano i odmalowano oddziały, wstawiono nowe okna, zamontowano windę. Jest też nowa instalacja elektryczna, wentylacyjna, kanalizacyjna, klimatyzacyjna oraz łącza komputerowe;</p> <p>- <u>Wojewódzka Stacja Ratownictwa Medycznego w Łodzi</u> wzbogaciła się o 11 nowych ambulansów ratunkowych, w tym 10 karettek specjalistycznych.</p> <p>2012r.</p> <p>- <u>przy Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Zgierzu</u> uruchomiono profesjonalne lądowisko dla śmigłowca Pogotowia Ratunkowego. Na budowę lądowiska Szpital pozyskał środki z budżetu województwa łódzkiego oraz Unii Europejskiej w ramach PO Infrastruktura i Środowisko realizując projekt "<i>Budowa lądowiska dla śmigłowców ratunkowych wraz z zapewnieniem komunikacji z SOR w W.S.S. w Zgierzu</i>";</p> <p>- <u>w Specjalistycznym Szpitalu Gruźlicy Chorób Płuc i Rehabilitacji w Tuszynie</u> zakończono projekt współfinansowany przez Unię Europejską z EFRR oraz z budżetu samorządu województwa łódzkiego „<i>Modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej oraz zapewnienie sprawnego alternatywnego źródła energii na wypadek awarii w Specjalistycznym Szpitalu Gruźlicy Chorób Płuc i Rehabilitacji w Tuszynie</i>". Celem projektu jest zagwarantowanie oraz zapewnienie sprawnego, alternatywnego źródła zaopatrzenia w energię elektryczną na wypadek awarii oraz bezpośrednio z tym związana poprawa stanu lokalnej infrastruktury elektroenergetycznej przy równoczesnym zapewnieniu ochrony zdrowia, bezpieczeństwa</p>
--	--	--	---

			<p>zdrowotnego oraz życia pacjentów hospitalizowanych w Szpitalu;</p> <p><u>-w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu im. dr Wł. Biegańskiego</u> zakończono realizację projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: 1. <i>"Kompleksowa termomodernizacja obiektów w WSSz im. dr Wł. Biegańskiego w Łodzi – etap końcowy programu oszczędności energii na terenie szpitala - odnawialne źródła energii II etap"</i>. Oddano do użytku instalację fotowoltaiczną, która zapewni placówce prąd dzięki wykorzystaniu energii słonecznej. System fotoogniw, umożliwi znaczne obniżenie poborów energii od zewnętrznych dostawców, uzyskanie dodatkowego zasilania rezerwowego na wypadek zaniku prądu w pawilonach oraz spełnienie norm środowiskowych w zakresie ochrony atmosfery. 2. <i>"Modernizacja systemu elektroenergetycznego Szpitala w celu zapewnienia alternatywnego źródła zaopatrzenia w energię i stworzenie bezpieczeństwa energetycznego na wypadek awarii w WSSz im. dr Wł. Biegańskiego w Łodzi"</i>. Zmodernizowano instalację elektryczną wewnętrzną, wymieniono agregat prądowłóczy. 3. <i>"Modernizacja rozdzielni średniego napięcia w stacji transformatorowej w WSSz im. dr Wł. Biegańskiego w Łodzi"</i>. Zamontowana rozdzielnia zastąpiła istniejącą wyeksploatowaną rozdzielnię SN pracującą do tej pory na napięciu 6kV;</p> <p><u>-w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Skierniewicach</u> zrealizowano największą inwestycję szpitala w ostatnich latach. Uruchomiono nowy oddział nefrologii i stacji dializ. Nowy oddział nefrologii liczy 20 łóżek i jest dwa razy większy od poprzedniego. Powiększyła się też liczba stanowisk do dializ - z 12 do 20 - wyposażonych w najnowocześniejsze sztuczne nerki. Pawilon dla pacjentów ze schorzeniami nerek ma powierzchnię prawie 1300 metrów kwadratowych;</p> <p><u>-w Samodzielnym Szpitalu Wojewódzkim im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim</u> zakupiono nowy sprzęt i aparaturę medyczną (147 sztuk różnego rodzaju sprzętu, m.in.: czterdzieści pomp infuzyjnych, stanowisko do resuscytacji noworodka z wyposażeniem dodatkowym, cztery KTG, pięć pulsoksymetrów transportowych i stacjonarno – transportowych, aparat USG z obrazowaniem 3d, tomograf okulistyczny OCT, Bilirubinometr);</p> <p><u>-w Szpitalu Wojewódzkim im. Jana Pawła II w Bełchatowie</u> zakończono realizację zadania: „Budowa przyłączy teletechnicznych”, stanowiącego komponent projektu pn. <i>„Rozbudowa systemu przetwarzania danych elektronicznych w Szpitalu Wojewódzkim im. Jana Pawła II w Bełchatowie"</i>. Modernizacja i rozwój posiadanej infrastruktury informatycznej zdecydowanie usprawni procesy diagnostyczne oraz czas oczekiwania na diagnozę i leczenie bez konieczności przenoszenia dokumentacji pomiędzy poszczególnymi oddziałami Szpitala, jak również pomiędzy placówkami, szczególnie gdy sytuacja wymaga leczenia pacjenta w różnych ośrodkach ochrony zdrowia.</p> <p><u>-w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. M. Kopernika w Łodzi</u> zrealizowano w ramach POIS projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków EFRR: <i>" Zakup wyrobów medycznych do diagnostyki i terapii oraz budowa drogi między lądowiskiem a SOR-em w WSS im. M. Kopernika w Łodzi"</i>. Przedmiotem projektu był zakup sprzętu i aparatury medycznej oraz dostosowanie warunków technicznych niezbędnych do prawidłowego jej działania, jak również rozbudowa Szpitalnego Oddziału Ratunkowego poprzez budowę drogi między Oddziałem a lądowiskiem. W ramach kompleksowej modernizacji Regionalnego Ośrodka Onkologicznego, w Szpitalu otwarto Oddział Brachyterapii, pierwszy w województwie łódzkim ośrodek stosowania nowoczesnej metody leczenia nowotworów. Dawny 50-łóżkowy oddział radioterapii ginekologicznej, w ciągu ostatniego półroczu przeszedł gruntowny remont. Wszystkie instalacje, tynki i podłogi zostały zerwane do gołego muru. Wstawiono nowe okna i drzwi, przesunięto niektóre ściany działowe. W końcowej części oddziału powstał specjalny bunkier z ołowanymi ścianami,</p>
--	--	--	--

		<p>w którym znajduje się nowoczesny blok operacyjny z dwiema salami operacyjnymi oraz pomieszczenie do wykonywania naświetlań nowotworów metodą brachyterapii. W Szpitalu otwarto nowoczesny oddział ginekologii onkologicznej wyposażony w klimatyzowaną salę intensywnego nadzoru pooperacyjnego oraz nowy blok operacyjny, gdzie do dyspozycji lekarzy anestezjologów jest supernowoczesny sprzęt anestezjologiczny. Do użytku oddano także nowe Oddziały Hematologii i Chorób Rozrostowych. Oddziały funkcjonować będą w wyremontowanym od podstaw budynku, w którym wcześniej mieścił się Dom Pomocy Społecznej. W wyniku modernizacji uzyskano przestronne pomieszczenia, poszerzone klatki schodowe, dodatkowy szyb z windą. Wymienione zostały wszystkie instalacje, wstawiono nowe okna i drzwi oraz odnowiono elewację budynku.</p> <p>- na terenie Portu Lotniczego im. Władysława Reymonta w Łodzi powstała nowoczesna baza Lotniczego Pogotowia Ratunkowego. Budowa została sfinansowana ze środków Unii Europejskiej oraz Ministerstwa Zdrowia.</p>
	<p><i>Placówki ministerialne:</i> 19. Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi, 20. Instytut Medycyny Pracy im. J. Nofera w Łodzi,</p>	<p>2009 r. Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi i Instytut Medycyny Pracy im. J. Nofera w Łodzi wydatkowały kwotę 5.696.861,16 zł na termomodernizację 4.513,00 m² pow. oraz zakup 3 aparatów medycznych (USG, angiograf, respirator). Certyfikat ISO posiada Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi.</p> <p>2010 r. Obie placówki wydatkowały kwotę 2 655 764,30 zł (tj. o 3 041 096,86 zł mniej niż w roku 2009). W ramach tych funduszy zmodernizowano i zaadaptowano 12 m² powierzchni, zakupiono 7 aparatów i urządzeń medycznych. System zarządzania jakością w radioterapii, medycynie nuklearnej, rentgenodiagnostyce oraz radiologii i kliniczny audyt wewnętrzny wdrożyła 1 jednostka.</p> <p>2011 r. Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi zrealizował w 2011 r. projekty, współfinansowane ze środków EFRR w ramach PO Infrastruktura i Środowisko: 1. „Opieka nad dzieckiem z niską wagą urodzeniową i wadami wrodzonymi w okresie przedporodowym, porodowym i poporodowym” - wymieniono przestarzałe wyroby medyczne i dokonano zakupu ponad 330 nowych wyrobów; 2. „Zwiększenie dostępności i jakości diagnostycznych świadczeń zdrowotnych poprzez doposażenie Zakładu Diagnostyki Obrazowej” - zakupiono rezonans magnetyczny i tomograf komputerowy; 3. „Remont Bloku Operacyjnego "A" Instytutu Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi wraz z zakupem nowoczesnego wyposażenia” – Instytut CZMP dysponuje teraz jednym z najnowocześniejszych bloków operacyjnych w Polsce.</p> <p>2012 r. Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera realizuje projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego „Praca, Zdrowie, Środowisko – platforma informatyczna do efektywnego zarządzania wiedzą i badaniami naukowymi”. Realizacja projektu umożliwi prowadzenie nowoczesnych badań z wykorzystaniem technologii społeczeństwa informacyjnego oraz zapewni łączność Instytutu Medycyny Pracy z innymi jednostkami naukowo – badawczymi w kraju i za granicą.</p>
	<p><i>Placówki dla których organem założycielskim jest Uniwersytet Medyczny w Łodzi:</i></p>	

	<p>21. SP ZOZ Centralny Szpital Kliniczny UM w Łodzi¹³, 22. Uniwersytecki Szpital Kliniczny nr 1 im. N. Barlickiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (dawniej SP ZOZ Samodzielny Szpital Kliniczny Nr 1 im. N. Barlickiego w Łodzi), 23. Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 2 im. WAM - Centralny Szpital Weteranów w Łodzi, 24. SP ZOZ Samodzielny Szpital Kliniczny Nr 3 im. Sterlinga w Łodzi, 25. Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 4 im. M. Konopnickiej w Łodzi, 26. Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 5 im. gen. B. Szareckiego w Łodzi, 27. SP ZOZ Centralny Szpital Kliniczny Instytut Stomatologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (dawniej Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 6 Instytut Stomatologii UM w Łodzi)</p>		<p>2009 r. Omawiane placówki w 2009 r. wydatkowały kwotę 6.661.829,00 zł. na zadania związane z modernizacją zakładów opieki zdrowotnej oraz termomodernizacją obiektów ochrony zdrowia. Zmodernizowano i zaadaptowano 3.463,27 m² pow., zainstalowano 1 dźwig osobowy, wybudowano 2 podjazdy dla niepełnosprawnych, wymieniono okna i drzwi (2 sztuki), zakupiono 11 aparatów i urządzeń medycznych. Certyfikat ISO posiadają 3 placówki (SP ZOZ Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 1 im. N. Barlickiego, Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 4 im. M. Konopnickiej, SP ZOZ Centralny Szpital Kliniczny UM). Centralny Szpital Kliniczny UM posiada także Akredytację Centrum Monitorowania Jakości.</p> <p>2010 r. Placówki uniwersyteckie wydatkowały kwotę 6 661 829,00 zł na realizację zadań: modernizacja i adaptacja 3 463,27 m² powierzchni, instalację 1 dźwigu osobowego, budowę 2 podjazdów dla niepełnosprawnych, wymianę okna i drzwi (2 sztuki), kupno 11 aparatów i urządzeń medycznych. Na koniec 2010 r. certyfikat ISO posiadają 3 placówki (Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 1 im. N. Barlickiego, Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 4 im. M. Konopnickiej i Centralny Szpital Kliniczny UM). Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 1 im. N. Barlickiego, posiada także Akredytację Centrum Monitorowania Jakości. Spośród omawianych jednostek tylko Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. WAM – Centralny Szpital Weteranów w Łodzi zrealizował projekty: zapisany w PO Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 „Stworzenie w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym nr 2 im. Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi całodobowego Centrum Endoskopowego Leczenia Krwawień”, oraz współfinansowany ze środków EFRR "Bliżej pacjenta poprzez wdrożenie innowacyjnych e-usług medycznych w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym im. WAM - CSW w Łodzi". Zmodernizowano istniejącą sieć teleinformatyczną, zakupiono sprzęt komputerowy, wdrożono zintegrowany system informatyczny zarówno w części medycznej, jak i administracyjnej, wraz z modulem e-usług medycznych.</p> <p>2011 r. Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 1 im. N. Barlickiego zakończył projekt zapisany w PO Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 pn: „Adaptacja pomieszczeń i wyposażenie w sprzęt medyczny oddziału klinicznego Anestezjologii i Intensywnej Terapii Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 1 im. N. Barlickiego w Łodzi”. Wskutek podjętych działań Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii zyskał większą powierzchnię oraz specjalistyczny sprzęt medyczny (204 sztuki). Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. WAM - Centralny Szpital Weteranów zrealizował projekt współfinansowany ze środków EFRR "Zakup agregatu prądotwórczego dla potrzeb USK im. WAM - CSW w Łodzi".</p> <p>2012 r. W Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym nr 4 im. Marii Konopnickiej przebudowano pomieszczenia III Oddziału Propedeutyki Pediatrii i Chorób Metabolicznych Kości w celu dostosowania ich do najnowszych standardów medycznych. Oddział wyposażono w</p>
--	--	--	--

¹³ W latach 2009-2012 uległa zmianie liczba placówek UM z 7 do 4 wskutek:

- włączenia Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Nr 5 im. gen. Szareckiego w strukturę Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Nr 2 im. Wojskowej Akademii Medycznej i w 2009 r. Nowa nazwa połączonej placówki to Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. WAM - Centralny Szpital Weteranów.
- włączenia Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Nr 3 im. S. Sterlinga w strukturę Uniwersyteckiego Szpitala im. WAM - Centralnego Szpitala Weteranów w 2010 r.
- włączenia Centralnego Szpitala Klinicznego w strukturę Instytutu Stomatologii Uniwersytetu Medycznego w 2012 r. Powstały zakład nosi nazwę Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centralny Szpital Kliniczny Instytut Stomatologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

			<p>specjalistyczny sprzęt medyczny. Projekt był współfinansowany przez Unię Europejską ze środków EFRR w ramach PO Infrastruktura i Środowisko.</p> <p>Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 1 im. N. Barlickiego zakończył projekt współfinansowany ze środków EFRR „Informatyzacja i pacjent - wdrożenie innowacyjnych technik w funkcjonowaniu centralnej rejestracji i poradni przy USK nr 1 im. N. Barlickiego w Łodzi”. Dostarczona infrastruktura ICT oraz oprogramowanie pozwoliły uruchomić zdalną rejestrację do usług świadczonych przez poradnie przyszpitalne oraz pozwoliły na udostępnienie drogą internetową podglądu wyników badań wykonanych w szpitalu, wprowadzono rozwiązanie umożliwiające jednoznaczną identyfikację pacjenta dzięki zastosowaniu kart magnetycznych skanowanych w rejestracji. Zlecenia badań laboratoryjnych i diagnostycznych, przeglądanie wyników badań, obrazów oraz tworzenie dokumentacji medycznej odbywają się w sposób elektroniczny.</p>
--	--	--	--

Standardy życia mieszkańców województwa Łódź

**INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO
UWZGLĘDNIONE W DOKUMENTACH
PRZYJĘTYCH PRZES SEJMI, RM LUB SEJMIK**

*Wzrost jakości i standardów życia
mieszkańców województwa*

**INWESTYCJE WYNIKAJĄCE
Z DOKUMENTÓW:**

- krajowych
- wojewódzkich
- Inwestycje zrealizowane
- Zakłady opieki zdrowotnej
wykreslone ze wzgledu na
zmiany w ich strukturach
organizacyjnych po 2009 r.

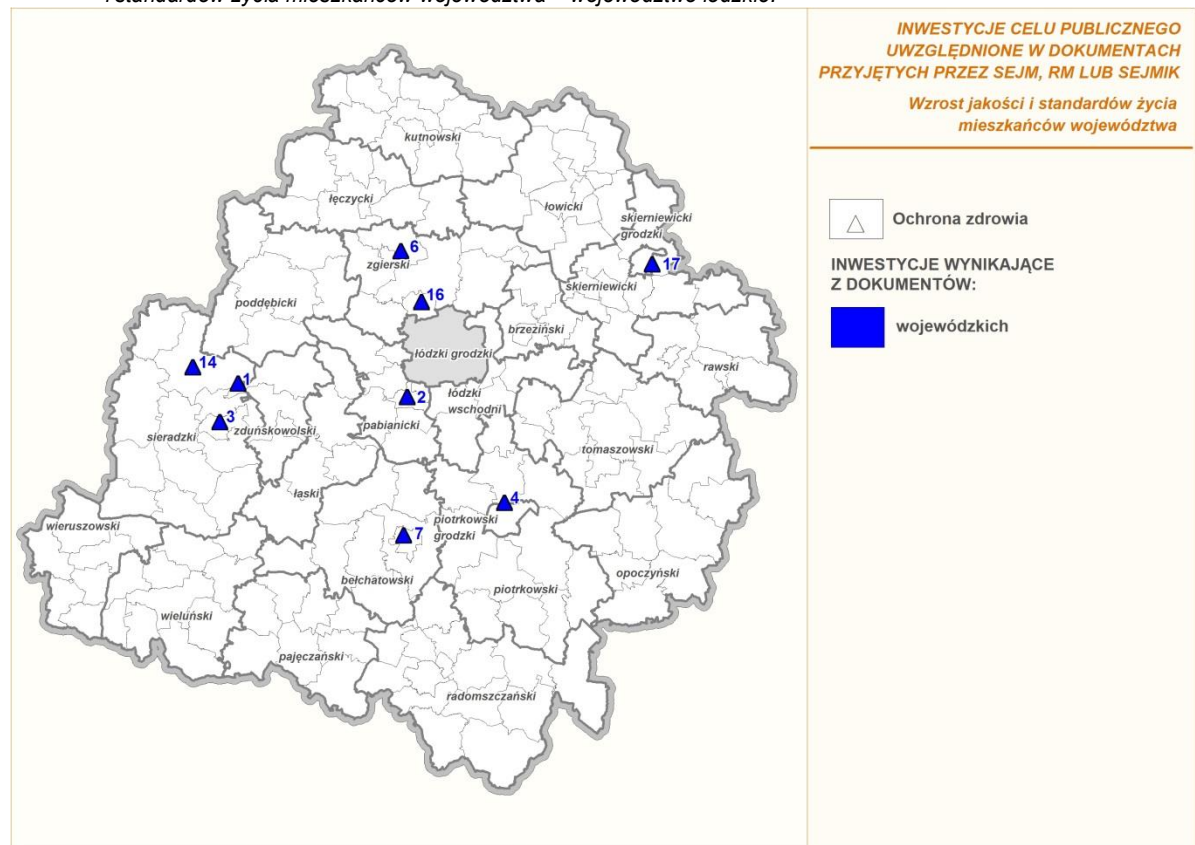
Legenda:

- Szkolnictwo wyższe
- Ochrona zdrowia
- Administracja

Mapa województwa Łódź z zaznaczonymi inwestycjami publicznymi.

Mapa województwa łódzkiego z zaznaczonymi inwestycjami publicznymi. Inwestycje są oznaczone symbolami: czerwone kwadraty dla krajowych, niebieskie kwadraty dla wojewódzkich, okręgi z kropką dla zrealizowanych oraz symbol szpitala dla zakładów opieki zdrowotnej. Liczby 1-27 wskazują na konkretne lokalizacje inwestycji. Mapa obejmuje teren województwa łódzkiego, z granicami powiatów i miast. Wskazane są również sąsiednie województwa: mazowieckie, świętokrzyskie, wielkopolskie i łódzkie.

Mapa 13. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji inwestycji stanowiących ustalenia wiążące w zakresie wzrostu jakości i standardów życia mieszkańców województwa – województwo łódzkie.

IV.2. SFERA DZIAŁAŃ – POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE

Drogi krajowe

W latach 2009-2010 inwestycje na drogach krajowych realizowano zgodnie z przyjętym w 2007 r. *Programem Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012* r. 25 stycznia 2011 r. Rada Ministrów przyjęła nowy zweryfikowany „*Program Budowy Dróg krajowych na lata 2011- 2015*”, z którego zapisami realizowano zadania inwestycyjne na drogach krajowych w latach 2011 - 2012.

Lp.	Inwestycje celu publicznego	Programy i dokumenty	Realizacja
AUTOSTRADY I DROGI EKSPRESOWE			
1.	Autostrada A-1 (Gdańsk) – Toruń – Łódź – Częstochowa – Gorzyczki	Rozporządzenie RM z dnia 20 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych	
	Budowa autostrady A-1 odc. granica woj. kujawsko-pomorskiego – Stryków	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 przyjęty przez Komisję Europejską 7.12.2007 r. i Radę Ministrów 3.01.2008 r. – aktualizacja styczeń 2010 r.	Lata realizacji 2010-2012 • odc. Kowal – Stryków - 80,00 km w granicach woj. 64,2 km Oddano do ruchu w listopadzie 2012 r.
	Budowa autostrady A-1 odc. Stryków – granica woj. śląskiego	Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 przyjęty Uchwałą Nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r. – realizacja w systemie tradycyjnym	• odc. Stryków – Tuszyn 40 km Lata realizacji 2010 - 2014 w systemie „ <i>Projektuj i Buduj</i> ” ETAP – pozyskiwanie pozwoleń na budowę PnB • odc. Tuszyn. – granica woj. 63,8 km ETAP - opracowanie projektu w celu uzyskania PnB <i>Umowa obejmuje odc. Tuszyn - gr. województwa, w tym istniejący odc. Tuszyn – Piotrków Tryb. (1989 r.) w eksploatacji - 17,5 km</i>
2.	Autostrada A-2 Świecko – Poznań – Łódź – Warszawa – Kukuryki	Rozporządzenie RM z dnia 20 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych	
	Budowa autostrady A-2 odc. Stryków – gr. województwa mazowieckiego – w ramach realizacji projektu autostradowego – budowa obwodnicy Nieborowa w ciągu drogi krajowej nr 70)	Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 przyjęty Uchwałą Nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r.	Lata realizacji 2010-2012 • odc. Stryków – gr. woj. 46,9 km • odc. DK 70 stanowiący obwodnicę Nieborowa 4,5 km Oddano do ruchu w czerwcu 2012 r.
3.	Droga ekspresowa S-8 Wrocław – Kępno – Sieradz – A1 (Łódź)...A1 (Piotrków Trybunalski) – Rawa Mazowiecka – Warszawa	Rozporządzenie RM z dnia 20 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych	
	Budowa drogi ekspresowej S-8, odc. granica woj. wielkopolskiego – Łódź (A-1) wraz z połączeniami	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 przyjęty przez Komisję Europejską 7.12.2007 r. i Radę Ministrów 3.01.2008 r. – aktualizacja styczeń 2010 r.	Lata realizacji 2011-2013 • odc. gr. woj. – Wieruszów – Walichnowy 23,5 km Lata realizacji 2011-2014 odc. Walichnowy – Łódź (A-1) 104,1 km

	Przebudowa drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej S-8, odc. Piotrków Trybunalski – Warszawa		ETAP – budowa ~128,0 km Lata realizacji 2010 - 2012 • Piotrków Tryb. - Rawa Maz. – gr. woj. 84,0 km Oddano do ruchu w listopadzie 2012 r.
4.	Droga ekspresowa S-14 Zachodnia Obwodnica Łodzi (A2-S8) • Budowa obwodnicy Pabianic	Rozporządzenie RM z dnia 20 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 przyjęty Uchwałą Nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r.	Lata realizacji 2010 - 2012 • obwodnica - 15,2 km w tym S-14 Ksawerów – Dobroń – 9,2 km łącznik DK14 bis GP~ 6,0 km Oddano do ruchu w lipcu 2012 r.
	• Obwodnica Łodzi i Zgierza w ciągu drogi krajowej S-14		odc. DK 1 w m. Słowik - węzeł „Lublinek” - 27,2 km ETAP – w przygotowaniu dokumentacja do ZRID
5.	Droga ekspresowa S-12 A1 (Piotrków Trybunalski) – Sulejów – Radom...	Rozporządzenie RM z dnia 20 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych	
	Przebudowa drogi krajowej nr 12/74 do parametrów drogi ekspresowej na odc. Piotrków Trybunalski – Sulejów	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 przyjęty przez Komisję Europejską 7.12.2007 r. i Radę Ministrów 3.01.2008 r. (projekt rezerwy) – aktualizacja styczeń 2010 r.	ETAP - w opracowaniu materiały do DŚU
6.	Droga ekspresowa S-74 S12 (Sulejów) – Kielce – Opatów...	Rozporządzenie RM z dnia 20 października 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych	
	Przebudowa drogi krajowej nr 12/74 do parametrów drogi ekspresowej na odc. Sulejów – Opatów	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 przyjęty przez Komisję Europejską 7.12.2007 r. i Radę Ministrów 3.01.2008 r. (projekt rezerwy) – aktualizacja styczeń 2010 r.	ETAP - w opracowaniu materiały do DŚU
DROGI KRAJOWE			
7.	Budowa obwodnicy Belchatowa w ciągu drogi krajowej nr 8	Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 przyjęty Uchwałą Nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r.	ETAP – wydane pozwolenie na budowę PnB 4.08. 2010 r. (ważne 3 lata)
8.	Budowa obwodnicy Wielunia w ciągu drogi krajowej nr 8	Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 przyjęty Uchwałą Nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r.	ETAP – wydane pozwolenie na budowę PnB -1.07.2010 r. (ważne 3 lata)
9.	Budowa obwodnicy Opoczna w ciągu drogi krajowej nr 12	Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 przyjęty Uchwałą Nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r. - (lista rezerwowa)	Lata realizacji 2010-2012 Obwodnica Opoczna – 7,9 km Oddano do ruchu w styczniu 2012 r.
10.	Wzmocnienie drogi krajowej nr 12 na odc. Łask – Wadlew		Lata realizacji 2010-2011 Odcinek Łask-Wadlew - 10,6 km Oddano do ruchu w październiku 2011 r.

- W roku 2012 oddano do ruchu ~110,5 km autostrad na terenie województwa, w tym :
  - A-1 Stryków – granica województwa (Kowal) – 64,5 km
  - A-2 Stryków – granica województwa (Konotopa) – 46,09 km
- W roku 2012 oddano do ruchu 93,2 km dróg ekspresowych, w tym:
  - S-8 Piotrków Trybunalski – Rawa Mazowiecka - granica woj. mazowieckiego – 84,0 km
  - S-14 odc. węzeł „Lublinek” - DK 14 – 9,2 km

W 2012 r. w trakcie realizacji były wszystkie odcinki drogi ekspresowej S-8 od autostrady A-1 (węzeł „Łódź Południe”) do granicy woj. wielkopolskiego o łącznej długości ~128 km, wraz z podłączeniami 134,7 km.

- W roku 2012 oddano do ruchu 3 obwodnice na drogach krajowych – Opoczna, Pabianic i Nieborowa (jako przełożenie drogi krajowej nr 70 - w ramach budowy A-2).
- W ramach „Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015”, który przyjęto po uchwaleniu „Planu...” w 2011 r. zrealizowano wzmocnienie drogi krajowej nr 12 na odc. Łask – Wadlew – 10,6 km

Drogi wojewódzkie

W latach 2009-2010 realizowano zadania zgodnie z Wieloletnim Programem Inwestycyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2008 – 2013. Od 2011 r. zadania realizowano w ramach „Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Łódzkiego na lata 2011-2027”, zastępującej WPI na lata 2008-2013. Zadania polegały na budowie oraz przebudowie/rozbudowie dróg tj. dostosowaniu parametrów technicznych do klasy G (główna) oraz wzmocnieniu konstrukcji nawierzchni do obciążeń 115 kN/oś.

Inwestycje realizowane na drogach wojewódzkich podzielono na zadania, a zadania na odcinki. Realizację poszczególnych odcinków, w kolejnych latach, obrazuje poniższa tabela. W tabeli i na mapie uwzględniono również inwestycje realizowane w latach 2008-2009, w ramach WPI na lata 2008-2013 (przed uchwaleniem „Planu...”).

DROGI WOJEWÓDZKIE			
11.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 708 na odcinku Ozorków – Warszycie – Stryków – Niesułków wraz z realizacją obwodnicy miasta Stryków	Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Łódzkiego na lata 2008-2013 przyjęty Uchwałą nr XVII/456/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 grudnia 2007 r. z późniejszymi zmianami.	Lata realizacji 2010-2012 • Ozorków – Stryków - obwodnica Strykowa - Niesułków 29,4 km Zakończono w 2012 r
12.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 702 – ul. Łąkoszyńska w Kutnie, budowa wschodniej obwodnicy miasta Piątek , przebudowa mostów na odcinku Konary – Piątek, rozbudowa drogi na odcinku Gieczno – Zgierz	Ostatnia aktualizacja dotycząca dróg wojewódzkich – załącznik nr 2 do Uchwały Nr LVIII/1599/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 25 czerwca 2010 r.	Przebudowa 4 mostów – zakończono w 2009 r. Przebudowa skrzyżowania ul. Kasprowicza z ul. Boczna w Zgierzu – rondo 0,55 km /w ramach poprawy bezpieczeństwa/ Zakończono w 2009 r. • przebudowa mostu w Młogoszynie 0,20 km ETAP – w realizacji

13.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 484 na odcinku Bełchatów – Kamieńsk wraz z budową wschodniej obwodnicy Bełchatowa		Rondo w Bełchatowie – 0,36 km Zakończono 2008 r.
14.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 713 na odcinku Andrespol – Ujazd oraz Tomaszów Mazowiecki – Januszewice wraz z przejściem przez Tomaszów Mazowiecki		odc. Kamień - Szadkowice - 3,03 km Zakończono w 2008 r. Skrzyżowanie dróg 713 i 716 (rondo) - 0,72 km w Rokicinach /w ramach poprawy bezpieczeństwa/ Zakończono w 2010 r. Lata realizacji 2009-2012 • odc. Andrespol – Kurowice – 7,6 km Zakończono w 2012 r. • rozbudowa skrzyżowania ul. Warszawskiej, Grota Roweckiego i ul. Szerokiej (DP 4339E) w Tomaszowie Maz. 0,24 km Zakończono w 2012 r.
15.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 714 na odcinku Rzgów – Kurowice wraz z budową obwodnicy m. Wola Rakowa		-----
16.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 710 na odcinku Łódź – Lutomiersk wraz z budową obwodnicy miasta Konstantynowa Łódzkiego ¹⁴	Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Łódzkiego na lata 2008-2013 przyjęty Uchwałą nr XVII/456/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 grudnia 2007 r. z późniejszymi zmianami.	przejście przez Konstantynów Ł. - ul. Łódzka- gr. Łodzi - 2,90 km Zakończono w 2010 r. Konstantynów Ł. - odc. 5+000 km – 5+300 km (ul. Warzywnicza) - 0,30 km Zakończono w 2011 r.
17.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 485 Pabianice – Bełchatów wraz z budową obwodnicy m. Dłutów	Ostatnia aktualizacja dotycząca dróg wojewódzkich – załącznik nr 2 do Uchwały Nr LVIII/1599/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 25 czerwca 2010 r.	• ul. Pabianicka w Bełchatowie 1,80 km ETAP – w realizacji
18.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 703 Porczyny – Łowicz wraz z budową obwodnicy m. Piątek – w ramach projektu – korekta przebiegu w miejscowości Praga (obwodnica Pragi)		Lata realizacji 2009-2012 odc. Wartkowice Łęczycą 10,8 km Zakończono w 2011 r. odc. Poddębice – węzeł autostradowy– 12,5 km Zakończono w 2012 r.
19.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 785 na odcinku Silniczka – Maluszyn		Most na rzece Pilicy wraz dojazdami – 1,47 km Zakończono w 2009 r. Lata realizacji 2009-2011 odc. Silniczka – Maluszyn ~ 4,0 km Zakończono w 2011 r.
20.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 725 na odcinku Rawa Mazowiecka granica województwa wraz z obwodnicą Białej Rawskiej		odc. Rawa Maz. – Kaleń – 3,4 km Zakończono w 2008 r. Lata realizacji 2009-2011 odc. Kaleń - Biała Rawska 9,5 km Zakończono w 2011 r. odc. Biała Rawska - granica woj. 6,5 km Zakończono w 2012 r.
21.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 491 na odcinku Raciszyn – granica województwa		Lata realizacji 2010-2011 odc. Raciszyn – granica woj. - 4,57 km Zakończono w 2011 r.

¹⁴ w aktualizacji „Planu...” zakłada się przełożenie drogi wojewódzkiej nr 710 na odc. Łódź – Konstantynów Łódzki – Lutomiersk zamiast obwodnicy Konstantynowa Łódzkiego

22.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 742 na odcinku Przyglów – Przedbórz		Lata realizacji 2010-2012 odc. Przyglów – Łęczno - 6,60 km Zakończono w 2012 r.
23.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 726 na odcinku Rawa Mazowiecka – Inowódz – Bukowiec Opoczyński oraz Opoczno – Żarnów		Lata realizacji 2011-2013 odc. Dęborzecza– Bukowiec Opocz.– 6,30 km ETAP – w realizacji
24.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 486 na odcinku Wieluń – Działoszyn		Odc. Wieluń - Ruda - 2,90 km Zakończono w 2009 r.
25.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 710 na odcinku Lutomiersk – Włtyń		Lata realizacji - 2011 ul. 18-Stycznia w Wieluniu – 0,37 km Zakończono w 2011 r.
26.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 728		odc. Kwiatkowice – Lutomiersk ~ 2,25 km odc. Rossoszycza – Włtyń ~ 2,60 km Zakończono w 2008 r.
			Lata realizacji 2011-2012 odc. Kwiatkowice – Szadek - 10,8 km Zakończono w 2012 r. (załogi autobusowe)
			odc. Drzewica – granica woj.- 5,48 km Zakończono w 2009 r.
			odc. Brzustowiec – granica woj. – 1,56 km Zakończono w 2010 r.
27.	Rozbudowa dróg wojewódzkich nr 715 i 713 na odcinku Niewiadów – Ujazd – Tomaszów Mazowiecki	Wieloletni Program Inwestycyjny Województwa Łódzkiego na lata 2008-2013 przyjęty Uchwałą nr XVII/456/07 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 grudnia 2007 r. z późniejszymi zmianami.	Lata realizacji 2008-2011 DW 715 – odc. Niewiadów – Ujazd –2,8 km Zakończono w 2010 r.
28.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 481 Łask – Widoradz Górny	Ostatnia aktualizacja dotycząca dróg wojewódzkich – załącznik nr 2 do Uchwały Nr LVIII/1599/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 25 czerwca 2010 r.	DW 713 - odc. Ujazd – Tomaszów Maz.- 8,0 km Zakończono w 2011 r.
29.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 716 Koluszki – Piotrków Trybunalski		odc. Widawa – Rychłocice –9,30 km Zakończono w 2010 r.
30.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 715 na odcinku Brzeziny – Koluszki – Niewiadów wraz z budową obwodnicy m. Koluszki		msc. Rychłocice odc. 33+80 do 35+200 z rozbiórką mostu przez rz. Wartę 1,34 km ETAP – w realizacji
31.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 473 granica województwa – Uniejów – Szadek – Łask		Lata realizacji 2010-2011 odc. Kielczówka – Baby - 2,3 km Zakończono w 2011 r.
32.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 705 Jeżów – Skierniewice – granica województwa		Rozbudowa skrzyżowania z ul. 11 listopada w Koluszkach- rondo 0,14 km /w ramach poprawy bezpieczeństwa/ Zakończono w 2009 r.
33.	Rozbudowa dróg wojewódzkich nr 583 i 573 Bedlno – Żychlin- granica województwa		odc. Szadek – Przatów 3,10 km Zakończone w 2009 r.
			Odc. Słupia Gaj – Jeżów 5,60 km Zakończone w 2009.r.
			Lata realizacji 2010- 2012 odc. przejście przez Jeżów 0,82 km Zakończono w 2012 r.
			<i>Inwestycja nie znalazła się w Wieloletniej Prognozie Finansowej WŁ na lata 2011-2027</i>

34.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 450 granica województwa – Wieruszów – granica województwa	• budowa przejścia dla pieszych pod torami PKP w Wieruszowie 0,71 km ETAP – w realizacji
35.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 492 Ważne Młyny – granica województwa	• Ważne Młyny – gr. woj. 3,53 km ETAP – w realizacji
36.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 480 w miejscowości Klęcz na odc. od km 34+600 do 36+000 wraz z rozbiórką i budową mostu przez rzekę Widawkę	2010-2011 odc. w msc. Klęcz 1,40 km Zakończono w 2011 r.
37.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 480 – ul. 1-Maja w Sieradzu	/w ramach poprawy bezpieczeństwa/ Przebudowa drogi w Szczercowie – ul. Piłsudskiego 1,64 km Zakończono w 2009 r. Lata realizacji 2011- 2013 odc. ul. 1-Maja 2,47 km ETAP – w realizacji
38.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 704 Jamno – Brzeziny	-----
39.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 708 na odc. Niesułków – Brzeziny	Lata realizacji 2009-2011 odc. Niesułków – Brzeziny 10,3 km Zakończono w 2011 r.
40.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 483 na odc. Ważne Młyny — granica województwa	odc. Częstków - Buczek 4,20 km Zakończono w 2008 r.
41.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 483 na odc. Bogumiłowice – Strzelce Wielkie	odc. Ważne Młyny - granica woj. 4,8 km Zakończono w 2010 r.
42.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 707 na odc. Skierniewice – Rawa Mazowiecka	-----
43.	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 784 na odc. Stanisławice – Pławno	odc. Podtrzianna – Nowy Kawęczyn - 5,4 km Zakończono w 2009 r. <i>Inwestycja nie znalazła się w Wieloletniej Prognozie Finansowej WŁ na lata 2011-2027</i> <i>Inwestycja nie znalazła się w Wieloletniej Prognozie Finansowej WŁ na lata 2011-2027</i>

2009 – oddano do użytkowania 32 km dróg

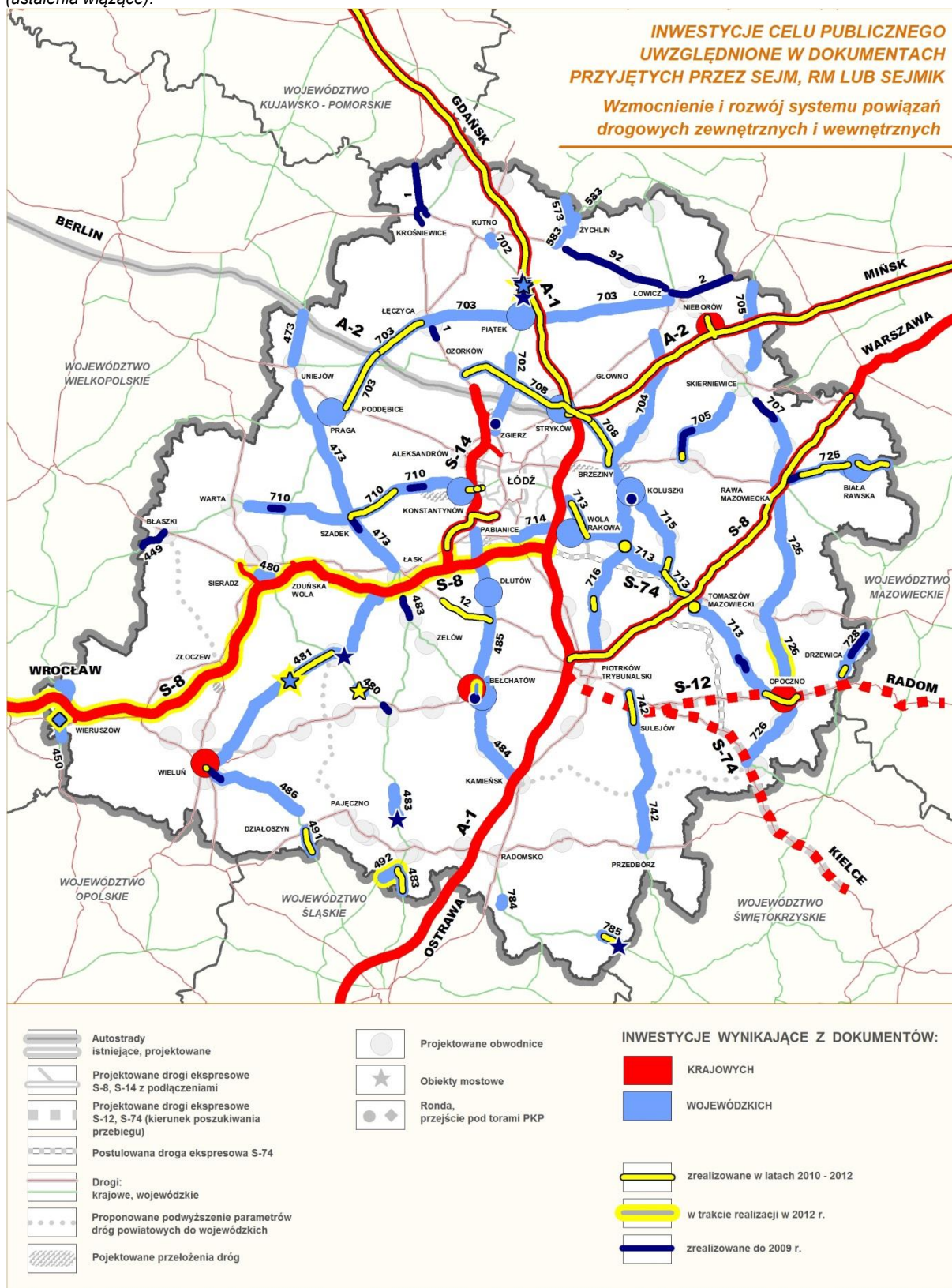
2010 – oddano do użytkowania 22 km dróg, 2011 – oddano do użytkowania 62 km dróg

2012 – oddano do użytkowania 61,62 km

2012 – w trakcie realizacji - 16,35 km dróg

W latach 2010-2012, po zakończeniu działań inwestycyjnych polegających na budowie/rozbudowie, oddano do użytkowania ponad 145,0 km dróg. Stanowi to 13 % całkowitej długości dróg wojewódzkich (1152 km) będących w administracji Zarządu Dróg Wojewódzkich w Łodzi.

Mapa 14. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji inwestycji związanych ze wzmocnieniem i rozwojem systemu drogowego (ustalenia wiążące).

Źródło: Opracowanie własne.

Linie kolejowe

W latach 2009-2010 realizowano zadania na układzie kolejowym zgodnie z „Master Planem dla transportu kolejowego w Polsce” i POliŚ. Od 2011 r. zadania realizowano dodatkowo w ramach „Wieloletniego Programu Inwestycji Kolejowych do 2013 roku z perspektywą 2015”.

LINIE KOLEJOWE			
1.	Budowa Kolei Dużych Prędkości (KDP) Wrocław/Poznań - Łódź - Warszawa	„Programu budowy i uruchomienia przewozów kolejami dużych prędkości w Polsce”, przyjęty uchwałą Nr 276/2008 R M w dniu 19 grudnia 2008 r.; Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	ETAP – w opracowaniu „ <i>Studium wykonalności dla budowy linii dużych prędkości Warszawa – Łódź - Poznań/Wrocław</i> ”, lata realizacji 2008 - 2014 r.
2.	Dostosowanie Centralnej Magistrali Kolejowej E65 (CMK) Grodzisk Mazowiecki-Zawiercie do prędkości 250 km/h	POliŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. /aktualizacja listy projektów – styczeń 2010/ - projekt rezerwow, Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	ETAP – w ramach projektu nie podjęto żadnych działań, obecnie realizowane są inwestycje podnoszące prędkość na linii do 200 km/h: 1) w ramach Funduszu TEN-T - w realizacji inwestycja pn. „Projekt i zabudowa systemu ETCS poziom 1 na odcinku linii kolejowej E65 (CMK) Grodzisk Mazowiecki – Zawiercie” – zakończenie inwestycji – IV kwartał 2013 r. 2) „Prace przygotowawcze dla modernizacji linii kolejowej E65 – Południe, odcinek Grodzisk Mazowiecki – Kraków/Katowice – Zebrzydowice/Zwardoń – granica państwa – faza II” (POliŚ). (system ETCS – Europejski System Sterowania Pociągami)
3.	Realizacja połączenia KDP z Łodzi do CMK poprzez modernizację linii kolejowej nr 25 na odcinku Gałkówka-Opoczno wraz z dobudową łącznicy Słomianka-Opoczno Południe	Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	ETAP - w opracowaniu „ <i>Studium wykonalności dla budowy linii dużych prędkości Warszawa – Łódź - Poznań/Wrocław</i> ”, lata realizacji 2008 - 2014 r.
4.	Modernizacja linii kolejowej E-20 na odcinku Warszawa -Kutno-Poznań - pozostałe roboty, odcinek Sochaczew – Swarzędz oraz E20/CE20 na odc. Łowicz – Skierniewice - Łuków	POliŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – styczeń 2010 /- E 20 – projekt podstawowy, a E20/C-E20 - projekt rezerwow. Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	ETAP – w realizacji. W 2011 r. w ramach programów innych niż POliŚ i RPO, przeprowadzono modernizację linii kolejowych, polegającą na wymianie nawierzchni linii kolejowej nr 3 Warszawa – Kunowice na odc. Łowicz Główny- Żychlin w torze nr 1 - 34,7 km i na odc. Kutno – Stara Wieś w torze 1 i 2 – 7,7 km (łącznie 42,443 km) W 2012 r., w ramach programu ISPA, zakończył się projekt „Pomoc techniczna na opracowanie projektu modernizacja kolejowego korytarza nr II (E20 i CE20 – pozostałe roboty”, obejmującego m.in.: przebudowę nawierzchni, podtorza, zmianę geometrii linii, przebudowę stacji i posterunków ruchu, likwidacji skrzyżowań jednopoziumowych, modernizacji systemu zasilania. W 2012 r. w ramach POliŚ, rozpoczął się projekt pn. „Modernizacja linii kolejowej E-20 na odcinku Warszawa – Kutno – Poznań – pozostałe roboty, odcinek Sochaczew – Swarzędz”, w ramach którego opracowane zostaną m.in.: koncepcja programowo – przestrzenna, projekty budowlane i wykonawcze dla LCS Łowicz, LCS Kutno, LCS Konin, uzyskanie pozwoleń na budowę, dokumentacja przetargowa na roboty budowlane. Termin zakończenia 2015 r. W 2012 r. w ramach POliŚ, rozpoczął się projekt pn. „Budowa infrastruktury systemu GSM-R

			zgodnie z NPW ERTMS na linii kolejowej E20/CE20, korytarz F na odcinku Kunowice – Terespol. Termin zakończenia 2015 r. W 2012 r. oddano do użytku zmodernizowany odcinek o długości 11,51 km w ramach wymiany nawierzchni na odc. Jackowice – Żychlin w torze nr 2.
5.	Modernizacja linii kolejowej CE65 relacji (Katowice) Chorzów Batory-Tarnowskie Góry – Inowrocław – Bydgoszcz - Tczew	Program TEN-T Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	ETAP – w realizacji. W 2012 r. ze środków budżetowych rozpoczęła się rewitalizacja wybranych odcinków linii kolejowej nr 131 w ramach dwóch zadań pn. „Rewitalizacja linii kolejowej nr 131 Chorzów Batory – Tczew, odcinek Bydgoszcz Główna – Zduńska Wola Karsznice – Chorzów Batory” – lata realizacji 2012 – 2016 oraz „Rewitalizacja infrastruktury kolejowej linii nr 131, szlak Chociw Łaski – Kozuby” – lata realizacji 2012 – 2013. Dalsze prace na linii będą kontynuowane w ramach nowej perspektywy finansowej 2014 – 2020. W 2012 r. przebudowano odcinek o długości 13,193 km na odcinku Chociw Łaski – Kozuby.
6.	Modernizacja linii kolejowej na odcinku Łódź Widzew - Łódź Fabryczna ze stacją Łódź Fabryczna oraz budową części podziemnej dworca Łódź Fabryczna przeznaczonej dla odprawy i przyjęć pociągów oraz obsługi podróźnych	POLiŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – styczeń 2010 / - projekt podstawowy. Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	ETAP – w realizacji W ramach tego projektu w 2011 r. przeprowadzono modernizację na linii nr 25 Łódź Kaliska – Dębica, na szlaku Łódź Kaliska – Łódź Chojny – 2,793 km W 2012 r. rozpoczęły się: demontaż linii kolejowych, przeniesienie sieci podziemnych, prace ziemne przy wykopie pod stację i tunel, umacnianie ścian wykopu. W ramach projektu, modernizowane są linie nr 25 i 540 stanowiące łódzką kolej obwodową. W 2012 r. oddano do użytku, odcinek o długości 6,292 km toru nr 1 i odcinek o długości 6,335 toru nr 2, linii nr 25 na odcinku Łódź Kaliska Towarowa – Łódź Chojny. Ponadto zmodernizowano odcinek o długości 5,140 km na linii nr 540 na odcinku Łódź Chojny – Łódź Widzew.
7.	Modernizacja linii kolejowej Warszawa - Łódź, etap II, odcinek Warszawa Zachodnia - Skierniewice i pozostałe roboty na całej trasie		ETAP – w realizacji. Planowane zakończenie 2015 r.
8.	Dobudowa drugiego toru na odcinku Zgierz – Kutno, alternatywnie budowa nowego odcinka Zgierz-Kutno wzdłuż autostrady A1	Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 roku, przyjęty uchwałą Nr 277/2008 RM w dniu 19 grudnia 2008 r.	W latach 2016 – 2017 zakłada się realizację projektu pn. „Rewitalizacja linii kolejowych nr 15, 16 na odcinku Łódź Kaliska – Zgierz – Kutno”. Inwestycja planowana jest w ramach RPO Wł. W studium wykonalności zakłada się m.in.: przywrócenie pierwotnych parametrów techniczno – funkcjonalnych infrastruktury kolejowej, korektę łuków w celu dostosowania do prędkości 120 km/h oraz modernizację stacji i przystanków kolejowych.
9.	Modernizacja linii kolejowej nr 14 na odcinku Łódź - Zduńska Wola-Kalisz	POLiŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – styczeń 2010 / - projekt rezerwowy	W latach 2015 – 2017 zakłada się realizację projektu pn. „Rewitalizacja linii kolejowych 14, 811 na odcinku Łódź Kaliska – Zduńska Wola – Ostrów Wlkp.” W studium wykonalności zakłada się m.in.: przywrócenie pierwotnych parametrów techniczno – funkcjonalnych infrastruktury kolejowej, korektę łuków w celu dostosowania do prędkości 120 km/h oraz modernizację stacji i przystanków kolejowych.
10.	Budowa systemu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej - I etap (zakup taboru (20 szt.) i budowa zaplecza technicznego)	POLiŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – styczeń 2010 / - projekt podstawowy	ETAP – w realizacji. W 2012 r. rozstrzygnięto przetarg na zakup 20 dwuczłonowych elektrycznych zespołów trakcyjnych wraz ze świadczeniem 15 letnich usług serwisowych, który wygrała firma Stadler Polska Sp. z o.o., oferująca pociągi typu FLIRT 3. Dostawy pojazdów zaczną się w kwietniu 2014 r.

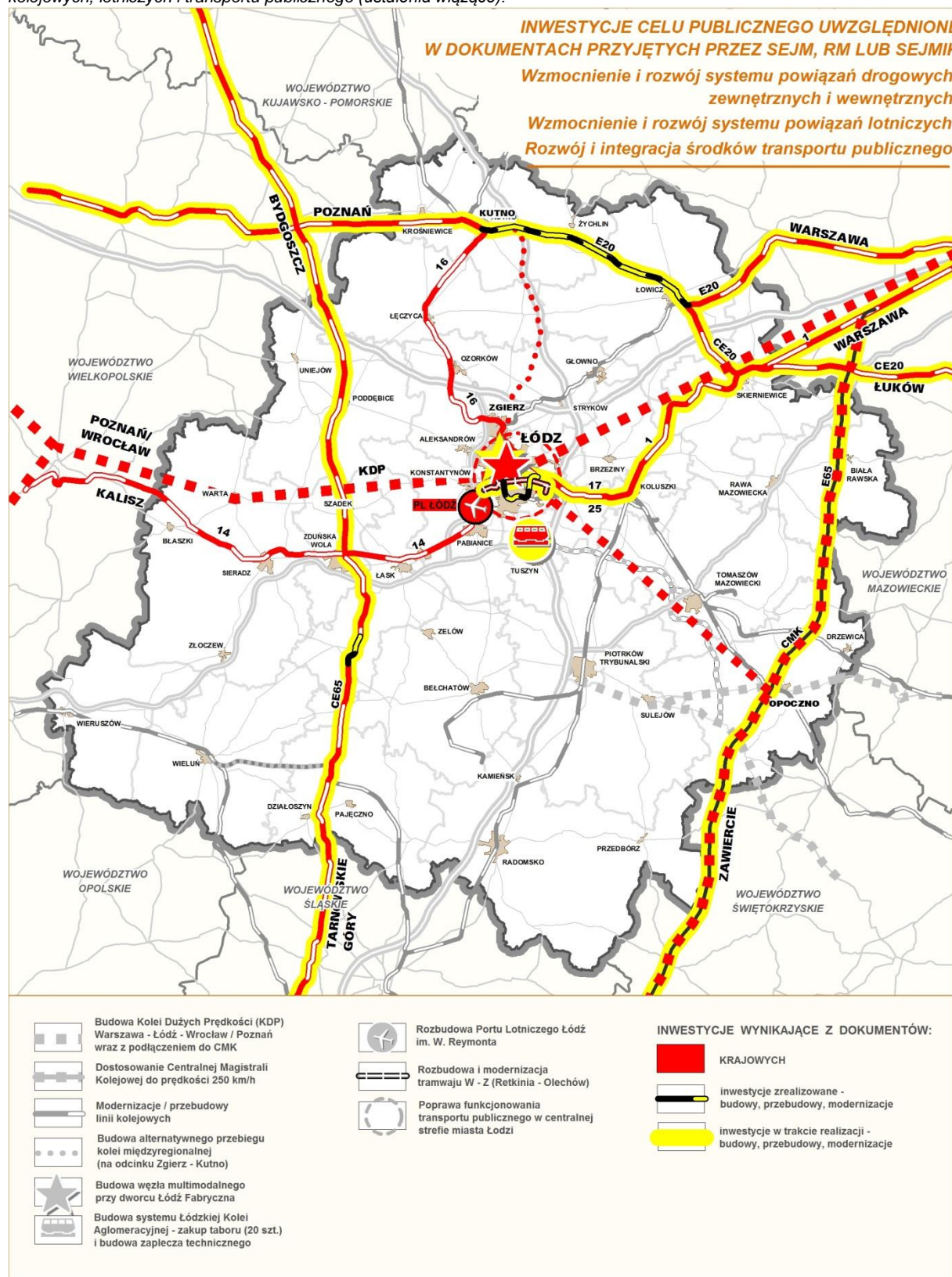
W latach 2010-2012 zakończono inwestycje polegające na modernizacji linii kolejowych, ujęte w dokumentach krajowych, na odcinkach o łącznej długości ~ 87,70 km .

Powiązania lotnicze i transport publiczny

TRANSPORT PUBLICZNY			
11.	Rozbudowa i modernizacja trasy tramwaju w relacji Wschód-Zachód (Retkinia-Olechów) wraz z systemem zasilania oraz systemem obszarowego sterowania ruchem	POliŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – styczeń 2010 / - projekt podstawowy	ETAP – opracowanie Studium wykonalności projektu pn. „Rozbudową i modernizacją tramwaju relacji Wschód - Zachód (Retkinia – Olechów) wraz z systemem zasilania oraz systemem obszarowego sterowania ruchem”
12.	Poprawa funkcjonowania transportu publicznego w centralnej strefie m. Łodzi poprzez zastosowanie systemów telepatycznych, w tym systemu „Park&Ride”	POliŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – styczeń 2010 / - projekt podstawowy	-----
13.	Budowa Węzła Multimodalnego przy Dworcu Łódź Fabryczna	POliŚ 2007-2013, przyjęty uchwałą RM w dniu 3 stycznia 2008 r. / aktualizacja listy projektów – sierpień 2010 / - projekt podstawowy	ETAP – w budowie Lata realizacji 2011-2015
POWIĄZANIA LOTNICZE			
14.	Rozbudowa Portu Lotniczego Łódź im. Wł. Reymonta	Program Rozwoju Sieci Lotnisk i Lotniczych Urządzeń Naziemnych, przyjęty uchwałą Nr 86/2007 RM w dniu 8 maja 2007 r.	W czerwcu 2012 r. oddano do użytkowania III Terminal o przepustowości 3 mln pasażerów

Mapa 15. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji inwestycji związanych ze wzmocnieniem i rozwojem systemu powiązań kolejowych, lotniczych i transportu publicznego (ustalenia wiążące).

Źródło: Opracowanie własne.

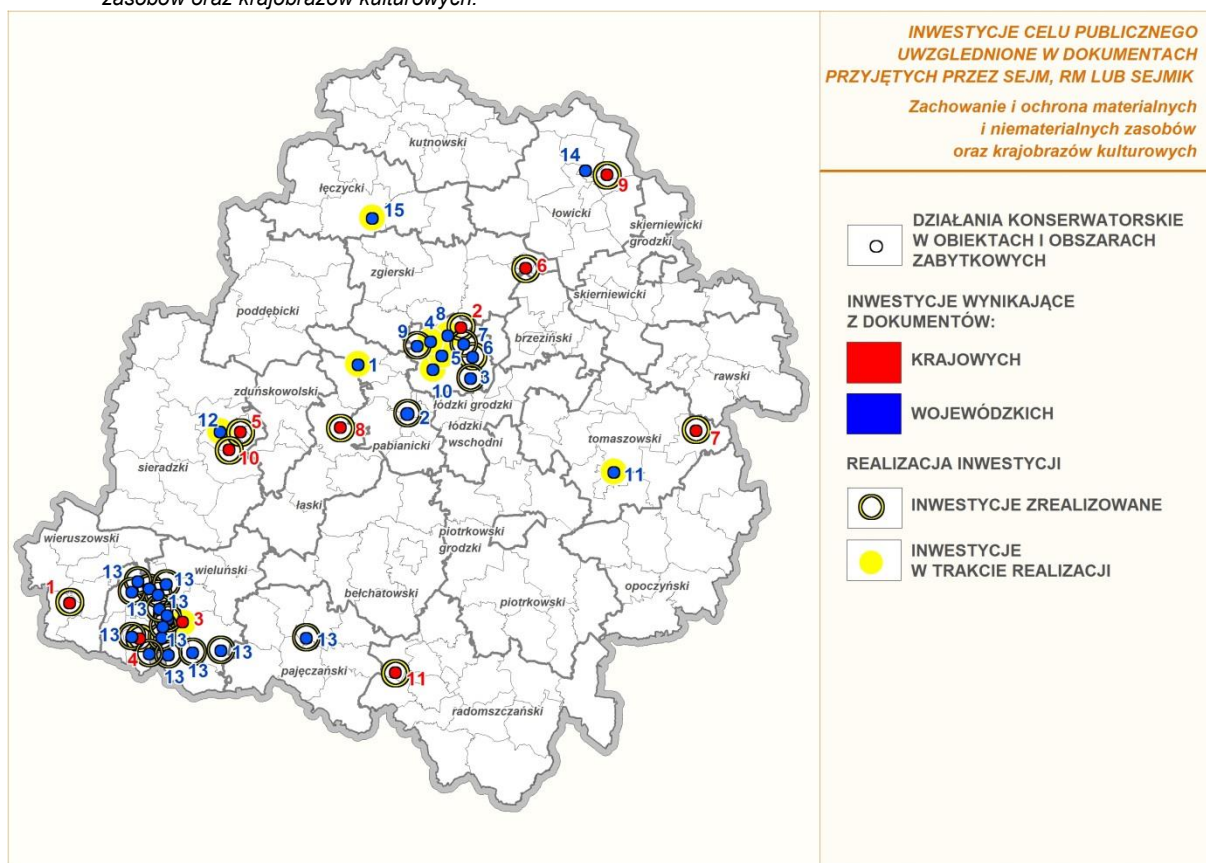
IV.3. SFERA DZIAŁAŃ – POWIĄZANIA ŚRODOWISKOWE I KULTUROWE

Lp.	Inwestycje celu publicznego	Programy i dokumenty	Realizacja
1.	Działania konserwatorskie w obiektach i obszarach zabytkowych obejmujące: 1. Wieżę zamkową w Bolesławcu, 2. Muzeum Litzmannstadt Ghetto w Łodzi, 3. Kapliczki w rejonie wieluńskim, 4. Dzwonnice przykościelną w Krzyworzece, 5. Klasztor Urszulanek w Sieradzu, 6. Kościół św. Wojciecha w Mąkolicach w gm. Głownie, 7. Kościół św. Katarzyny w Rzeszycy, 8. Kościół św. Ducha w Łasku, 9. Kościół pw. NMP i św. Klary w Łowiczu, 10. Kościół pw. Wszystkich Świętych w Sieradzu, 11. Kościół pw. św. Klemensa w Lgocie Wielkie	PO „Dziedzictwo kulturowe” z 19.09.2009	2009 r. Zakończono działania konserwatorskie w: <ul style="list-style-type: none"> • wieży zamkowej w Bolesławcu, • muzeum Litzmannstadt Ghetto w Łodzi, • dzwonnicy przykościelnej w Krzyworzece, • kościele św. Katarzyny w Rzeszycy, • kościele św. Ducha w Łasku. Przeprowadzono prace w Klasztorze Urszulanek w Sieradzu oraz w kościele pw. Wszystkich Świętych w Sieradzu. Obie te instytucje są partnerami w projekcie realizowanym przez Miasto Sieradz w ramach RPO WŁ na lata 2007-2013 pod nazwą „Od elekcji królów Polski do epoki Internetu – sieradzka starówka historycznym i kulturowym dziedzictwem regionu”. W ramach działania VI.1 Rewitalizacja obszarów problemowych w Klasztorze Urszulanek realizowane będzie zadanie "Renowacja XII-wiecznego zespołu klasztorno-podominikańskiego w Sieradzu". W 2009r zakończono w ramach omawianych działań kompleksową renowację wirydarza klasztoru. Z kolei parafia Wszystkich Świętych w Sieradzu realizuje rewitalizację otoczenia kościoła farnego etap II i renowację schodów na wieżę kościoła. <ul style="list-style-type: none"> – Przeprowadzono remont drewnianych elementów w kościele św. Wojciecha w Mąkolicach w gminie Głowno; – Wykonano prace remontowe drewnianej konstrukcji wieży i dachu kościoła z wymianą pokrycia na drewniane oraz remont drewnianej konstrukcji ścian zewnętrznych z wymianą deskowania w kościele pw. św. Klemensa w Lgocie Wielkiej. 2010 r. – 2011 r. <ul style="list-style-type: none"> – Przeprowadzono działania konserwatorskie w kościele pw. NMP i św. Klary w Łowiczu, obejmujące m.in. restaurację organów. 2012 <ul style="list-style-type: none"> – Konserwacja ołtarza bocznego Trójcy Świętej w Kościele Farnym p.w. Wszystkich Świętych w Sieradzu – Zgromadzenie Sióstr Urszulanek SJK, Dom Zakonny w Sieradzu- renowacja stolarki drzwiowej - drzwi do kuchni, refektarza, zakrystii, klauzury, prezbiterium i kościoła – Remont kościoła św. Katarzyny w Rzeszycy – Renowacja kapliczek wieluńskich na szlaku bursztynowym 2012 r. i renowację z funduszy parafii w 2013 r. konserwacja ołtarza bocznego w kościele pw. św. Klemensa w Lgocie Wielkiej 2012 r. -2013 r. Dalsze prace konserwatorskie w Kościele Farnym p.w. Wszystkich Świętych w Sieradzu
2.	Działania konserwatorskie (rewitalizację i modernizację) w obiektach i obszarach zabytkowych obejmujące: 1. Klasztor w Lutomiersku, 2. Kościół paraf. pw. św. Mateusza i Anny w Pabianicach, 3. Zespół willowy E. Herbsta w Łodzi, 4. Pałac K. Poznańskiego w Łodzi,	WPI Województwa Łódzkiego 2008-2013 - Uchwała nr XLVII/1332/09 z dnia 3 listopada 2009 r. Sejmiku Województwa Uchwała nr XLIX/1453/09 z dnia 22 grudnia 2009 r. Sejmiku Województwa Uchwała nr XLIII/1210/09 Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie dotacji na rewaloryzacje obiektów zabytkowych	2009 r. Remont części elewacji zabytkowego kościoła parafialnego pw. św. Mateusza i Anny w Pabianicach. 2010 r. W ramach projektu rewitalizacji Starego Miasta w Sieradzu w 2010 r. zakończono przebudowę Rynku i ulicy Rycerskiej oraz wybudowano pawilon o funkcji kawiarni, natomiast w zakresie działań dotyczących zabytków w obrębie przebiegu szlaku bursztynowego (projekt: „Wzmocnienie roli Szlaku Bursztynowego i innych szlaków tematycznych

<p>5. Teatr Wielki w Łodzi, 6. Willę L. Meyera w Łodzi, 7. Kamienice ul. Roosevelta 15 w Łodzi, 8. Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, 9. Muzeum Sztuki w Łodzi, 10. Specjalną Strefę Sztuki w Łodzi, 11. Tomaszów Mazowiecki, 12. Sieradz, 13. Zabytki w obrębie przebiegu szlaku bursztynowego, 14. Zespół Kolegiów Nauczycielskich w Łowiczu, 15. Tum – perła romańskiego szlaku.</p>		<p>w zintegrowanym produkcie turystycznym województwa łódzkiego”) – przeprowadzono restaurację otoczenia kościoła Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Wieluniu oraz prace konserwacyjne w kościele pw. Świętej Marii Magdaleny w Łyskorni w gminie Biała.</p> <p>2011 r. Zakończono działania konserwatorskie w willi Meyera w Łodzi. Budynek przywrócono do stanu świetności. Prace remontowe polegały na odrestaurowaniu zachowanych detali architektonicznych, adaptacji pomieszczeń do nowej funkcji administracyjno-biurowej, dobudowie szklanej galerii, budowie windy dla osób niepełnosprawnych oraz wyposażeniu budynku w nowoczesne instalacje. Obecnie budynek jest użytkowany jako siedziba Centrum Obsługi Przedsiębiorcy, Departamentu ds. Przedsiębiorczości oraz Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich. Kontynuowano prace konserwatorskie w Sali Balowej Pałacu Karola Poznańskiego przy ul. Gdańskiej 32 w Łodzi. Sala zostanie oddana do użytku przed końcem 2012 r. W omawianym roku rozpoczęto także prace konserwatorskie w kamienicy przy ul. Roosevelta 15. Obiekt ten to dawny Bank Towarzystwa Wzajemnego Kredytu Przemysłowców Łódzkich wybudowany około 1910 r. Obiekt ma być przyszłą siedzibą Sejmiku Województwa Łódzkiego i częściowo Urzędu Marszałkowskiego. Koszt inwestycji to 11,5 mln zł. w całości finansowany przez Województwo Łódzkie. W 2011 r. rozpoczął się również kolejny etap modernizacji Pałacu Herbsta na Księżym Młynie. Inwestycja zyskała wsparcie finansowe z EFRR w ramach RPO WŁ na lata 2007-2013 w ramach projektu "Modernizacja Rezydencji Księży Młyn (Muzeum Sztuki w Łodzi)". Rewitalizacji poddany zostanie gmach pałacu wraz z ogrodzeniem i elewacjami kordegard, odtworzony zostanie także pierwotny charakter ogrodu wchodzącego w skład kompleksu i zrekonstruowany zgodnie z pierwowzorem budynek ogrodu zimowego. W ramach projektu rewitalizacji Starego Miasta w Sieradzu w 2011 r. zakończono renowację komunalnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych - kamienicy frontowej i oficyn położonych w obrębie posesji Rynek 18 oraz adaptację części kamienicy na potrzeby Centrum Informacji Kulturalnej. Pierwszego lutego 2011 r. z Indykatywnego wykazu projektów kluczowych RPO WŁ został usunięty uchwałą Nr 117/11 Zarządu Województwa Łódzkiego projekt „Rewitalizacja centrum miasta” w Tomaszowie Mazowieckim. W ramach projektów konkursowych RPO w Tomaszowie Mazowieckim pojawiły się jednak dwa odrębne projekty: "Kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej. Przebudowa płyty Placu Kościuszki" oraz „Przygotowanie terenów na obszarach objętych rewitalizacją pod realizację nowych inwestycji gospodarczych”. Realizację projektów przewidziano na 2012 r. W zakresie działań realizujących projekt: „Wzmocnienie roli Szlaku Bursztynowego i innych szlaków tematycznych w zintegrowanym produkcie turystycznym województwa łódzkiego” wykonano m.in.: – remont zabytkowej drewnianej dzwonnicy przy Kościele pw. św. Piotra W Okowach w miejscowości Biała, który obejmował: wymianę drewnianego gontu, naprawę poszycia ścian, impregnację oraz wykonanie opaski odwadniającej; – prace renowacyjne więźby dachowej oraz pokrycia dachowego w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Popowicach w gminie Pątnów, obejmujące m.in.: naprawę elementów konstrukcyjnych więźby dachowej, wzmocnienie i prostowanie krokwi, krycie dachu gontem świerkowym, impregnację więźby dachowej i gontu, wykonanie odgromienia, instalację oświetleniową elewacji; – remont ogrodzenia i utwardzenie terenu wokół Kościoła pw. św. Filipa i Jakuba w Skomlinie;</p>
---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – utwardzenie i odwodnienie terenu przy Kościele pw. św. Ap. Piotra i Pawła w Krzyworzece w gminie Mokrsko; – remont elewacji i remont posadzki prezbiterium oraz podstawy ołtarza w kościele św. Stanisława w Mokrsku; – przy kościele pw. św. Idziego w Chotowie wykonano odwodnienie terenu; – remont baszty Ratusza w Wieluniu, polegający na: renowacji murów ceglanych baszty oraz ścian wykonanych z kamienia wapiennego i cegły, wymianie obróbek blacharskich oraz udrożnieniu instalacji odwodnienia. <p>2012</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lutomiersk, XVII wieczny dawny klasztor O.O. Reformatów: kapitalny remont dachu po pożarze skrzydła północnego – modernizacja konstrukcji więźby dachowej i zmiana pokrycia dachowego – etap III, – Zakończenie robót na budynku zabytkowego Kościoła pod wezwaniem św. Mateusza Apostoła w Pabianicach – prace konserwatorskie wieży – Zespół willowy Herbstów ul. Przędzalniana 72 w trakcie kompleksowe prace remontowo-konserwatorskie wewnątrz wraz z rekonstrukcją oranżerii, pełna rewaloryzacja parku, termin zakończenia prac – 2012/2013, – Rewaloryzacja Tomaszowa Mazowieckiego 2012 r. – Muzeum Sztuki- remont konserwatorski części wewnątrz – ul. Roosevelta 15 Obiekt po kapitalnym remoncie, oddany w 2012 r. jest siedzibą Urzędu Marszałkowskiego. – Przeprowadzono modernizację magazynów przechowywania zabytków etnograficznych Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi – Remonty w obrębie założenia sakralnego w Tumie – 2012-2013 r.
--	--	--

Mapa 16. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji inwestycji dotyczących zachowania i ochrony materialnych i niematerialnych zasobów oraz krajobrazów kulturowych.

Źródło: Opracowanie własne

IV.4. SFERA DZIAŁAŃ – ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Lp.	Inwestycje celu publicznego	Programy i dokumenty	Realizacja
ZASOBY WODNE I ICH JAKOŚĆ			
1.	Modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją gospodarki osadowej w zasięgu priorytetowych aglomeracji o wielkości $\geq 10\ 000$ RLM: Łódź, Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Piotrków Trybunalski, Zgierz, Bełchatów, Łowicz, Sieradz, Radomsko, Skierniewice, Zduńska Wola, Rawa Mazowiecka, Wieluń, Ozorków, Brzeziny, Aleksandrów Łódzki, Łęczyca, Opoczno, Działoszyn, Żychlin, Wieruszów, Koluszki, Głowno, Andrespol, Sulejów, Łask, Poddębice, Żelów, Wolbórz ¹⁵ .	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2009 Uchwała RM – z lutego 2010 r. PO Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 – aktualizacja styczeń 2010 r.	<p>2009 r. Wybudowano 307,8 km sieci kanalizacyjnej i zmodernizowano dalsze 7,04 km. Przeprowadzono modernizację oczyszczalni ścieków w Działoszynie i Żelowie oraz zakończono budowę układu gospodarki osadowej oczyszczalni ścieków w Koluszkach. W 2009 r. budowano również i/lub modernizowano kanalizację sanitarną w aglomeracjach: Łódź, Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Piotrków Trybunalski, Zgierz, Bełchatów, Łowicz, Sieradz, Radomsko, Skierniewice, Zduńska Wola, Wieluń, Aleksandrów Łódzki, Łęczyca i miasto Opoczno (zlewnia Opoczno), Żychlin, Wieruszów, Wolbórz, Głowno, Andrespol, Łask, Poddębice i Pajęczno.</p> <p>2010 r. Wybudowano 206,7 km sieci kanalizacyjnej i zmodernizowano około 13,5 km. Rozbudowano oczyszczalnię ścieków w Wieruszowie, zakończono także realizację projektu „Kanalizacja sanitarna miasta Zgierz wraz z modernizacją oczyszczalni ścieków” w ramach którego zmodernizowano miejską oczyszczalnię ścieków oraz wybudowano 72,36 km nowej sieci kanalizacyjnej grawitacyjnej, 5,75 km tłocznych, 15 przepompowni oraz zmodernizowano 2,79 km kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej. W 2010 r. wybudowano także ponad 93 km i zmodernizowano 11km sieci kanalizacyjnej w aglomeracji łódzkiej, zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Łodzi oraz wybudowano instalację do termicznego przekształcania osadów ściekowych. Budowano również i/lub modernizowano kanalizację sanitarną w aglomeracjach: Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Piotrków Trybunalski, Bełchatów, Łowicz, Sieradz, Radomsko, Skierniewice, Zduńska Wola, Wieluń, Ozorków, Aleksandrów Łódzki, m. Opoczno (zlewnia Opoczno), Wolbórz, Koluszki, Głowno, Andrespol, Łask, Poddębice i Żelów. Rozpoczęto budowę nowej oczyszczalni ścieków w Żarnowicy w gminie Wolbórz. Nadal trwa modernizacja oczyszczalni ścieków w Andrespolu, Brzezinach i Żydomicach w gminie Rawa Mazowiecka.</p> <p>2011 r. Wybudowano 172,34 km sieci kanalizacyjnej i zmodernizowano około 17,36 km. Zakończono realizację projektu "System wodociągowy i kanalizacyjny w Sieradzu", w ramach którego: zmodernizowano stację uzdatniania wody w Sieradzu, wybudowano wodociąg wody surowej o długości 726m, kanalizację sanitarną o długości ponad 166,3km, kanalizację deszczową o długości ponad 5,2km, 102 pompownie, zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Dziągorzewie, wybudowano 2 oczyszczalnie ścieków deszczowych oraz zbiornik retencyjny przy ul. Grodzkiej. Rozbudowano i zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Trębaczewie (gmina Działoszyn) oraz w Kraszewie (gmina Andrespol). Zakończono rozbudowę sieci kanalizacyjnej w gminie Łask. Projekt objął budowę 28km sieci kanalizacji sanitarnej, 1123 przyłączy o długości ponad 6,5km oraz 10 przepompowni ścieków. Przedsięwzięcie objęło miejscowości: Łask Kolumna, Łask, Wola Łaska, Orchów, Wiewiórczyn. W 2011 r. trwała również budowa i/lub modernizacja kanalizacji sanitarnej w aglomeracjach: Łódź, Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Piotrków Trybunalski, Zgierz, Bełchatów, Łowicz,</p>

¹⁵ W procesie aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych uległy weryfikacji obszary i granice oraz równoważna liczba mieszkańców (RLM) niektórych aglomeracji, w związku z czym do tej grupy (1) weszła aglomeracja Wolbórz, Pajęczno przeszło do grupy o wielkości $<10\ 000$ RLM (2), a Uniejów z tej grupy do pozostałych aglomeracji (3).

			<p>Radom, Skierniewice, Zduńska Wola, Wieluń, Ozorków, Brzeziny, Aleksandrów Łódzki, Łęczyca, Wieruszów, Wolbórz, Koluszki, Głowno, Poddębice, Żelów i Pajęczno.</p> <p>Zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Zgierzu (zmodernizowano 2 reaktory biologiczne i rozbudowano węzeł przeróbki osadów ściekowych oraz usprawniono system sterowania procesem oczyszczania ścieków)</p> <p>2012 r.</p> <p>Wybudowano 192,2 km sieci kanalizacyjnej.</p> <p>Ukończono budowę nowej oczyszczalni ścieków w Żarnowicy w gminie Wolbórz.</p>
2.	<p>Modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją gospodarki osadowej oraz budowa nowych oczyszczalni w zasięgu priorytetowych aglomeracji o wielkości $\geq 2\ 000$ RLM i $< 10\ 000$ RLM: Wola Krzysztoporska, Warta, Drzewica, Błaszki, Moszczenica, Tuszyń, Gorzkowice, Stryków, Przedbórz, Rzgów, Lubochnia, Szczerców, Gidle, Pęczniew, Lgota Wielka, Łubnice, Bolimów, Biała Rawska, Rusiec, Osjaków, Wierzchlas, Bolesławiec, Patrzyków. Pajęczno.</p>	<p>Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2009 Uchwała RM – z lutego 2010 r.</p>	<p>2009 r.</p> <p>Wybudowano prawie 22 km sieci kanalizacyjnej i zmodernizowano około 0,4 km sieci (prace wykonywane były w 10 aglomeracjach).</p> <p>2010 r.</p> <p>Wybudowano prawie 87 km sieci i zmodernizowano około 0,1 km (prace wykonywane były w 10 aglomeracjach).</p> <p>Zakończono również realizację projektów: „Rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków do $Q=1875\ m^3/d$ w Moszczenicy. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Baby i Kiełczówka, etap II” oraz „Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Szczercowie wraz z budową sieci kanalizacyjnej w ulicy Piłsudskiego w Szczercowie”.</p> <p>2011 r.</p> <p>Wybudowano ponad 27km sieci i zmodernizowano około 0,2km sieci (prace wykonywane były w 8 aglomeracjach).</p> <p>Wybudowano nową oczyszczalnię ścieków w miejscowości Bolimowska Wieś z wykorzystaniem urządzeń istniejącej dotychczas oczyszczalni oraz wykonano kanalizację sanitarną w miejscowościach Bolimów, Podsokołów, Sokołów, Jasionna i Sierzchów w gminie Bolimów.</p> <p>W 2011 r. przekazano także do użytkowania oczyszczalnię ścieków w Krzeczowie w gminie Wierzchlas. Przedsięwzięcie zrealizowane zostało w ramach Projektu „Budowa gminnej oczyszczalni ścieków w Krzeczowie oraz kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami i przepompowniami ścieków - miejscowość Krzeczów”.</p> <p>2012 r.</p> <p>Wybudowano 48km sieci (prace wykonywane były w 10 aglomeracjach).</p> <p>Ukończono budowę mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Woli Krzysztoporskiej,</p>
3.	<p>Modernizacja i budowa sieci kanalizacyjnej, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją gospodarki osadowej oraz budowa nowych oczyszczalni w zasięgu pozostałych aglomeracji o wielkości $\geq 2\ 000$ RLM i $< 10\ 000$ RLM: Głuchów, Krośniewice, Wartkowice, Sędziejowice, Zduny, Dobroń, Inowódz, Lipce Reymontowskie, Mokrsko, Strzelce Wielkie, Białaczów, Rzeczyca, Czarnocin, Rokiciny, Uniejów, Domaniewice, gm.</p>	<p>Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2009 Uchwała RM – z lutego 2010 r.</p>	<p>2009 r.</p> <p>Wybudowano około 18km sieci kanalizacyjnej (prace wykonywane były w 6 aglomeracjach).</p> <p>Zakończono modernizację istniejącej oczyszczalni ścieków w Dobroniu.</p> <p>2010 r.</p> <p>Wybudowano około 30km sieci kanalizacyjnej (prace wykonywane były w 7 aglomeracjach).</p> <p>Zakończono budowę nowej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Strzelcach Wielkich oraz rozbudowę i remont gminnej oczyszczalni ścieków w Bartoszewce w gminie Rzeczyca.</p> <p>W 2010r zakończono także realizację projektu w gminie Sędziejowice pn. „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przyłączami oraz pompowni ścieków w miejscowości Bilew wraz z rozbudową sieci wodociągowej rozdzielczej”, w ramach którego wykonano: sieć kanalizacji</p>

	Ozorków, Paradyż, Gomunice, gm. Opoczno, Zawada gm. Tomaszów Maz. ¹⁶		<p>sanitarnej grawitacyjnej o długości prawie 4,9km, prawie 1km kanalizacji sanitarnej tłocznej, 3 przepompownie i 71 przyłączy kanalizacyjnych oraz realizację projektu w gminie Lipce Reymontowskie pn: „Kompleksowe uporządkowanie i rozbudowa systemu zbiorczej kanalizacji rozdzielczej w aglomeracji Lipce Reymontowskie - etap II”.</p> <p>2011 r. Wybudowano ponad 68km sieci kanalizacyjnej (prace wykonywane były w 8 aglomeracjach). Zakończono rozbudowę oczyszczalni ścieków w Krośniewicach w ramach zrealizowanego projektu „Budowa sieci kanalizacji rozdzielczej wraz z rozbudową oczyszczalni ścieków na terenie aglomeracji Krośniewice” oraz zmodernizowano oczyszczalnię ścieków w Uniejowie. W lutym 2011 r. w ramach trzeciej aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych przesunięto realne terminy realizacji inwestycji zaplanowanych w 5 aglomeracjach na:</p> <p>2012 r. – w przypadku aglomeracji Wola Krzysztoporska; 2014 r. – w przypadku aglomeracji Piotrków Trybunalski; 2015 r. – w przypadku aglomeracji: Opoczno, Aleksandrów Łódzki i Brzeziny.</p> <p>2012 r. Wybudowano 12,3 km sieci (prace wykonywane były w 5 aglomeracjach). Ukończono budowę mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Libiszowie (gm. Opoczno). Zmodernizowano oczyszczalnię w Uniejowie. Ukończono I etap budowy mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Strugienicach (gm. Zduny).</p>
GOSPODARKA ODPADAMI			
1.	Budowa instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych w Łodzi.	PO Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 aktualizacja styczeń 2010 Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 Uchwała nr XXIII/549/08 z 31.03.2008 r. Sejmiku Województwa	-----
2.	Budowa zakładów zagospodarowania odpadów komunalnych (ZZO) ¹⁷ wyposażonych w infrastrukturę do odzysku, recyklingu i unieszkodliwiania odpadów tj.: Krzyżanówek (gm. Krzyżanów), Piaski Bankowe (gm. Bielawy), Mostki (gm. Zduńska Wola), m. Łódź, Julków (gm. Skierniewice), Wola Kruszyńska (gm. Bełchatów), Pukinin (gm. Rawa Mazowiecka), Dylów A (gm. Pajęczno), Jadwinówka ¹⁸ (gm. Radomsko), Różanna (gm. Opoczno).	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	<p>2009 r. Rozbudowano Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Jadwiniówce (gmina Radomsko). Zakres rzeczowy inwestycji obejmował: wybudowanie hali sortowni odpadów, budowę i montaż linii sortowniczej o wydajności 35 tys. ton rocznie, a także zakup sprzętu technologicznego do hali sortowni, zakup sprzętu do kompostowni odpadów organicznych i zielonych, zakup pojemników na odpady niebezpieczne, a także rozwój selektywnej zbiórki odpadów, m.in. poprzez zakup samochodu oraz pojemników typu „dzwon” do selektywnej zbiórki odpadów.</p> <p>2010 r. Nie zakończono żadnej inwestycji.</p> <p>2011 r. Zmodernizowano zakład zagospodarowania odpadów komunalnych w Krzyżanówku (gmina</p>

¹⁶ W procesie aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych do tej grupy doszły następujące aglomeracje (AKPOŚK2010 załącznik 3): Uniejów, Domaniewice, gm. Ozorków, Paradyż, Gomunice, gm. Opoczno, Zawada (gm. Tomaszów Maz.)

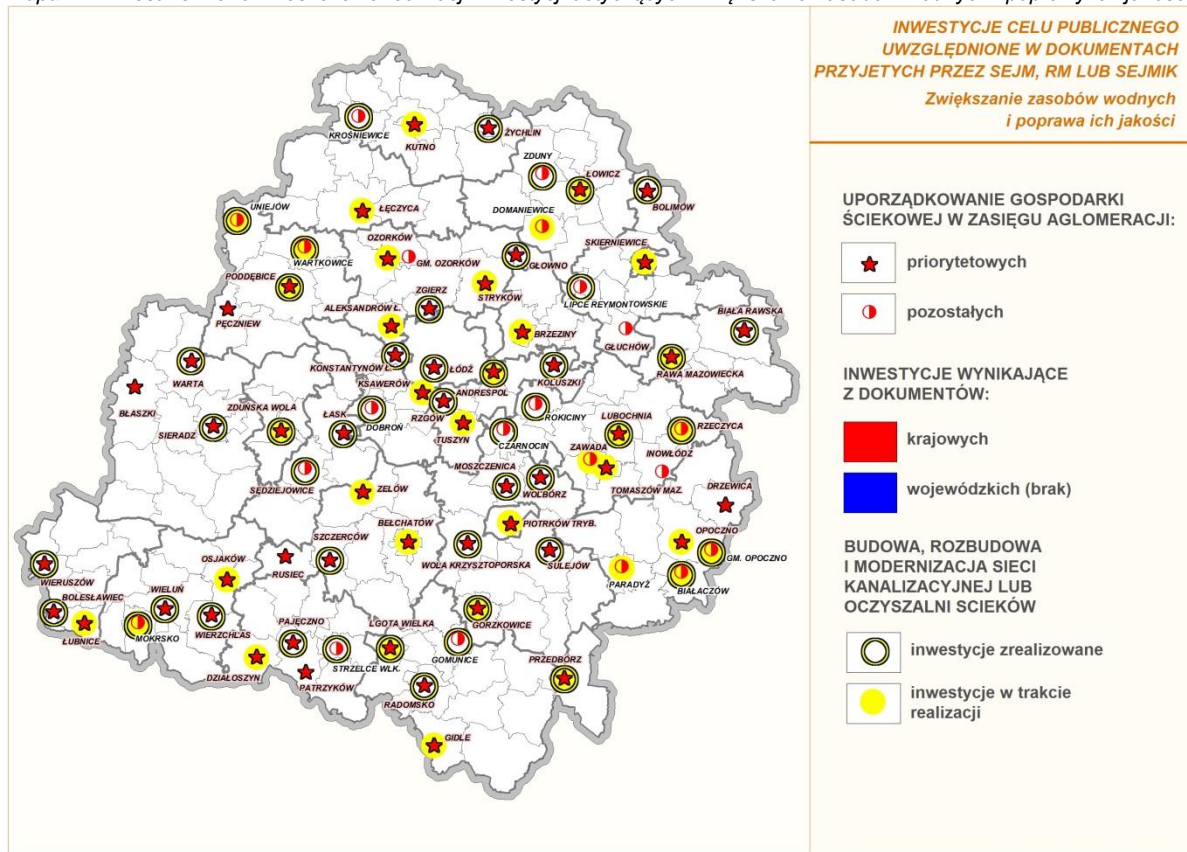
¹⁷ W aktualnie obowiązującym Planie Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012 (uchwała nr XXVI/481/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dn.21.06.2012r.) Zakład Zagospodarowania Odpadów (ZZO) zmienił nazwę na Regionalną Instalację Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK)

¹⁸ Obecna nazwa - Płoszów

			<p>Krzyżanów). W ramach inwestycji wybudowano: linię sortowniczą dla odpadów zmieszanych, nową kwaterę przeznaczoną do składowania odpadów przesortowanych oraz płytę kompostową do produkcji kompostu z odpadów roślinnych.</p> <p>Zakończono również budowę Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Różannie (gmina Opoczno). Zostały tu wykonane m.in. niecka nowego składowiska odpadów, sortownia, kompostownia i punkty zagospodarowania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych, drogi dojazdowe, ogrodzenie, budynek socjalno-administracyjny oraz obiekty magazynowe. Ponadto zrekultywowano starą nieckę gminnego składowiska odpadów.</p> <p>2012 r.</p> <p>W ramach realizacji RIPOK w Pukininie (gm. Rawa Maz.). wybudowano: linię sortowniczą dla odpadów zmieszanych oraz kompostownię do produkcji kompostu z odpadów biodegradowalnych.</p> <p>W ramach realizacji RIPOK w Dylowie A (gm. Pajęczno) rozbudowano kompostownię do produkcji kompostu z odpadów biodegradowalnych.</p>
3.	Budowa instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych tj.: m. Kutno, Bogumiłów (gm. Kleszczów).	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	-----
4.	Budowa stacji przeładunkowych: m. Piotrków Trybunalski, m. Sieradz.	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	<p>2010 r.</p> <p>Wybudowano stację przeładunkową odpadów komunalnych w Sieradzu dla całego strumienia odpadów zmieszanych oraz niektórych rodzajów odpadów „surowcowych” z rejonu Sieradza, skąd przewożone będą do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych „Orli Staw” w miejscowości Nowe Prażuchy k/Kalisza.</p>
5.	Budowa instalacji do fermentacji odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (kompostowni) poza ZZO tj.: m. Żychlin, Teklinów (gm. Wieruszów), Ruda (gm. Wieluń), Komorów (gm. Cielądz), Modlna (gm. Ozorków), m. Łask, m. Piotrków Trybunalski.	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	<p>2010 r.</p> <p>W Wieluniu na składowisku odpadów komunalnych w Rudzie zakończyła się realizacja budowy linii do segregacji odpadów, kompostowni, obiektów towarzyszących oraz infrastruktury technicznej. Głównym celem tego przedsięwzięcia było zapewnienie właściwej gospodarki odpadami stałymi poprzez minimalizację ilości odpadów deponowanych na składowisku (w tym biodegradowalnych).</p> <p>2012 r.</p> <p>Na składowisku odpadów komunalnych w Teklinowie (gm. Wieruszów) zakończyła się realizacja budowy kompostowni,</p>
6.	Budowa linii mechanicznego przetwarzania odpadów komunalnych (sortowni) poza ZZO tj.: m. Pabianice, Lubochnia (gm. Lubochnia), m. gm. Przedbórz, Modlna (gm. Ozorków), m. Piotrków Trybunalski.	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	<p>2012 r.</p> <p>W Piotrkowie Trybunalskim funkcjonują 2 sortownie odpadów (firmy JUKO i HAK), a na terenie składowiska Lubochnia – 1 sortownia.</p>
7.	Budowa instalacji do zagospodarowywania osadów ściekowych poza ZZ), tj.: m. Łódź, m. Zgierz (2), m. Kutno, Cedrowice (gm. Ozorków), m. Łask, m. Bełchatów, m. gm. Biała Rawska, m. Tomaszów Mazowiecki, m. Wieruszów.	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	<p>2009 r.</p> <p>W elektrociepłowni Energetyka Boruta Sp. z o.o. w Zgierzu rozbudowano dwa kotły rusztowo-fluidalne z instalacjami do współspalania odpadów, w tym komunalnych osadów ściekowych.</p> <p>W Łasku funkcjonuje instalacja do termicznego suszenia osadów ściekowych (suszenie słoneczne).</p> <p>2010 r.</p> <p>Zrealizowano w Grupowej Oczyszczalni Ścieków (GOŚ) w Łodzi instalację do termicznego przekształcania osadów ściekowych i skratek.</p> <p>2011 r.</p> <p>W oczyszczalni ścieków w Wieruszowie zainstalowano suszarnię osadów ściekowych</p>

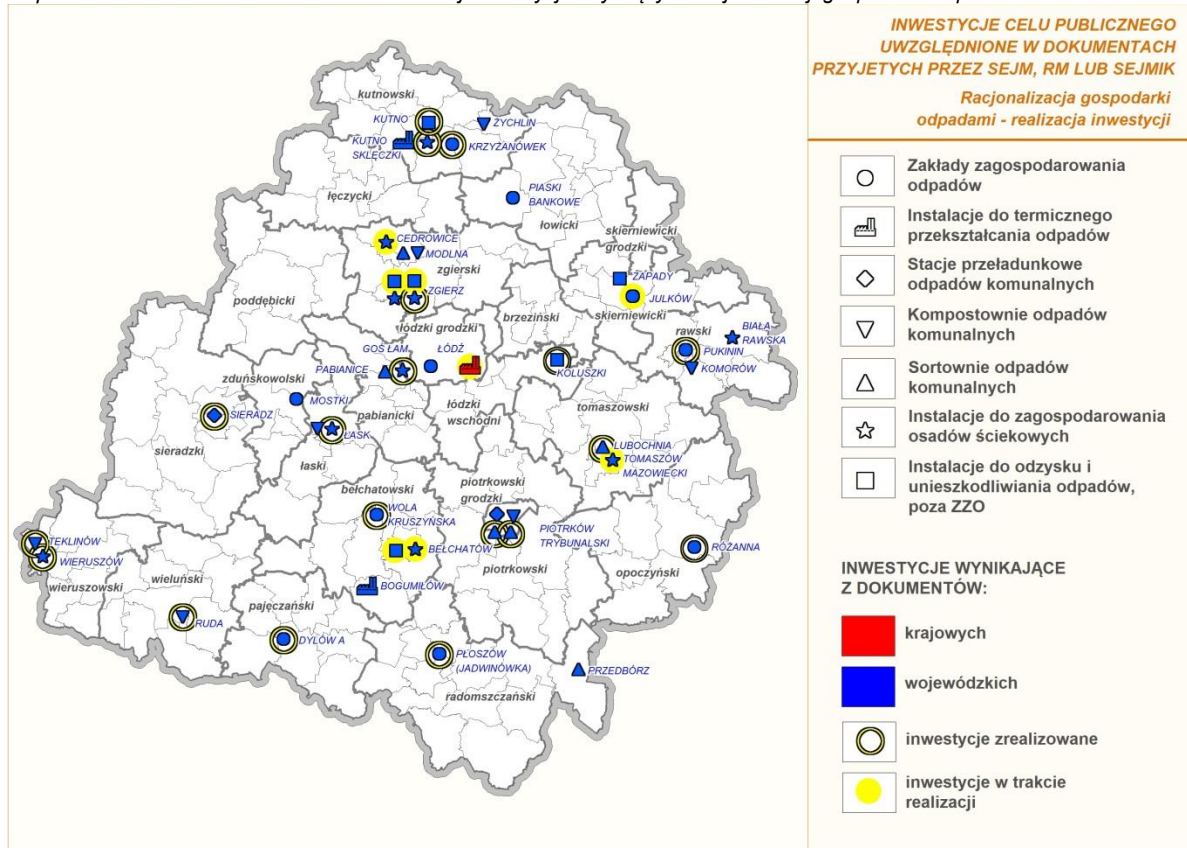
			wykorzystującą w głównej mierze energię słoneczną. 2012 r. W oczyszczalni ścieków w Kutnie zagęszczony i odwodniony osad ściekowy wykorzystywany jest do produkcji paliwa alternatywnego i kompostu.
8.	Budowa instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów poza ZZO, tj.: m. Zgierz (2), m. Kutno, m. Bełchatów, m. gm. Koluszki, Zapady (gm. Godzianów)	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego do 2011 r.	2009 r. W mieście Bełchatowie uruchomiono pilotażowy projekt przerobu odpadów na paliwa alternatywne w procesie odzysku R15, realizowany przez spółkę Eko-Region z Bełchatowa.

Mapa 17. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji inwestycji dotyczących zwiększania zasobów wodnych i poprawy ich jakości.

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 18. Przestrzenne rozmieszczenie realizacji inwestycji dotyczących racjonalizacji gospodarki odpadami.

Źródło: Opracowanie własne

V. REALIZACJA USTALEŃ AKTUALIZACJI „PLANU...” W PLANOWANIU MIEJSCOWYM

V.1. OCENA ZGODNOŚCI ZAPISÓW STUDIÓW UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMIN WOJEWÓDZTWA Z USTALENIAMI AKTUALIZACJI „PLANU....”

Bezpośrednim przełożeniem ustaleń aktualizacji „Planu...” na lokalną politykę przestrzenną jednostek samorządowych są studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Zapisy tych dokumentów w województwie łódzkim, szczególnie najstarszych tj. opracowanych w latach 1999-2000, w różnym stopniu odbiegają od ustaleń aktualizacji „Planu...”. Omawiany stan negatywnie wpływa na jakość polityki przestrzennej kształtowanej na poziomie lokalnym w województwie.

Zmiany i kolejne aktualizacje SUIKZP gmin nie postępują proporcjonalnie do szybkości przemian zachodzących w skali całego regionu. Kolejne lata niosą jednak za sobą tendencje powolnej poprawy tego stanu rzeczy. Wzrasta więc w województwie liczba gmin posiadających SUIKZP zawierające w swoich zapisach główne idee i cele aktualizacji „Planu...”.

Dla dokonania oceny zgodności bardzo zróżnicowanych zapisów wszystkich SUIKZP gmin i jednolitego porównania ich w skali całego województwa opracowano macierz tematyczną, w którą wstawiono zwaloryzowane wyniki oceny, a ich sumy przedstawiono przestrzennie na załączonych rysunkach.

Waloryzacji zgodności zapisów studiów i ustaleń aktualizacji „Planu...” dokonano w oparciu o 5-stopniową skalę, w której:

- 0 – oznacza niezgodność lub brak zapisów aktualizacji „Planu...” w studium;
- 1 – większość ustaleń jest niezgodna lub w studium brak większości zapisów aktualizacji „Planu...”;
- 2 – oznacza niezgodność lub brak części ustaleń aktualizacji „Planu...” w studium;
- 3 – większość ustaleń studium jest zgodna z zapisami aktualizacji „Planu...”;
- 4 – wszystkie zapisy aktualizacji „Planu...” znalazły się w ustaleniach studium gminy.

Przy ocenie każdej gminy nie brano pod uwagę ustaleń aktualizacji „Planu...”, które nie dotyczyły jej obszaru – tzn. dla danej gminy ustalenia te wykluczono z waloryzacji i nie nadawano im żadnej, nawet wartości zerowej.

Przyjmując zasadę, iż suma wszystkich 4 punktów nadanych dla każdego ustalenia dotyczącego danej gminy jest adekwatna do całkowitej zgodności dokumentu, obliczono maksymalną wartość, jaką dane studium mogłoby potencjalnie osiągnąć w wykonywanej ocenie. Procentowy udział rzeczywistych punktów nadanych studium każdej gminy w odniesieniu do omawianej wyżej maksymalnej ilości punktów możliwych do przyznania dla tej jednostki administracyjnej pozwolił na określenie **wskaźnika zgodności**, porównywalnego dla wszystkich jednostek administracyjnych.

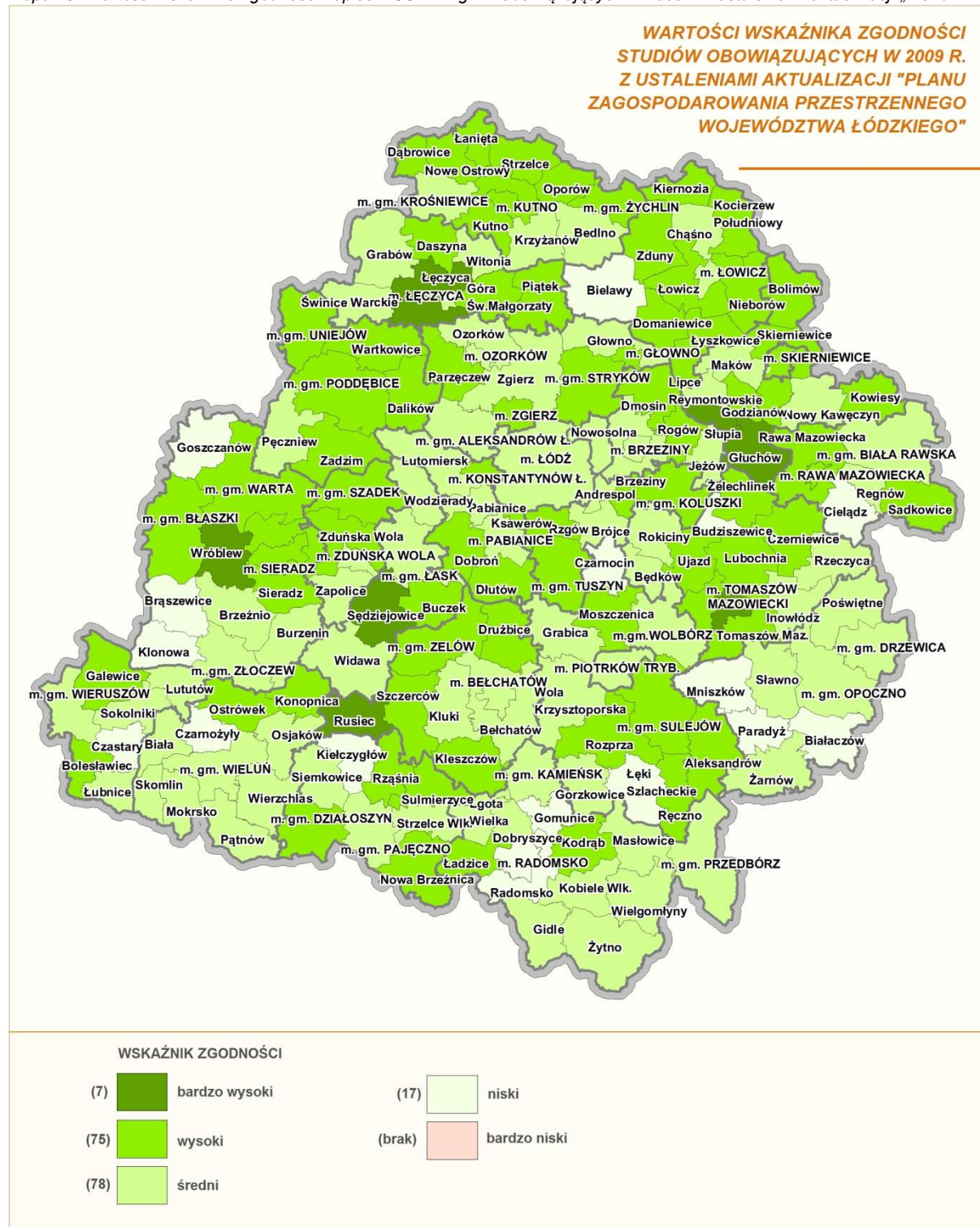
Przyjęto 5 stopni wskaźnika zgodności:

- bardzo niski (do 20% zgodności zapisów),
- niski (20-40%),
- średni (40-60%),
- wysoki (60-80%),
- i bardzo wysoki (powyżej 80%).

Zarówno w roku zerowym dla monitoringu realizacji ustaleń aktualizacji „Planu...” (2009 r.), jak i kolejnych latach: 2010 i 2011, w żadnej z gmin województwa łódzkiego nie stwierdzono w ocenie całościowej bardzo niskiego stopnia wskaźnika zgodności zapisów studium z ustaleniami aktualizacji „Planu...”, oznaczającego praktycznie brak zgodności lub bardzo minimalny zakres.

Mapa 19. Wartości wskaźnika zgodności zapisów SuiKZP gmin obowiązujących w 2009 r. z ustaleniami aktualizacji „Planu...”.

Źródło: Opracowanie własne.

**STUDIA UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMIN UCHWALONE W ROKU 2010, 2011 I 2012**

ROK UCHWALENIA STUDIUM

(31) 2012

(21) 2011

(25) 2010

2009 i wcześniej

W 2009 r. w 17 gminach (9,6% jednostek administracyjnych województwa) stwierdzono niski stopień wskaźnika zgodności, w dalszych 78 gminach (44,1%) – średni, w 75 gminach (42,3%) – wysoki i w pozostałych 7 gminach (4%) – bardzo wysoki.

Dokumenty te uchwalone zostały więc nie tylko przed aktualizacją „Planu...”, ale nawet przed jego pierwszą edycją z 2002 r.

W efekcie zdarza się, że zgodności między zapisami tych dokumentów występują jedynie w zakresie niektórych szandarowych dla województwa zapisów o powiązaniach komunikacyjnych lub infrastrukturalnych, dla których to przedsięwzięć korytarze inwestycyjne chronione były od wielu lat, nawet jeszcze przed powstaniem obecnego województwa łódzkiego w 1999 r. oraz w zakresie planowanych, również z reguły od wielu lat, powiązań przyrodniczych i kontynuacji zasięgów systemu obszarów objętych ochroną prawną.

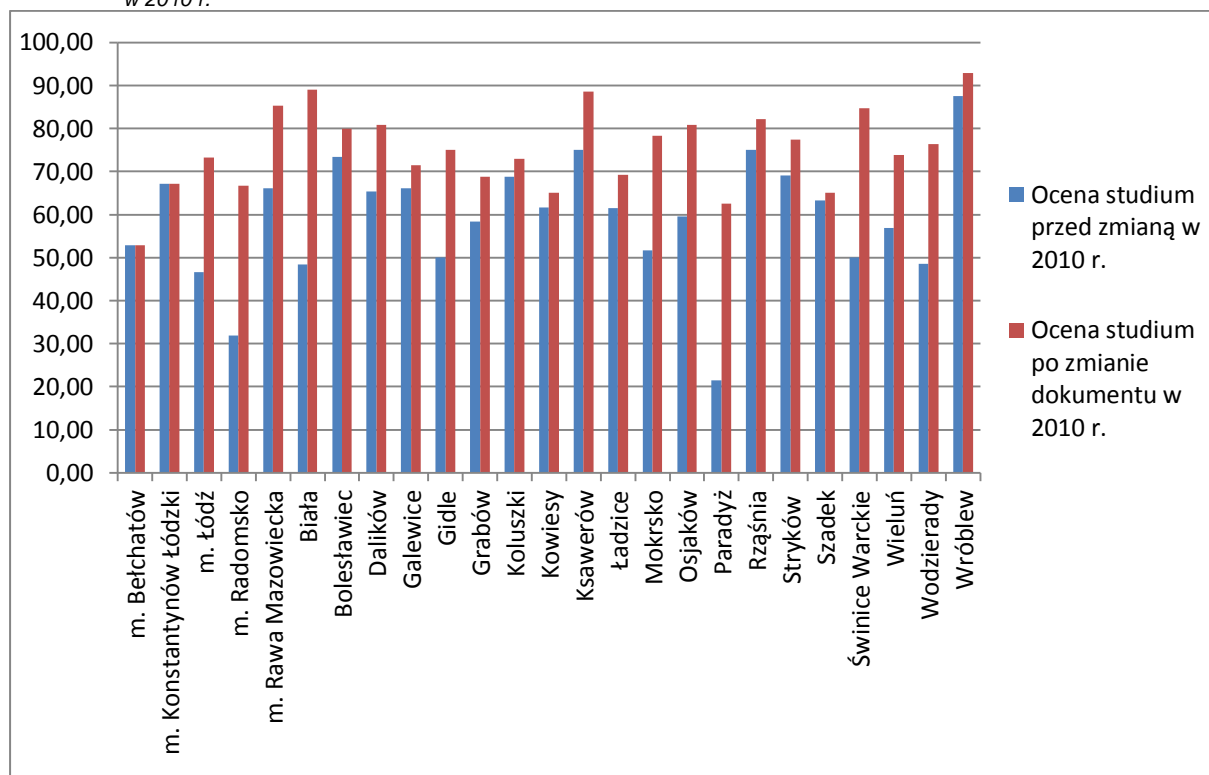
Braki zapisów ustaleń wiążących w studiach gmin także wynikają z reguły z różnic czasowych pomiędzy datą uchwalenia studium a okresem powstania wielu programów i dokumentów przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, analizowanych już jednak w aktualizacji „Planu...”.

W 2010 r. uchwalono 25 nowych (zaktualizowanych) studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, uchwalone w 2010 r., charakteryzują się wzrostem wskaźnika zgodności z ustaleniami aktualizacji „Planu...”. Wynika to między innymi z faktu, że część dokumentów powstała na przełomie 2009 i 2010 r., kiedy to opracowano już „Założenia rozwoju województwa”, przyjęte na posiedzeniu Zarządu Województwa Łódzkiego w dniu 22 kwietnia 2009 r. i kontynuowane w aktualizacji „Planu...”.

Zmiany wartości wskaźnika zgodności dla omawianych 25 jednostek samorządowych obrazuje poniższy wykres:

Wykres 27. Zmiany wartości wskaźnika zgodności z ustaleniami aktualizacji „Planu...” dla 25 gmin, które uchwałyły SUIKZP w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne.

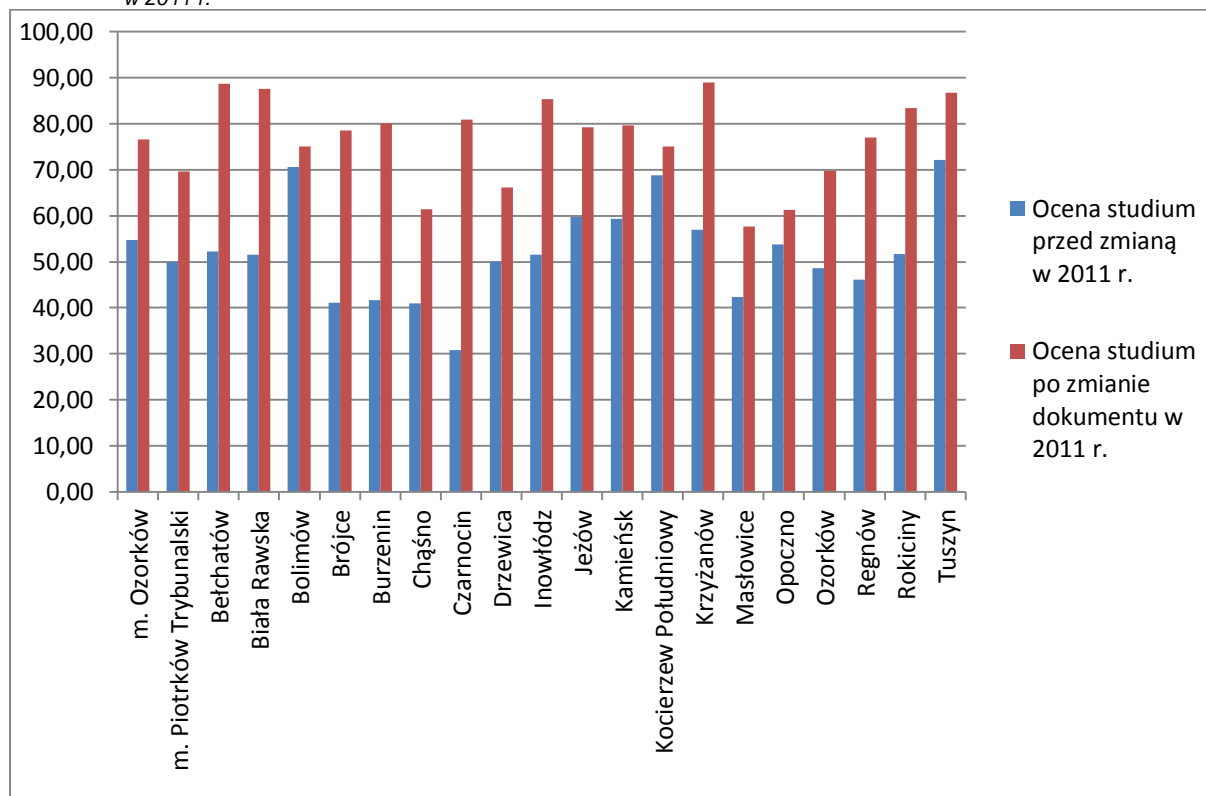
W efekcie zmian SUIKZP w 2010 r. nastąpiła w całym województwie widoczna poprawa stanu zgodności zapisów studiów gmin w województwie łódzkim z ustaleniami aktualizacji „Planu...”. Spadła liczba gmin charakteryzujących się niską i średnią wartością wskaźnika zgodności, wzrosła natomiast liczba gmin o wysokiej i bardzo wysokiej wartości wskaźnika.

Wysoki poziom stwierdzono w 79 gminach województwa (44,6% jednostek administracyjnych w województwie), a bardzo wysoki w kolejnych 13 (7,3%).

W 2011 r. kolejne 21 gmin uchwaliło swoje nowe (zaktualizowane) studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, również oceniane coraz wyżej w kontekście ich zgodności z aktualizacją „Planu...”.

Zmiany wartości wskaźnika zgodności dla omawianych 21 jednostek samorządowych obrazuje poniższy wykres.

Wykres 28. Zmiany wartości wskaźnika zgodności z ustaleniami aktualizacji „Planu...” dla 21 gmin, które uchwaliły SUIKZP w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Ogółem w 2011 r. w województwie łódzkim nastąpił dalszy spadek liczby gmin charakteryzujących się niską i średnią wartością wskaźnika zgodności, przy jednoczesnym wzroście liczby gmin o wysokiej i bardzo wysokiej wartości wskaźnika.

Wysoki poziom stwierdzono w 92 gminach (51,98% jednostek administracyjnych w województwie), a bardzo wysoki w kolejnych 22 (12,43%).

W 2012 r. kolejne 28 gmin uchwaliło swoje nowe (zaktualizowane) studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ogółem w 2012 r. w województwie łódzkim nastąpił wzrost liczby gmin charakteryzujących się wysoką i bardzo wysoką wartością wskaźnika zgodności z ustaleniami aktualizacji „Planu...”.

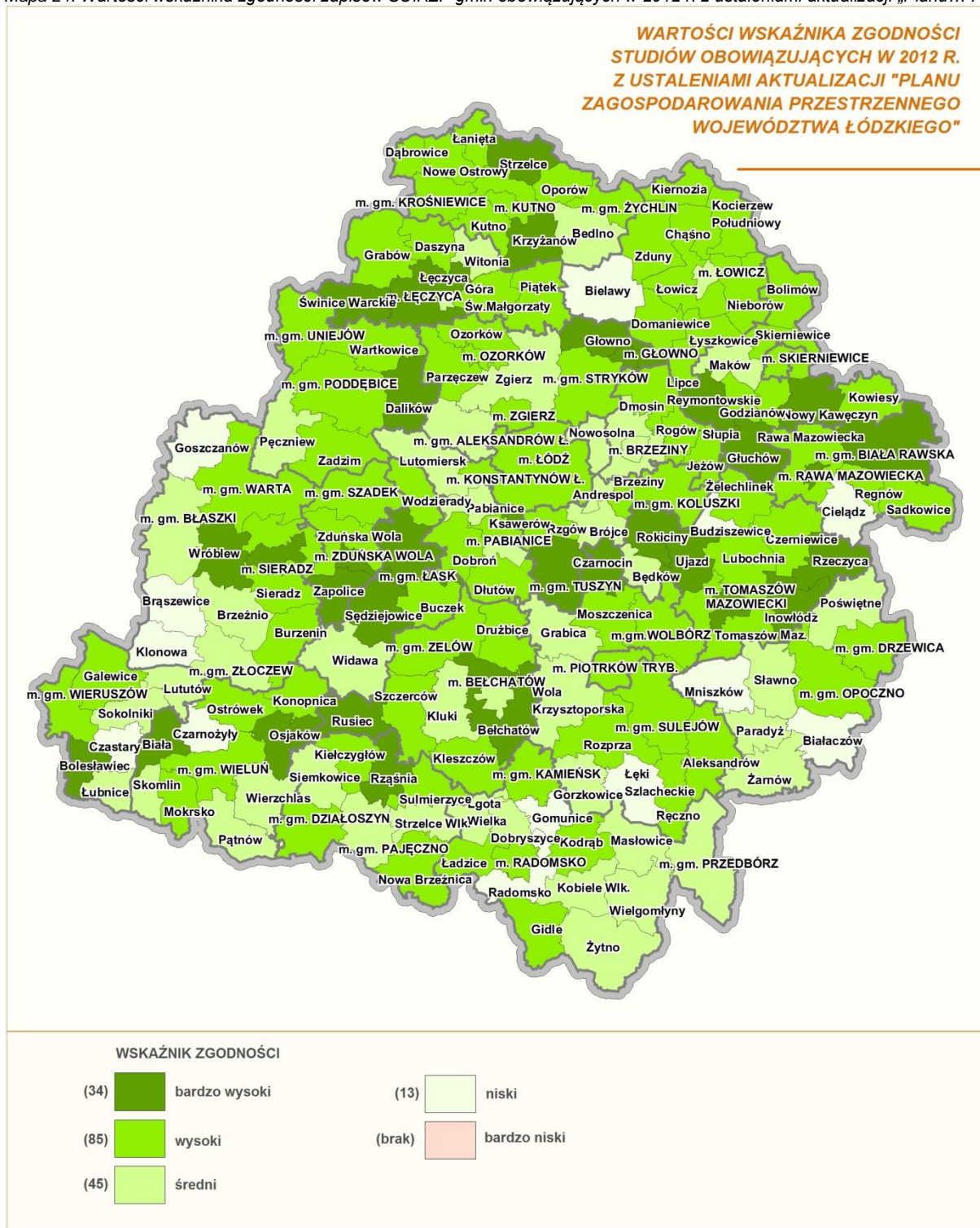
Wysoki poziom stwierdzono w 86 gminach (48,58% jednostek administracyjnych w województwie), a bardzo wysoki w kolejnych 33 (18,64%).

W 8 gminach stwierdzono niewielki spadek ich zgodności z aktualizacją „Planu...” (2 gminy charakteryzują się średnią wartością wskaźnika zgodności, 6 gmin charakteryzuje się wysoką lub bardzo wysoką wartością wskaźnika zgodności). Pozostałe 20 gmin charakteryzuje się wzrostem wskaźnika zgodności z ustaleniami „Planu...”.

Zmiany wartości wskaźnika zgodności dla omawianych 28 jednostek samorządowych obrazuje poniższy wykres.

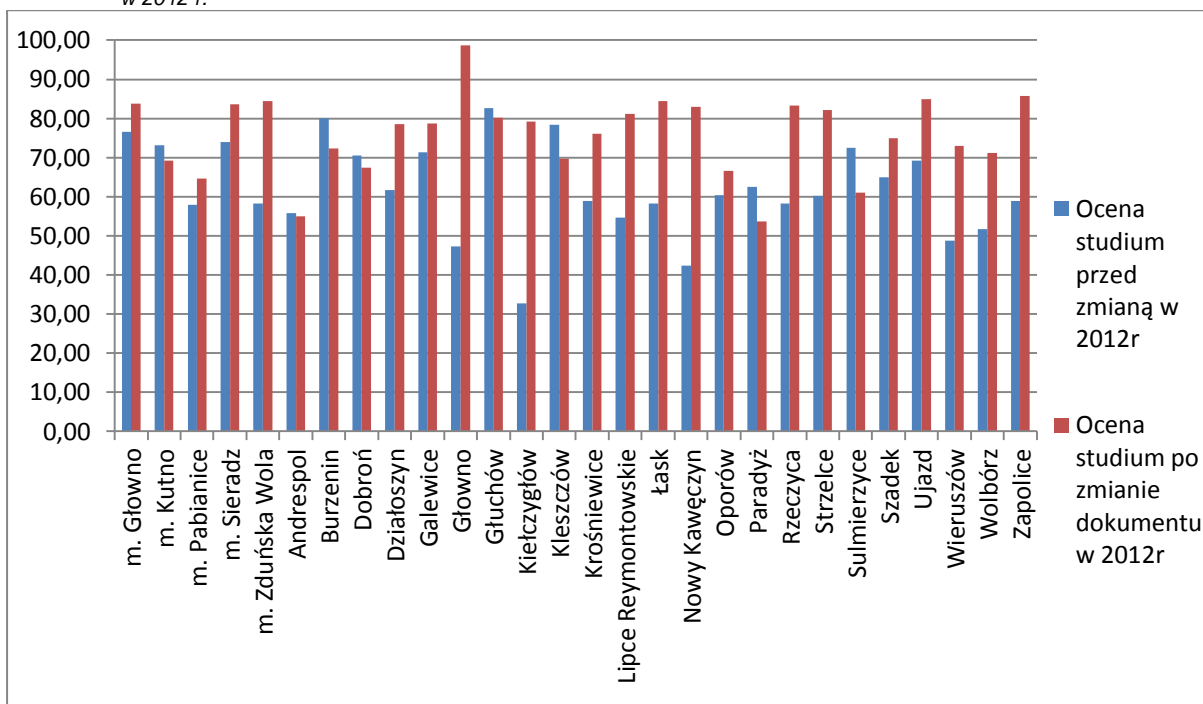

Mapa 21. Wartości wskaźnika zgodności zapisów SUIKZP gmin obowiązujących w 2012 r. z ustaleniami aktualizacji „Planu...”.

Źródło: Opracowanie własne.

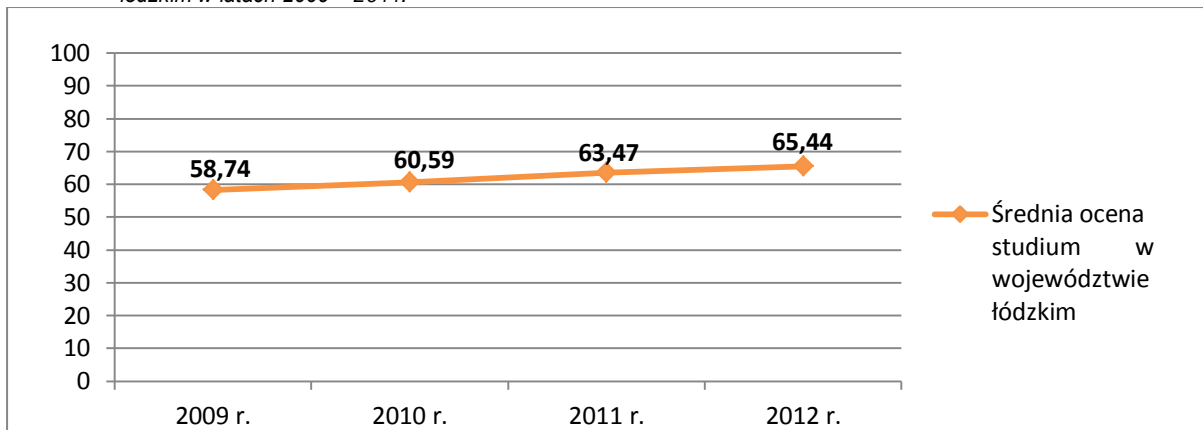
Wykres 29. Zmiany wartości wskaźnika zgodności z ustaleniami aktualizacji „Planu...” dla 28 gmin, które uchwałyły SUIKZP w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Nastąpił powolny przyrost wartości średniej wskaźnika zgodności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w województwie łódzkim i jego przejście z poziomu średniego w 2009 r. do poziomu wysokiego w 2010 r., 2011 r. i 2012 r. (wartość wskaźnika ponad 60%).

Wykres 30. Zmiany średniej wartości wskaźnika zgodności z ustaleniami aktualizacji „Planu...” dla gminy w województwie łódzkim w latach 2009 – 2011.

Źródło: Opracowanie własne.

Oceniając szczegółowo w 2012 r. zapisy SUIKZP gmin w województwie łódzkim należy zauważyć, że najmniej zgodności stwierdzono w zakresie celu: „Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu”. Wynika to zarówno ze zmiany podejścia aktualizacji „Planu...” do zdiagnozowanych problemów województwa tj. zmiany priorytetów i potrzeb w stosunku do wcześniejszej wersji dokumentu (np.: w aktualizacji „Planu...” po raz pierwszy tak silnie zaakcentowano potrzeby w zakresie wzrostu dostępności mieszkańców województwa do usług medycznych i usług pomocy społecznej lub rozwój powiązań o charakterze klastrów), jak również bardzo zróżnicowanego podejścia do całości omawianej problematyki na poziomie regionalnym i lokalnym. W studiach bardzo rzadko poruszana jest tematyka roli danej jednostki administracyjnej

w całym systemie osadniczym województwa, z reguły brak również zapisów o ponadregionalnych powiązaniach usługowych czy gospodarczych danej jednostki.

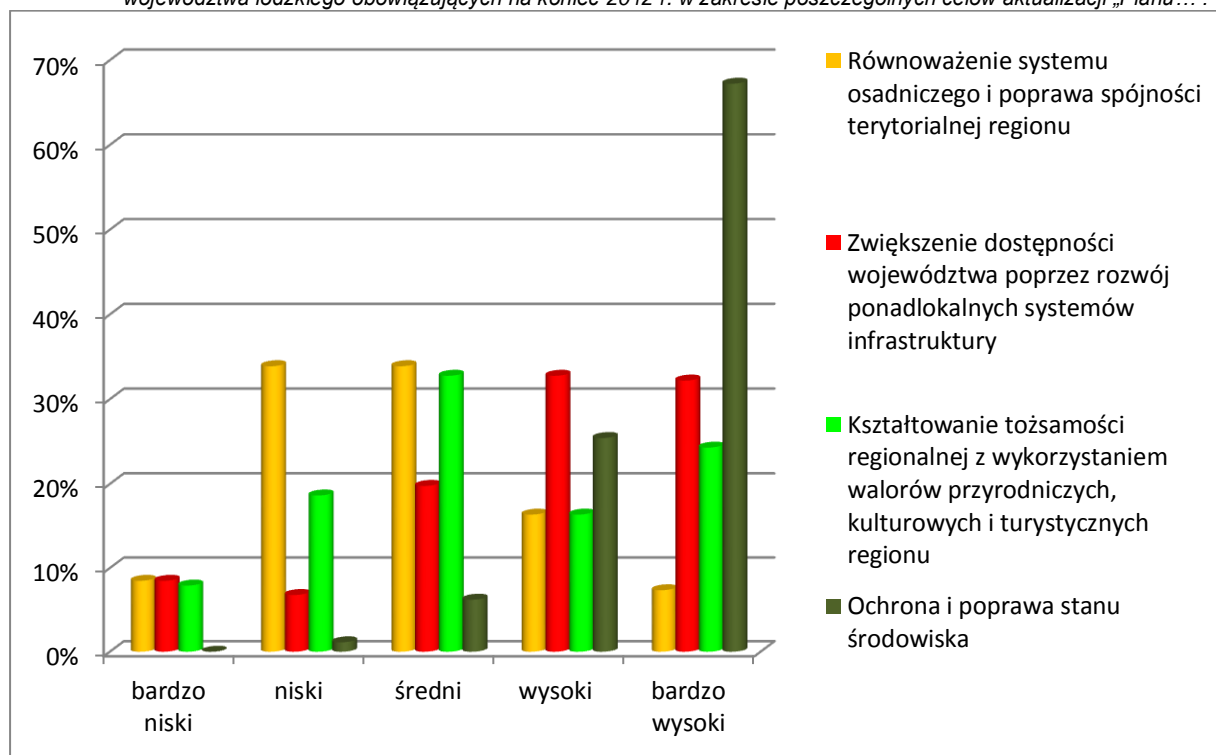
Średnia ocena zgodności studiów z ustaleniami aktualizacji „Planu...” w zakresie celu: „Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu” wzrosła od 2009 r. z wartości 41,91% do 46,22% w 2012 r.

Najwięcej zgodności stwierdzono w zakresie celu „Ochrona i poprawa stanu środowiska”. Średnia wartość wskaźnika zgodności studiów z ustaleniami aktualizacji „Planu...” w zakresie celu „Ochrona i poprawa stanu środowiska” wzrosła od 2009 r. z wartości 84,24% do 84,79% w 2012 r.

Pozostałe dwa cele: „Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury” oraz „Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu” oscylują pod względem wartości wskaźnika zgodności pomiędzy omówionymi już celami.

Średnia wartość wskaźnika zgodności studiów z ustaleniami aktualizacji „Planu...” w zakresie celu: „Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury” wzrosła od 2009 r. z wartości 52,42% do 63,82% w 2012 r., natomiast średnia wartość wskaźnika zgodności studiów z ustaleniami aktualizacji „Planu...” w zakresie celu: „Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu” wzrosła od 2009 r. z wartości 43,80% do 56,79% w 2012 r.

Wykres 31. Wartości wskaźnika zgodności studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin województwa łódzkiego obowiązujących na koniec 2012 r. w zakresie poszczególnych celów aktualizacji „Planu...”.

Źródło: Opracowanie własne.

V.2. SZCZEGÓŁOWA ANALIZA ZAPISÓW STUDIÓW UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMIN WOJEWÓDZTWA NA PRZYKŁADZIE PROBLEMATYKI ZWIĄZANEJ Z INFRASTRUKTURĄ KOMUNIKACYJNĄ W KONTEKŚCIE USTALEŃ AKTUALIZACJI „PLANU....”

W ramach monitoringu realizacji „Planu...” przeprowadzono szczegółową analizę zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod kątem zgodności z ustaleniami „Planu...” w zakresie transportu. Rokiem zerowym, stanowiącym odniesienie dla oceny realizacji „Planu...” jest rok 2009. Analizą objęto wszystkie studia obowiązujące na koniec 2012 r.

W wyniku przeglądu, mimo wymaganej ustawowo spójności studiów z „Planem...”, stwierdzono rozbieżności dotyczące przede wszystkim projektowanych elementów układu drogowego i kolejowego.

W znaczącej większości różnice te wynikają z różnego okresu opracowań ww. dokumentów planistycznych. W niektórych gminach obowiązują jeszcze studia opracowane ponad 10 lat temu. W tym czasie zmienił się układ autostrad i dróg ekspresowych (poprzez kolejne rozporządzenia w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych) oraz nastąpiła zmiana w polityce rozwoju układu kolejowego.

Różnice występujące w porównywanych dokumentach planistycznych odnoszące się zarówno do zapisów tekstowych, jak i graficznych podzielono na następujące grupy:

- A. Brak elementów regionalnego układu komunikacyjnego w studiach,
- B. Inne trasowanie w studiach elementów regionalnego układu,
- C. Inne elementy układu drogowego i kolejowego w studiach - nieuwzględnione w „Planie...”.

Analiza studiów obowiązujących na koniec 2009 r. wykazała następujące rozbieżności:

A. BRAK ELEMENTÓW UKŁADU DROGOWEGO I KOLEJOWEGO W STUDIACH

Zagadnienie dotyczy generalnie nieuwzględnienia w studiach nowych elementów układu drogowego i kolejowego, wynikających z dokumentów krajowych (ustalenia wiążące) bądź postulatów wynikających z ustaleń „Planu...”. W analizach zwraca się uwagę na datę opracowanego studium.

UKŁAD DROGOWY:

1. **Brak odcinka drogi ekspresowej S-14 na północ od węzła „Emilia” na A-2 do drogi krajowej nr 1** – gm. Zgierz (1999 r.),
2. **Brak drogi ekspresowej S-12** w gm. Mniszków (1999 r.) , gm. Sławno (2003 r.) i m. gm. Opoczno (2006 r.),
3. **Brak węzłów na drodze ekspresowej S-8 Piotrków Trybunalski – Warszawa**
  - w. „Polichno” i „Studzianki” w gm. Wolbórz (2001 r.),
  - w. „Julianów” w gm. Rawa Mazowiecka (2006 r.),
4. **Brak odcinka obwodnicy Pabianic klasy GP (podłączenie do S-14)** – w gm. Pabianice (2000 r.),
5. Brak preferowanego w „Planie...” przełożenia drogi krajowej nr 72 w gm. Nowosolna (2000 r.), uwzględniono tylko krótką obwodnicę Lipin, w gm. Brzeziny (2001 r.) - krótka obwodnica Brzezin,
6. Brak postulowanego w „Planie...” przełożenia drogi krajowej nr 45 związanego ze złożem Złoczew w gminie Ostrówek (2005 r.) i gm. Złoczew (2001 r.),
7. Brak postulowanego przełożenia DW 710 - w studium m. Konstantynów Łódzki (2008 r.) - jest tylko obwodnica Konstantynowa, w gm. Lutomiersk (2005 r.) – jest obwodnica Lutomierska,
8. Brak połączenia Portu Lotniczego Łódź z drogą ekspresową S-14 (fragment obwodnicy międzydzielnicowej) w studium m. Łodzi (2002 r.),

9. Brak drogi obsługującej pasmo koluszkowskie w studium m. Łodzi (2002 r.),
10. Brak łącznika z węzłem „Aleksandrów – Konstantynów” na S-14 w studium m. Łodzi (2002 r.),
11. Brak postulowanego w „Planie...” podwyższenia kategorii dróg powiatowych do wojewódzkich odnotowano we wszystkich gminach, przez które przechodzą drogi (z wyjątkiem studium gm. Ręčno z 2002 r., w którym uwzględniono postulat):
  - ciąg dróg Błaszki – Złoczew – m. gm. Błaszki (2008 r.), gm. Brąszewice (2001 r.), m. gm. Złoczew (2001 r.),
  - ciąg dróg Widawa – Pajęczno – gm. Widawa, (2005 r.) gm. Rusiec (2009 r.), Kielczygłów (2001 r.), Siemkowice (2008 r.), m. gm. Pajęczno (2008 r.),
  - ciąg dróg Kamieńsk – Ręčno – Żarnów - m. gm. Kamieńsk (2009 r.), gm. Gorzkowice (2002 r.), Łęki Szlacheckie (2002 r.), gm. Aleksandrów (2008 r.), gm. Żarnów (2001 r.),
12. Brak postulowanych w „Planie...” obwodnic w ciągu dróg wojewódzkich:
  - obwodnica Dmosina w ciągu DW 704 – gm. Dmosin (2001 r.),
  - obwodnica Budziszewic w ciągu DW 715 – gm. Budziszewice (2000 r.),
  - obwodnica Brójec w ciągu DW 714 – gm. Brójce (2002 r.).

UKŁAD KOLEJOWY:

1. **Brak alternatywnego przebiegu kolei Zgierz – Kutno wzdłuż autostrady A-1** w m. Kutno (2008 r.), gm. Krzyżanów (2001 r.), gm. Piątek (2005 r.),
2. **Brak łącznicy Słomianka – Opoczno** – gm. Opoczno (2006 r.),
3. **Brak zapisów dotyczących kolei aglomeracyjnej** (m. Łódź, m. Zduńska Wola, m. gm. Łask, gm. Dobroń, m. Pabianice, gm. Pabianice: gm. Andrespol , m. gm. Koluszki: m i gm. Zgierz, m. gm. Stryków, gm. Głowno, gm. Domaniewice, gm. i m. Łowicz., m. i gm. Kutno,
4. **Brak zapisów dotyczących dostosowania CMK do prędkości 250-300 km/h,**
5. **Brak uwzględnienia Kolei Dużych Prędkości** (koncepcja przebiegu w opracowaniu),
6. Brak postulowanego w „Planie...” połączenia kolejowego Wielunia z Łodzią – w gm. Wierchlas (2002 r.), gm. Siemkowice (2008 r.) i gm. Kielczygłów (2001 r.),
7. Brak łącznicy kolejowej wyprowadzającej ruch z linii nr 17 i 25 z kierunku Łodzi na linię nr 1 - gm. Koluszki (2006 r.) .

B. INNE TRASOWANIE W STUDIACH ELEMENTÓW UKŁADU DROGOWEGO I KOLEJOWEGO

Szczególną uwagę zwrócono na nieścisłości w przebiegu elementów układu drogowego, których przebieg jest przesądzony i uwzględniony w „Planie...”. Zaznaczono również te elementy układu, które wykazują niespójności z przebiegiem postulowanym generalnie w „Planie...”.

- *Inne trasowanie w studiach elementów, których przebieg jest przesądzony i uwzględniony w „Planie...” (A-1, A-2, S-8, S-14)*

1. Inny przebieg autostrady A-1 w gm. Krzyżanów (2001 r.) i gm. Piątek (2005 r.) - GDDKiA przeprowadziła weryfikację przebiegu ze względu na NATURE 2000,
2. Nieścisłości w przebiegu drogi ekspresowej S-8 w gminach: Wieruszów, Sokolniki, Brzeźnio, m. gm. Sieradz, gm. Zduńska Wola, Dobroń i Rzgów,
3. Inny przebieg połączeń drogi ekspresowej S-8 z DK 12,14:
  - m. Sieradz (2009 r.) - inna obwodnica Sieradza, inne połączenie węzła „Sieradz Wsch.”,
  - m. Zduńska Wola (2009 r.) – inne połączenie węzła „Zduńska Wola”,

4. Uwzględniony przebieg drogi ekspresowej S-8 - w gm. Brąszewice (2001 r.) ostatecznie S-8 nie przebiega przez gminę,
5. Inny przebieg drogi ekspresowej S-14 w gminie Zgierz (1998 r.), m. Zgierz (2005 r.), m. Łodzi (2002 r.), gm. Pabianice (2000 r.),
6. Inny niż w projekcie i w „Planie...” przebieg podłączenia S-14 do drogi krajowej nr 71 w studium m. Konstancinowa (2008 r.),
7. Inny przebieg obwodnicy Bełchatowa w ciągu DK 8 – m. Bełchatów (2000 r.).

- *Inna kategoria drogi uwzględniona w studiach.*

1. Inna kategoria drogi - w gm. Zapolice (2000 r.), gm. Pabianice (2000 r.) uwzględniono autostradę A-8 zamiast drogi ekspresowej S-8.

- *Inne trasowanie w studiach elementów układu drogowego i kolejowego, których przebieg generalnie zakłada się w „Planie...”*

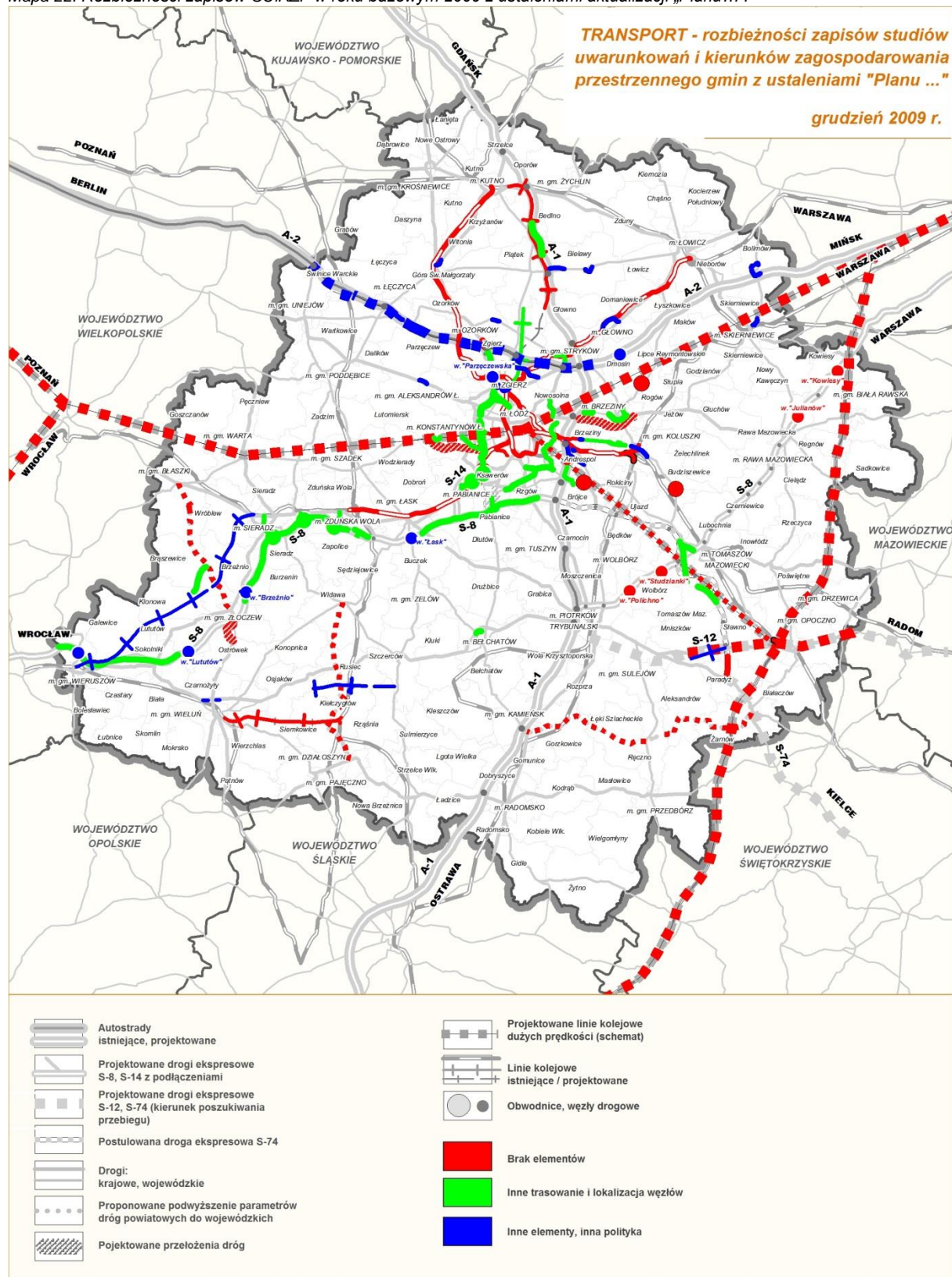
1. Inny przebieg postulowanej drogi ekspresowej S-74 w gm. Tomaszów Mazowiecki (2002 r.),
2. Inny przebieg postulowanego w „Planie...” przełożenia drogi wojewódzkiej nr 485 w gm. Pabianice (2000 r.), gm. Dłutów (2009 r.),
3. Inny przebieg połączenia drogowego obsługującego pasmo koluszkowskie w gm. Brzeziny (2000 r.),
4. Inny przebieg postulowanej w „Planie...” obwodnicy aglomeracyjnej w studium m. Łodzi (2002 r.), m. gm. Rzgów (2007 r.), gm. Ksawerów (2005 r.),
5. Inny przebieg łącznika Al. Włókniarzy w Łodzi z węzłem Łódź Północ na S-14 w studium m. Zgierz (2005 r.) i Łodzi (2002 r.),
6. Inny przebieg alternatywnej linii kolejowej relacji Zgierz – Kutno w m. gm. Zgierz (1999 r.).

C. INNE ELEMENTY UKŁADU DROGOWEGO I KOLEJOWEGO W STUDIACH - NIEUWZGLĘDNIONE W „PLANIE...”

- *Dodatkowe obwodnice i przełożenia dróg*

1. Obwodnice w ciągu dróg wojewódzkich:
  - Obwodnica Modlnej w ciągu DW 708, - w studium gm. Ozorków (2000 r.),
  - Obwodnica Oszkowic i Bielaw w ciągu DW 703, - studium gm. Bielawy (2000 r.),
  - Obwodnica Bolimowa w ciągu DW 705 - w studium gm. Bolimów (2000 r.),
  - Obwodnica Andrespola w ciągu DW 713 – w studium m. Łodzi (2002 r.) i gm. Andrespol (2008 r.),
2. Obwodnice w ciągu dróg krajowych:
  - Obwodnica Topoli Królewskiej w ciągu DK 60 – w studium gm. Łęczycza (2002 r.),
  - Obwodnica Główna w ciągu DK 14 – w studium gm. Główno (2002 r.),
  - Obwodnica (przełożenie) DK 71 – w studium m. Zgierz (2005 r.),
  - Obwodnica Prawęcic w ciągu DK 72 – w studium m. gm. Aleksandrowa Ł. (2001r.),
3. Przełożenie DW 469 - w studium gm. Wartkowice (2001 r.) - nie uwzględniono przy realizacji A-2,
4. Projektowana droga 72Bis – GP uwzględniona w studium gm. Andrespol (2008 r.) – w „Planie...” zakładane przełożenie drogi 72 będące obwodnicą Brzeziny i sąsiadujących miejscowości wzdłuż DW 72,
5. Wschodnia obwodnica Łódzkiego Zespołu Miejskiego – GP uwzględniona studium gm. Zgierz (1999 r.),

Mapa 22. Rozbieżności zapisów SUIKZP w roku bazowym 2009 z ustaleniami aktualizacji „Planu...”.

Źródło: Opracowanie własne.

- *Dodatkowe węzły na drogach ekspresowych S8, S14 i autostradzie A2 nieuwzględnione w projektach i „Planie...”*
7. Węzeł „Dmosin” na A-2 w studium gm. Dmosin (2002 r.) - w projekcie autostrady nie uwzględniono węzła,
  8. Węzły na S-8 (nieuwzględnione ostatecznie w projekcie):
    - z drogą wojewódzką nr 450 w studium gm. Wieruszów (2007 r.),
    - węzeł „Lututów” na S-8 w studium gm. Lututów (2001 r.),
    - węzeł „Brzeźnio” na S-8 w studium gm. Brzeźnio (2005 r.),
    - węzeł „Łask” na S-8 z DW 483 w studium gm. Łask (2008 r.),
  9. Węzeł „Parzęczewska” na S-14 - w studium m. Zgierz.
- *Inne elementy układu kolejowego wynikające z wcześniejszej (nieaktualnej) polityki*
1. Magistrala kolejowa relacji Wieluń – Bełchatów - Idzikowice w studium gm. Czarnożyły (2000 r.), gm. Kiełczygłów (2001 r.), gm. Mniszków (1999 r.),
  2. Magistrala kolejowa skrót Sieradz – Wrocław - w studium gm. Wieruszów (2007 r.), gm. Galewice (2001 r.), gm. Klonowa (2005 r.), gm. Złoczew (2001 r.), Brzeźnio (2005 r.), Wróblew (2006 r.),
  3. Szybka kolej W-Z - w studium gm. Uniejów (2009 r.), Świnice Warckie (2001 r.), gm. Parzęczew (2009 r.), gm. Zgierz (1999 r.), m. gm. Stryków (2006 r.).

Analiza 26 studiów uchwalonych w 2010 r. wykazała następujące rozbieżności:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Łodzi:

- Niespójność w przebiegu drogi obsługującej pasmo koluszkowskie w studium,
- Inny przebieg łącznika z węzłem „Aleksandrów – Konstantynów” na S-14 w studium,
- Inny przebieg łącznika Al. Włókniarzy w Łodzi z węzłem „Łódź Północ” na S-14,
- Dodatkowa korekta przebiegu drogi wojewódzkiej nr 713 przez tory w studium,
- Brak zapisu dotyczącego realizacji połączenia KDP z Łodzi do CMK.

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. gm. Szadek

- Brak zapisów dotyczących możliwości przebiegu Kolei Dużych Prędkości.

3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Wodzierady

- Brak zapisów dotyczących możliwości przebiegu Kolei Dużych Prędkości.

4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. gm. Stryków

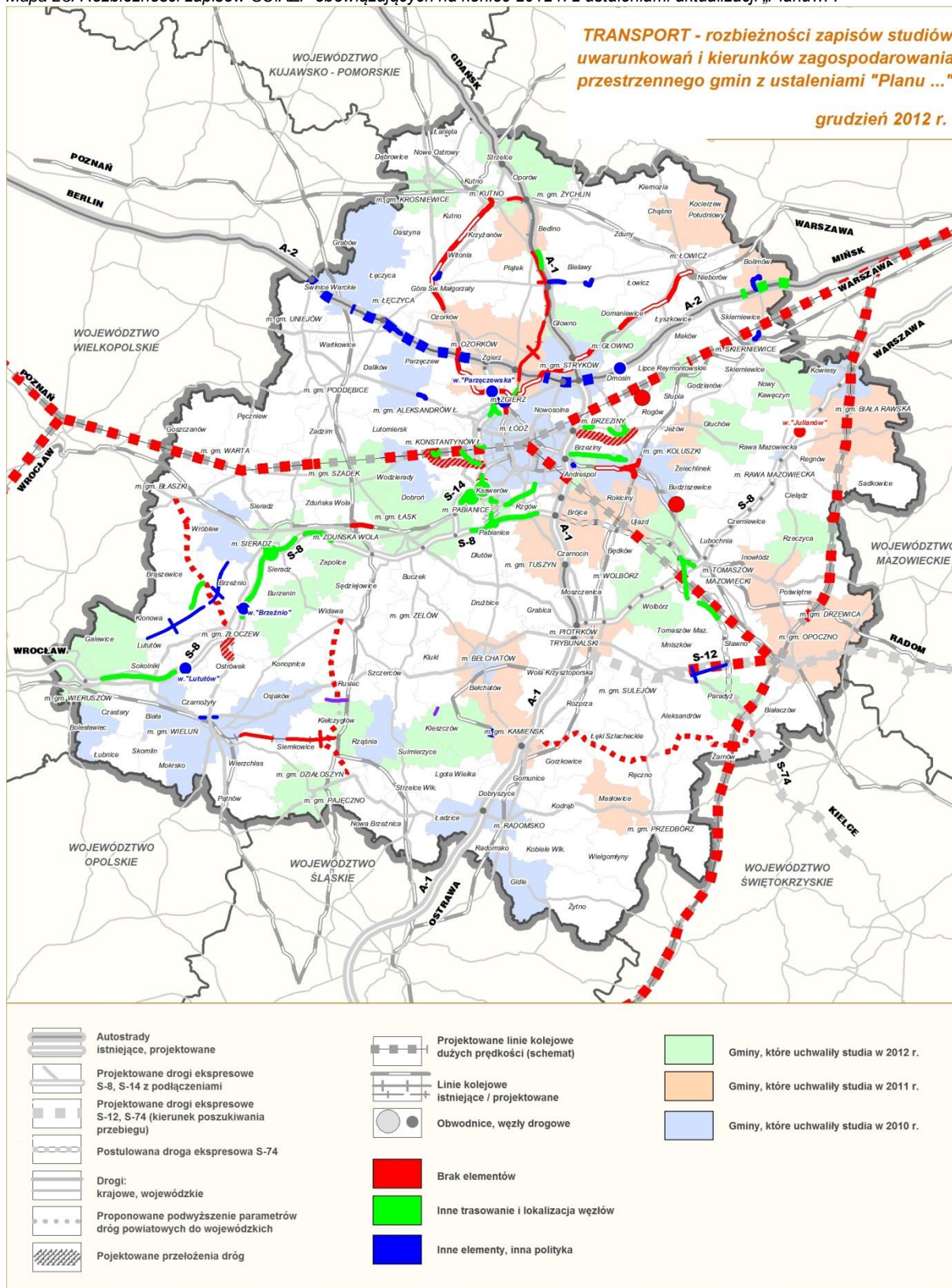
- Brak zapisów dotyczących kolei aglomeracyjnej,
- Uwzględnienie w studium szybkiej kolei W-Z (wzdłuż autostrady) – inna polityka (ominięcie Łodzi).

5. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. gm. Koluszki

- Brak zapisów dotyczących kolei aglomeracyjnej,
- Brak łącznicy kolejowej wyprowadzającej ruch z linii nr 17 i 25 z kierunku Łodzi na linię nr 1,
- Niespójności w przebiegu połączenia drogowego obsługującego pasmo koluszkowskie.

Mapa 23. Rozbieżności zapisów SUIKZP obowiązujących na koniec 2012 r. z ustaleniami aktualizacji „Planu...”.

Źródło: Opracowanie własne.

6. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Konstantynowa

- Inny niż w projekcie i w „Planie...” przebieg podłączenia S-14 do drogi krajowej nr 71,
- Brak postulowanego przełożenia DW 710 - jest tylko obwodnica Konstantynowa.

7. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Ksawerów

- Inny przebieg obwodnicy aglomeracyjnej postulowanej w „Planie...”.

8. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Paradyż

- Brak zapisu dotyczącego modernizacji CMK do parametrów KDP.

9. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Kowiesy

- Brak zapisu dotyczącego modernizacji CMK do parametrów KDP.

W pozostałych studiach uchwalonych w 2010 r. nie odnotowano rozbieżności z ustaleniami „Planu...”, wcześniejsze niespójności zostały zweryfikowane (np. w studium gm. Paradyż uwzględniono postulowany przebieg drogi ekspresowej S-74, w studium gm. Galewice i Wróblew pominięto nieaktualną linię kolejową skrót Sieradz – Wrocław).

Z analizy studiów, pod kątem spójności z zapisami „Planu...” wynika, że istnieje wiele rozbieżności, głównie w studiach opracowywanych do roku 2009, które obowiązywała spójność z „Planem zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego” uchwalonym w 2002 r.

Porównując stopień rozbieżności w studiach do roku bazowego 2009 r. stwierdza się, że generalnie w 26 studiach uchwalonych w 2010 r. nastąpiła weryfikacja wcześniejszych niespójności w układzie drogowym. Występujące jeszcze niespójności dotyczą z reguły przebiegu projektowanych elementów, dla których dopuszcza się zmianę ze względu na brak szczegółowych projektów i ustalonego przebiegu. W dużym stopniu zlikwidowane zostały rozbieżności w studium Łodzi w zakresie elementów regionalnego znaczenia. Uwzględniono np. projektowane wyjście drogowe w kierunku pasma koluszkowskiego, wschodnią obwodnicę aglomeracyjną, połączenie Portu Lotniczego Łódź z drogą ekspresową S-14, odstąpiono podobnie jak w „Planie...” od obwodnicy Andrespola).

W studiach uchwalonych w 2010 r. występują jeszcze rozbieżności dotyczące układu kolejowego w zakresie nieuwzględnienia przebiegu lub zapisów planowanej kolei dużych prędkości, która jest na etapie projektu (studium gm. Szadek, Wodzierady) i kolei aglomeracyjnej (studium m. gm. Stryków, m. gm. Koluszki). W studium Łodzi, uwzględniono KDP i kolej aglomeracyjną wraz z projektowanymi przestankami, nie uwzględniono planowanej realizacji połączenia KDP z Łodzi do CMK.

Analiza 21 studiów uchwalonych w 2011 r. wykazała rozbieżności następujących studiach:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Bolimów

- Dodatkowa obwodnica Bolimowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 705,
- Inne trasowanie (niż wybrany wariant) dla kolei dużych prędkości.

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. gm. Biała Rawska

- Brak zapisu dotyczącego modernizacji CMK do parametrów KDP.

3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. gm. Drzewica

- Brak zapisu dotyczącego modernizacji CMK do parametrów KDP.

4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Zgierz

- Brak zapisów dotyczących kolei aglomeracyjnej,
- Brak alternatywnego przebiegu kolei Zgierz – Kutno wzdłuż autostrady A-1.

W pozostałych 17 studiach nie odnotowano zasadniczych rozbieżności z zapisami i ustaleniami „Planu...”. Pewne nieścisłości dotyczyły tylko klasyfikacji niektórych dróg powiatowych.

Zweryfikowano i doprowadzono do spójności z „Planem...” w zakresie transportu w szczególności **Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Krzyżanów, Brójce, m. gm. Opoczno, m. i gm. Ozorków**, gdzie wcześniej występowały liczne rozbieżności.

Analiza 28 studiów uchwalonych w 2012 r. wykazała rozbieżności w następujących studiach:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Paradyż

- Brak zapisu dotyczącego modernizacji CMK do parametrów KDP.

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Pabianic

- Brak zapisów dotyczących kolei aglomeracyjnej.

3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Kutno

- Brak alternatywnego przebiegu kolei Zgierz – Kutno wzdłuż autostrady A-1 (ewentualnie na terenie miasta).

4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Kleszczów

- Dodatkowo projektowana droga klasy GP w kierunku węzła autostradowego na A-1.

W pozostałych 24 studiach nie odnotowano zasadniczych rozbieżności z zapisami i ustaleniami „Planu...”. Pewne nieścisłości dotyczyły tylko klasyfikacji niektórych dróg powiatowych.

Zweryfikowano i doprowadzono do spójności z „Planem...” w zakresie transportu w szczególności **Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gm. Zapolice, gm. Dobroń, gm. Kiełczygłów, m. Głowno, m. i gm. Wieruszów**, gdzie wcześniej występowały liczne rozbieżności.

V.3. STAN ZAAWANSOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Na koniec 2009 r. prawie 532 tys. ha powierzchni województwa pokryte było aktualnymi planami miejscowymi. Stanowiło to około 29,2% powierzchni województwa. W 2010 r. plany miejscowe obowiązywały już na powierzchni ponad 550 tys. ha, zajmując jednak wciąż tylko 30,2% powierzchni województwa. W 2011 r. nastąpił dalszy przyrost terenów objętych aktualnymi planami miejscowymi o ponad 9,5 tys. ha. W skali całego województwa obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokryły na koniec 2011 r. ponad 560 tys. ha czyli około 30,75% terenu województwa. W ostatnim omawianym roku wzrost powierzchni gmin objętych MPZP był już niewielki, bo jedynie o 3 tys. ha do wartości 563 tys. ha, co stanowi 30,9% powierzchni województwa.

Biorąc pod uwagę podane wyżej liczby należy zauważyć zachodzącą w województwie tendencję rosnącą w zakresie przyrostu terenów objętych planami miejscowymi, jednak tempo tego przyrostu jest niewielkie, a w analizowanych latach (2009-2012) nawet spadkowe.

Coraz nowsze plany obejmują coraz częściej niewielkie powierzchniowo fragmenty gmin z terenami zainwestowanymi lub wskazanymi do dolesień. Typowe tereny otwarte (tereny rolne lub duże istniejące kompleksy leśne) są coraz częściej wyłączane z granic opracowywanych dokumentów. Najmniejsze powierzchniowo plany nadal ustępują miejsca decyzjom o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, które wprowadziła zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003r. Wyjątkiem są sytuacje, w których zachodzi potrzeba przeprowadzenia procedury uzyskania zgody na zmianę użytkowania gruntów rolnych lub leśnych na odpowiednio nierolne i nieleśne.

Pełne pokrycie planami miejscowymi (100% powierzchni jednostki administracyjnej) posiadało na koniec 2011 r. **37 gmin**: Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Biała, Białaczów, Bolesławiec, Czarnożyły, Czerniewice, Daszyna, Dąbrowice, Dłutów, Głowno, Głuchów, Góra Św. Małgorzaty, Grabów, Jeżów, Kielczygłów, Kiernoza, Konopnica, Krośniewice, Krzyżanów, Ksawerów, Kutno, Łanięta, Łęczycza, Mokrsko, Nowa Brzeźnica, Nowe Ostrowy, Nowosolna, Osjaków, Ozorków, Pabianice, Parzęczew, Sulmierzyce, Tuszyn, Wodzierady, Żelów, Żelechlinek oraz **4 miasta**: Brzeziny, Głowno, Pabianice i Rawa Mazowiecka.

Z pozostałych gmin wyróżnia się: Rawa Mazowiecka – 99,29% powierzchni gminy jest pokryte obowiązującymi planami, Pajęczno – 98,74%, Paradyż – 97,88%, Stryków – 97,61%, Biała Rawska – 96,13%, Rzgów – 95,84%, Łowicz – 85,86%, Rzgów – 95,84%, Lipce Reymontowskie – 85,72%, Dmosin – 78,20%, Kleszczów – 75,73% oraz gmina Skierniewice – 75,46%.

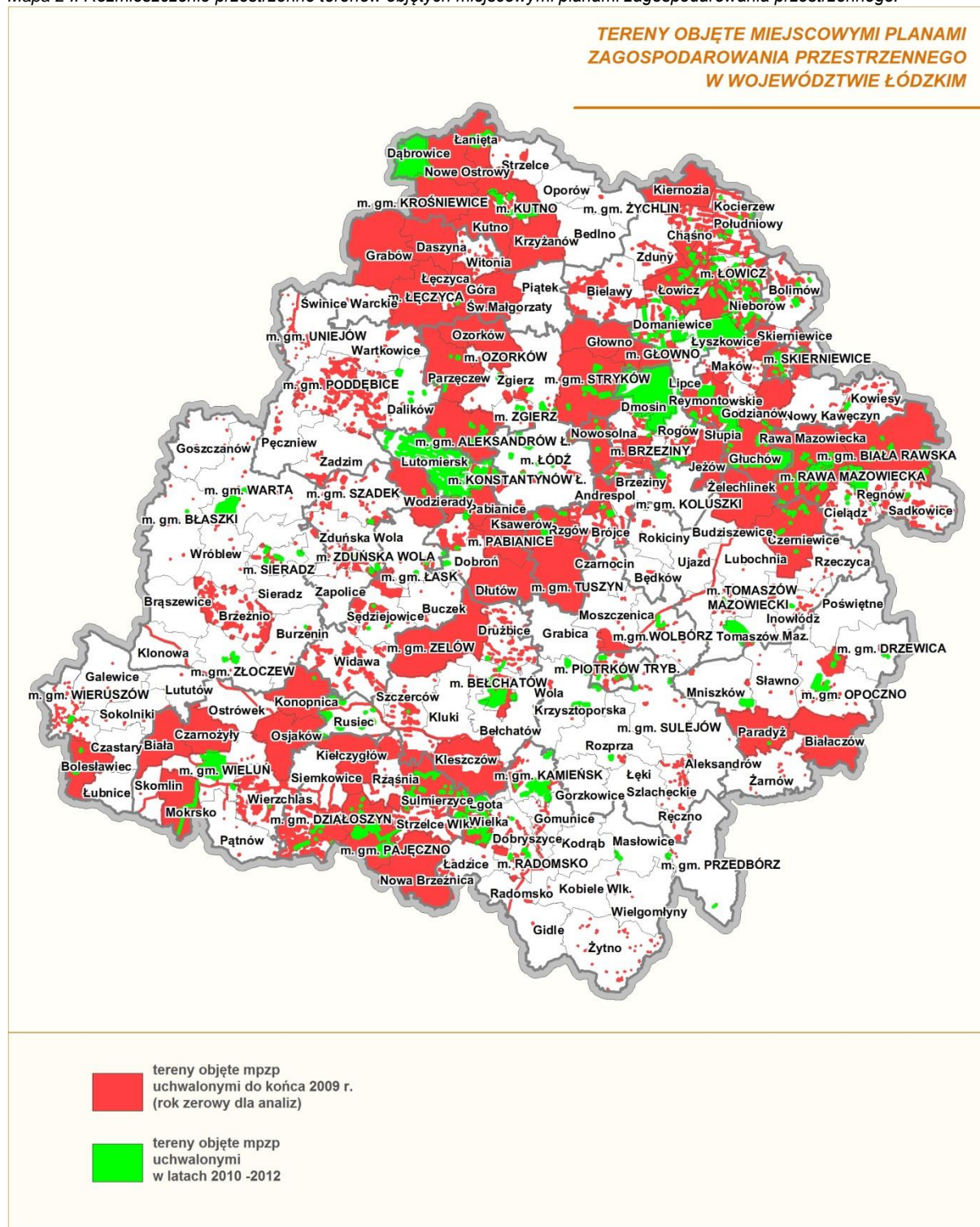
Ponad 50% powierzchni pokrytej planami ma gmina Słupia (64,68%) oraz miasta: Bełchatów (58,62%) i Skierniewice (51,42%). Natomiast powyżej 25% powierzchni objętej planami miejscowymi mają gminy: Działoszyn, Lgota Wielka, Łyszkowice, Nieborów oraz miasto Łowicz.

Najmniejsze powierzchnie terenów objętych planami miejscowymi (poniżej 1%) są cechą aż 40 jednostek administracyjnych, przy czym gminy o najmniejszej powierzchni terenów objętych planami miejscowymi dominują w południowo-wschodniej (powiaty: radomszczański, piotrkowski i tomaszowski) oraz w zachodniej części województwa (powiat sieradzki i wieruszowski).

Ogólnie stwierdzić można, że około 4,3% ogólnej powierzchni terenów objętych planami miejscowymi w województwie łódzkim przypada na gminy miejskie, prawie 22% na gminy miejsko-wiejskie i prawie 74% na gminy wiejskie.

Jednocześnie gminy miejskie, stanowiące tylko 4,6% powierzchni województwa, pokryte są w ponad 28% swojej powierzchni obowiązującymi planami miejscowymi, gminy miejsko-wiejskie (20,8% powierzchni województwa) pokryte są w ponad 32%, a gminy wiejskie (74,6% powierzchni województwa) w niecałych 31%.

Mapa 24. Rozmieszczenie przestrzenne terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Źródło: Opracowanie własne.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalane są praktycznie na terenie całego województwa. Niemniej można zauważyć pewne rejony koncentracji terenów o uporządkowanej polityce przestrzennej.

Są to:

- rejon centralny – gminy: Wodzierady, Pabianice, Rzgów, Tuszyn, Dłutów, Zelów, rozwijający się na obszar miasta Pabianice i w kierunku południowym na gminę Drużbice i miasta: Bełchatów i Piotrków Trybunalski, a w kierunku północno-zachodnim na miasto Konstantynów Łódzki i gminę Lutomiersk;

- rejon południowo-zachodni – gminy: Boleśławiec, Biała, Czarnożyły, Konopnica, Mokrsko, Osjaków, Wierzchnas oraz miasto Wieluń;
- rejon południowy – gminy: Działoszyn, Pajęczno, Sulmierzyce, Rząśnia, Kleszczów, Lgota Wielka, Kamieńsk, Nowa Brzeźnica;
- rejon wschodni – gminy: Rawa Mazowiecka, Biała Rawska, Czerniewice, Rzeczyca, Żelechlinek i miasto Rawa Mazowiecka;
- rejon północno-zachodni – gminy: Łanięta, Nowe Ostrowy, Krośniewice, Krzyżanów, Grabów, Daszyna, Łęczyca, Góra Św. Małgorzaty oraz od 2011 r. gmina Dąbrowice, przesuwający się w kierunku rejonu centralnego poprzez gminy Aleksandrów Łódzki, Parzęczew, Ozorków;
- oraz kształtujący się rejon północno-wschodni z gminą Łowicz, Kocierzew Południowy, Nieborów, Chąśno, również kierujący się ku centrum województwa poprzez miasto i gminę Głowno, gminę Stryków, aż po gminę Nowosolna i Andrespol.

VI. WNIOSKI

1. Przeprowadzony monitoring realizacji celów i kierunków polityki rozwoju przestrzennego województwa łódzkiego, zawartych w aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, wykazał, że polityka zagospodarowania przestrzennego prowadzona na obszarze województwa w latach 2009-2012 jest tylko częściowo zgodna z ustaleniami zawartymi w aktualizacji „Planu...”, przy czym zgodność ta corocznie wzrasta. Zauważyć przy tym należy, że lata 2009-2010 to właściwie okres kształtowania się nowych celów i kierunków polityki rozwoju przestrzennego województwa, zawartych w aktualizacji „Planu ...”. Rok 2009 to bowiem rok opracowania nowych założeń rozwoju województwa, przyjętych na posiedzeniu Zarządu Województwa Łódzkiego w dniu 22 kwietnia 2009 r. i stanowiących podstawę opracowywania właściwej aktualizacji „Planu...”, uchwalonej 21 września 2010 r.
2. W latach 2009-2012 następuje sukcesywna realizacja projektów, zawartych w ustaleniach wiążących aktualizacji „Planu...”. Projekty te są w większości współfinansowane z funduszy unijnych. Zrealizowano lub rozpoczęto realizację inwestycji, wynikających z dokumentów krajowych i wojewódzkich, związanych ze szkolnictwem wyższym, opieką zdrowotną, systemem powiązań drogowych, kolejowych i lotniczych, dziedzictwem kulturowym, zasobami wodnymi i gospodarką odpadami.
3. Uruchomiony został proces realizacji strategicznych elementów układu drogowego w postaci autostrad A-1 i A-2 oraz dróg ekspresowych S-8 i S-14. W 2012 r. oddano do użytku 110,5 km autostrad oraz 93,2 km dróg ekspresowych. Ważnymi inwestycjami były również 3 obwodnice na drogach krajowych – w Opocznie, Nieborowie oraz Pabianicach.
4. W zakresie dróg wojewódzkich oddawano sukcesywnie do użytkowania odcinki dróg, których budowę rozpoczęto w ramach Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2008-2013 i kontynuowano w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2011-2027. Zadania polegały na budowie oraz przebudowie/rozbudowie dróg tj. dostosowaniu parametrów technicznych do klasy G (główna) oraz wzmocnieniu konstrukcji nawierzchni do obciążeń 115kN/oś. Łącznie do użytkowania oddano ponad 145,0 km dróg. Stanowi to 13 % całkowitej długości dróg wojewódzkich (1152 km) będących w administracji Zarządu Dróg Wojewódzkich w Łodzi. Jedną z najważniejszych inwestycji zakończonych w 2012 r. była rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 708 na odcinku Ozorków – Warszycy – Stryków – Niesułków wraz z realizacją obwodnicy Strykowa.
5. W zakresie kolei w latach 2010-2012 zakończono inwestycje polegające na modernizacji linii kolejowych, ujęte w dokumentach krajowych, na odcinkach o łącznej długości ~ 87,70 km. W 2011 r. uruchomiono proces realizacji inwestycji polegającej na modernizacji linii kolejowej na odcinku Łódź Widzew – Łódź Fabryczna ze stacją Łódź Fabryczna oraz budową części podziemnej dworca Łódź Fabryczna. W 2012 r. jednym z najważniejszych działań była budowa i przebudowa przystanków na trasach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej.
6. Analizując wartości wskaźników w ramach poszczególnych celów operacyjnych można stwierdzić, że w największym stopniu realizowane są następujące kierunki działań:
  - w celu „Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu” są to kierunki działań 1, 3 i 7 tj. podniesienie rangi Łodzi do miana metropolii, rozwój Piotrkowa Trybunalskiego oraz tworzenie sieciowej struktury powiązań gospodarczych,

- w celu „Zwiększanie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury” są to kierunki działań 1, 3, 4, 6 tj. rozwój systemu powiązań drogowych, lotniczych, transportu intermodalnego i logistyki oraz zwiększenie dostępności do mediów informacyjnych,
  - w celu „Kształtowanie tożsamości regionalnej w oparciu o walory przyrodnicze, kulturowe i turystyczne regionu” są to kierunki działań 1, 2, 3 tj. ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, ochrona zasobów kulturowych województwa i wzrost atrakcyjności turystycznej,
  - w celu „Ochrona i poprawa stanu środowiska” są to kierunki działań 3, 4, 5, tj. ochrona powierzchni ziemi i gleb, zwiększanie zasobów wodnych i poprawa ich jakości oraz racjonalizacja gospodarki odpadami.
7. W 2010 r. uchwalono na terenie województwa łódzkiego 25 nowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w 2011 r. kolejne 20, w 2012 r. zaś 28. Analiza wskaźnika zgodności zapisów studiów gmin w województwie łódzkim z ustaleniami aktualizacji „Planu...” wykazała postępującą poprawę sytuacji w skali całego województwa w stosunku do stanu z 2009 r.
- Bardzo wysoki poziom wskaźnika zgodności (powyżej 80% zapisów) stwierdzono w 2010 r. w 13 gminach województwa (7,3% jednostek administracyjnych województwa), podczas gdy rok później już w 22 gminach (12,43%). W 2012 r. były to już 34 gminy, czyli 19%. Z kolei wysoką wartość wskaźnika (od 60 do 80% zgodnych zapisów) stwierdzono w 2010 r. w 79 gminach (44,6% jednostek administracyjnych), w 2011 r. w 92 jednostkach (prawie 52% gmin), zaś w 2012 r. w 86 (49%). W żadnej z gmin województwa łódzkiego nie stwierdzono bardzo niskiego stopnia zgodności zapisów studium z ustaleniami aktualizacji „Planu...”, oznaczającego praktycznie brak zgodności lub jej bardzo minimalny zakres.
- Wzrost indywidualnych wartości wskaźnika zgodności dla poszczególnych jednostek administracyjnych spowodował przyrost wartości średniej badanego wskaźnika i jego przejście z poziomu średniego (58,74%) w 2009 r. do poziomu wysokiego (60,59%) w 2010 r. i utrzymanie się tej tendencji aż do roku 2012 (65,44%).
8. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obowiązujące w gminach, w których stwierdzono niski stopień zgodności, powstały z reguły w pierwszych latach tworzenia tego typu dokumentów (lata 1999-2001). Dokumenty te uchwalone zostały więc nie tylko przed aktualizacją „Planu...”, ale nawet przed jego pierwszą edycją z 2002 r. Powoli, lecz systematycznie zmniejsza się liczba tych najstarszych studiów - w momencie uchwalenia aktualizacji „Planu...” studia z lat 1999-2001 obowiązywały jeszcze w 68 gminach, zaś na koniec 2012 r. w 39.
9. Nadal najmniej zgodności stwierdza się w zakresie zagadnień związanych z osadnictwem. Wynika to zarówno ze zmiany podejścia do pewnych problemów województwa w „Planie...”, zmiany priorytetów i potrzeb (np.: w aktualizacji „Planu...” po raz pierwszy tak silnie zaakcentowano potrzeby regionu w zakresie wzrostu dostępności mieszkańców województwa do usług medycznych i usług pomocy społecznej lub rozwój powiązań gospodarczych o charakterze klastrów), jak również bardzo zróżnicowanego podejścia do problematyki przestrzennej na poziomie regionalnym i lokalnym (w studiach bardzo rzadko porusza się problem roli danej jednostki administracyjnej w całym systemie osadniczym województwa, z reguły brak również zapisów o ponadregionalnych powiązaniach usługowych czy gospodarczych danej jednostki).
10. Najwięcej zgodności stwierdzono w sferze powiązań środowiskowo-kulturowych i środowisku przyrodniczym. Wynika to z naturalnego przestrzennego układu najwyższych walorów przyrodniczych, wzdłuż których naturalnie kształtują się powiązania ekologiczne gminy z regionem. Różnice zapisów w tej dziedzinie wiążą

się więc raczej ze zmianą nazewnictwa, rodzajem proponowanej formy ochrony niż zmienionym zasięgiem przestrzennym.

- 11.** W zakresie zagadnień komunikacyjnych porównując stopień rozbieżności w studiach do roku bazowego 2009 r. stwierdza się, że generalnie w 25 studiach uchwalonych w 2010 r. nastąpiła weryfikacja wcześniejszych niespójności w układzie drogowym. Występujące jeszcze niespójności dotyczą z reguły przebiegu projektowanych elementów, dla których dopuszcza się zmianę ze względu na brak szczegółowych projektów i ustalonego przebiegu. W dużym stopniu zlikwidowane zostały rozbieżności w studium Łodzi w zakresie elementów regionalnego znaczenia. Uwzględniono np. projektowane wyjście drogowe w kierunku pasma koluszkowskiego, wschodnią obwodnicę aglomeracyjną, połączenie Portu Lotniczego Łódź z drogą ekspresową S-14, odstąpiono podobnie jak w „Planie...” od obwodnicy Andrespola).

W studiach uchwalonych w 2010 r. występują ponadto rozbieżności dotyczące układu kolejowego w zakresie nieuwzględnienia przebiegu lub zapisów planowanej kolei dużych prędkości (studium gm. Szadek, Wodzierady) i kolei aglomeracyjnej (studium m. gm. Stryków, m. gm. Koluszki). W studium Łodzi uwzględniono KDP i kolej aglomeracyjną wraz z projektowanymi przestankami, nie uwzględniono natomiast planowanej realizacji połączenia KDP z Łodzi do CMK.

Analiza 20 studiów uchwalonych w 2011 r. wykazała generalną spójność z „Planem...” w zakresie infrastruktury komunikacyjnej. Pewne nieścisłości dotyczyły głównie braku zapisów o modernizacji CMK do parametrów Kolei Dużych Prędkości oraz klasyfikacji niektórych dróg powiatowych.

Doprowadzono do spójności z „Planem...” w zakresie transportu w szczególności studia gmin: Krzyżanów, Brójce, Opoczno, miasta i gminy Ozorków, gdzie wcześniej występowały liczne rozbieżności

Analiza 28 studiów uchwalonych w 2012 r. nie wykazała zasadniczych rozbieżności z „Planem...” w 24 z nich. Pewnie nieścisłości dotyczą głównie braku zapisów dotyczących modernizacji CMK do parametrów KDP, kolei aglomeracyjnej czy alternatywnego przebiegu kolei Zgierz-Kutno.

Do spójności doprowadzono studia gmin Zapolice, Dobroń, Kielczygłów, Wieruszowa i miasta Głowna, gdzie wcześniej występowały liczne rozbieżności.

